

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

5
2023

130

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

4,40 €

TEMA MESECA

**Spletna
aplikacija maPZS**

Z NAMI NA POT

**Notranjsko
hribovje**

IZ PLANINSKE ZALOŽBE - IZDELEK MESECA JUNIJA

PLEZALNA TEHNIKA, Marjan Keršič - Belač

»Kako so tole včasih lezli?«, »Ali kdo ve, če se res da abzajlat z dilferjem?«
Podobna vprašanja so vzbudila zamisel, da bi bilo smiselno obuditi pozabljeno in izgubljeno Belačevo *Plezalna tehnika*. Nova izdaja Belačeve *Plezalne tehnike* naj bo poklon in spomin dekletom in fantom, ženam in možem, ki so v težkih časih orali ledino povojnega alpinizma, generaciji, ki zdaj dan za dnem dokončno odhaja in postaja del zgodovine slovenskega alpinizma. Tedanjemu novemu rodu, ki je slavo slovenskega alpinizma ponese v svet, mladenkam in mladeničem, ki se šele podajajo na pot, z željo, da ne pozabijo korenin.

Format: 235 x 165 mm; 133 strani, trda vezava

CENA: V času od 1. 6. 2023 do 30. 6. 2023 lahko izdelek kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 9,99 €* (redna cena: 19,99 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštne plača naročnik.

KARNIJSKE ALPE, MED JULIJCI IN DOLOMITI, IZBIRNI VODNIK

Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan

- Obsežno območje med Julijskimi Alpami in Dolomiti, od Ojstrnika do Piancavalla.
- Nepogrešljivi del gorniške literature.
- Sto izletov in gorskih tur različnih težavnosti, od lahkih do zelo zahtevnih.
- 111 vrhov, dve soteski, 60 markiranih poti, 30 zavarovanih poti, 6 plezalnih poti, 47 brezpotij ali neoznačenih poti in 5 alpinističnih vzponov.
- Pregleden uvodni del s koristnimi informacijami.
- Karnijska vezna pot (8 etap), krožna tura med kočami nad dolino Cimoliana (4 etape).
- Natančni opisi vzponov, od najlažjih do tur z gorskim vodnikom.
- Prvi vodnik pri Planinski založbi, ki vsebuje kode QR in je povezan s sistemom maPZS.

Format: 165 x 240 mm; 356 strani, integralna šivana vezava

Vodnik bo izšel sredi junija.

Redna cena vodnika: 39,90 €. V prednaročilu, ki velja do izida, bo vodnik mogoče kupiti z 20-odstotnim popustom, po ceni 31,92 €.

INFORMACIJE · NAKUP · NAROČILA

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJI IN ZALOŽNIK

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja osemnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

123. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,

Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,

Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVCI

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik, Miha Pavšek

LEKTORIRANJE

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,

Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4300 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Posiljeni prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročeni prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Transakcijski račun PZS

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 44 EUR, 68 EUR za tujino, posamezna številka 4,40 EUR, poletna številka 4,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika (33,00 EUR). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

Žiga Oražem v Petit Jorasses, Gargantua, VIII- (2021)

Foto Matic Grojdek

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Naj se me (ne) vidi in (ne) sliši

Zadnjič sva si na prijetnem pohajanju po domačih gričih, po dolgem času spet delali družbo z znanko. Po prvih desetih minutah, ko sva si izmenjevali zadnje novice, no, jaz sem bolj kot ne poslušala, se je zagledala v moje čevlje. Precej obrabljeni in seveda malce grdi po vrhu ji niso bili prav nič všeč, njihov model pa očitno še manj. "Veš, tako visoki čevlji sploh niso primerni za hojo v hribe. Blokirajo ti gleženj in piščal, kar ima za posledico večjo obremenitev kolen, in ko ti ta odpovedo poslušnost, se težava preseli na kolke. Čez deset let boš pravi invalid!" Ne vem, kje so ji prodali to filozofijo, saj že kar nekaj desetletij hodim z visokimi gozjarji, ki ne dovolijo mojim piščalim, da bi se razgledovale po poti. Nič ni bila zadovoljna z razlago, da bi po grapah okrog svoje hiše rada le do konca ponosila svoje stare škarpete. O, ne. "Tega sploh ne smeš, jaz sem prepričana, po tebi bo!" In tako naprej, vse dokler nisem morala "nujno" zaviti na pot, ki me je domov popeljala čez tri dodatne grebene, ki jih tega dne sploh nisem imela v načrtu. "Dobro, no, draga gospa, si morda že slišala za drugo mnenje?" In sem raje zavila po daljšnici. Nagnjenost k nesprejemanju, šikaniranju, omalovaževanju, morda celo vzvišenosti so lastnosti notranje šibkih ljudi, ki niso prepričani vase, zato se radi zatekajo v varstvo združenj, ki segajo vse od religij do malih vaških skupnosti. Tako opogumljeni in z dvignjeno samozavestjo glasno poučujejo vsakogar, ki jih poslušati ali ne. Predvsem pa so glasni, in če ne pozanjejo dovolj potrjevanja, so še glasnejši. Današnji spletni mediji, tudi hribovski, so jih polni. Pravzaprav jih je svet izumil ravno zanje. Preozko usmerjeni s filozofijo skupnosti, h kateri so se zatekli, a z njo niso ponotrjanji, ne pomislijo, da mimo njihovih drvi na stotine vlakov, v katerih so morda sosedje, prijatelji, sodelavci – in kdo bi vedel, kateri je v resnici pravi?

Ponotrjanen – kdor živi to, čemur pripada, ne bo nikoli glasen, ker nima potrebe po glasnem vzgajanju svoje okolice. Ne besede, zgledi vlečejo. Glasnežem pa ljudje običajno hitro obrnejo hrbet, v življenju še mnogo lažje kot tistim, ki so skriti za vzdevki na spletnih forumih. Namesto k moji znanki se raje vrnem k njenemu popolnemu nasprotju: Juliusu Kugyju. Ta gorski esteta in sanjač je omenil, da je izmed vseh naložb v svojem življenju kot najboljšo izbral to, da je mladim, ki so na svojih poteh v gore potrebovali pomoč, ponudil roko. Obresti od tega so pritekale v njegovih zrelih letih, ko se je mladina, takrat že izkušena, ob vračanju s tur stekala k njemu v Zajzero in mu prinašala svežih novic z gora, ki so zanj zaradi visokih let postale previsoke. Ponuditi roko je tudi glavna naloga in dolžnost naše Planinske zveze Slovenije, komurkoli. Na mnogo načinov to počne vsak dan in verjemite, vsakdo od nas ji lahko pri tem priskoči na pomoč. Ker smo vsi del te lepe skupnosti. Pretok obiskovalcev na naših planinskih poteh je v zadnjih letih precej narastel. Mnogo dobrih ljudi srečujemo na poti k visokim in tudi nižjim ciljem. So tihi in so tudi glasni. Eni imajo v gorah predvsem oči in ušesa, nekateri pa le glas. Eni sprejemajo ponujeno pomoč, drugi roke raje stiskajo v pest, vedo, kje je dobro mesto za najboljši selfi, in samo to velja. Bo morda tudi do njih segel naš zgled in si bomo kdaj tudi mi kot Kugy prisluzili kak delček obresti, ko nam bodo nekoč hribi postali nedostopni? Zato, prosim vas, ne posnemajte moje znanke ali skritih kričavcev na spletnih forumih, v realnem življenju se vam bodo vsi umikali s poti.

Anka Rudolf

UVODNIK

1 Naj se me (ne) vidi in (ne) sliši

Anka Rudolf

SPLETNA APLIKACIJA MAPZS

4 maPZS, orodje za pobeg iz urbanega sveta

Vladimir Habjan

SPLETNA APLIKACIJA MAPZS

9 maPZS danes in jutri

Vid Pogačnik

SPLETNA APLIKACIJA MAPZS

12 Pripomoček tudi za markaciste

Jaka Kotnik

SPLETNA APLIKACIJA MAPZS

14 Odprta in brezplačna aplikacija za vse

Jaka Česnik

SPLETNA APLIKACIJA MAPZS

17 Sodobno v naravo, v gore

Majda Odar, Sara Rendulič

SPLETNA APLIKACIJA MAPZS

20 Odlično sodelovanje obrodilo sadove

Martina Piko-Rustia, Anton Starman

INTERJUJ

22 Žiga Oražem

Vladimir Habjan

LJUDSKO PRIPOVEDNIŠTVO

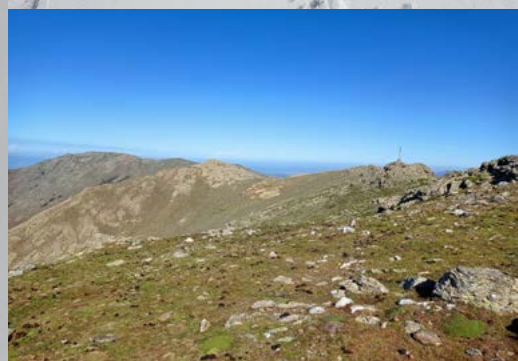
28 Kako so Doužani Bedanca ujeli

Priredila Dušica Kunaver

KOLUMNA

30 Vonj po Iso E Super

Klemen Belhar

Z NAMI NA POT

32 Zadnji odmev Alp na poti proti morju

Janja Lipužič

PLANINČKOV KOTIČEK

41 Burni marec v Pravljičariji

Kristina Menih

TUJINA

44 Nad severnim polarnim krogom

Jasna Kos

ZGODBE IZ POD HIMALAJE

48 Iskanje dveh biserov

Matjaž Čuk

TURNO SMUČANJE

52 Sestavljen mozaik smučarskih želja

Mitja Peternel

NA TUJEM

54 Raj za užitkarje

Tina Tolar

PLANINSKA ORGANIZACIJA

56 Financiranje vzdrževanja planinskih poti

Zdenka Mihelič

U SPOMIN

58 Na "špagi" s Stankom Klinarjem

Miran Hladnik

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA

61 Mire Steinbuch

LITERATURA

62 O Rapalski meji

Andrej Mašera

LITERATURA

64 Nevsiljivo vabilo na samotne stezice

Mire Steinbuch

PRIZNANJE

65 Kipec CZ Tončku Smoleju

Zdenka Mihelič

66 NOVICE IZ VERTIKALE

68 ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

69 LITERATURA

73 FILM

74 PLANINSKA ORGANIZACIJA

76 U SPOMIN

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI**

maPZS, orodje za pobeg iz urbanega sveta

Andrej Stritar, vodja projekta in urednik

maPZS je spletna aplikacija, ki je namenjena vsem, ki se odpravljajo v naravo. Pomaga nam izbrati cilj, najti primerno zahtevno in dolgo pot, obvesti nas o dolžini in potrebnem času za pot, imamo tudi vse informacije o planinskih kočah. O aplikaciji in o projektu uvedbe smo se pogovarjali z vodjem projekta, Andrejem Stritarjem.

Kakšna je tvoja vloga pri maPZS?

Sem nekakšno glavno gonilo tega projekta. Pred skoraj natanko enim desetletjem sem iz radovednosti pristopil k projektu katastra planinskih poti, ki so ga že desetletje prej začeli na PZS. Postopoma sem prevzel vodenje in organiziral zbiranje vseh podatkov v sistemu Geopedia. V prvih letih nam je v njej uspelo zgraditi skupno podatkovno bazo vseh planinskih poti (kataster). Toda zavedali smo se, da je to premalo, da moramo podatke nekako ponuditi vsem planincem. Ker Geopedia ni mogla slediti našim zahtevam, smo izvedli razpis in izbrali podjetje Ljubljanski urbanistični zavod (LUZ) kot izvajalca. Uspešno so prenesli naše podatke k njim. Novo nastalo podat-

Uporaba maPZS na terenu Foto Andrej Trošt

kovno bazo in orodja za njeno vzdrževanje smo poimenovali PlanGIS¹ in je še zdaj naše osnovno orodje. LUZ pa je imel nalogo pripraviti tudi uporabnikom prijazen sistem za prikaz in uporabo naših podatkov. Po nekaj mesecih razvoja so nam predstavili maPZS. Izdelek nas je presenetil, bil je več, kot smo takrat pričakovali! Tudi zaščitni znak maPZS je predlagal LUZ in je preživel nespremenjen do danes.

Moja vloga pri vsem tem je bila in je še: **priganjalec!** Od začetka in sproti so se mi porajale zamisli, kako bi bilo dobro stvari izpeljati. O tem sem moral prepričati dvomljivce na PZS, potem sem moral usklajevati z izvajalci, sitnariti naokoli za finančna sredstva in podobno. Še najprijetnejše je bilo spoznavanje podobno mislečih ljudi, ki so se oglašali, in njihovo vključevanje v projekt.

Andrej Stritar

Foto Vladimir Habjan

O maPZS smo v naši reviji že pisali, pa vendar, ali nam ga lahko na kratko in preprosto predstaviš?

maPZS je spletna aplikacija (lahko ji rečemo program, portal ali kaj podobnega), namenjena tistim, ki se odpravljajo v naravo. Pomaga nam izbrati cilj, najti primerno zahtevno in dolgo pot, obvesti nas o dolžini in potrebnem času za pot, na razpolago pa so tudi vse informacije o planinskih kočah. Pomembno je, da so podatki ažurni. Če je kaka pot danes zaprta zaradi padlega drevesa, bo to že naslednje jutro označeno v maPZS. Naj tule še enkrat poudarim, kar nas pogosto sprašujejo. maPZS ne boste našli v spletnih trgovinah za Androide ali Iose! Na telefonu ali pa na računalniku v brskalnik vpišite maPZS in odprite spletno stran mapzs.pzs.si. Potem pa sledite navodilom in na namizje boste dobili gumbek, ki se bo v prihodnje obnašal kot vsaka druga aplikacija.

¹ PLANinski Geografski Informacijski Sistem.

Kaj je osnovni namen spletne aplikacije maPZS? Kaj je končni cilj?

maPZS je bil v prvi vrsti namenjen prikazu planinskih poti v Sloveniji. Jaz pa sem počasi le prepričal kolege na PZS, da moramo vanj vgraditi vse vrste poti in vse vrste informacij s terena, ki so zanimive za ljudi. Pohodnika ne zanima, katero društvo ali zveza je označilo neko pot, on želi iti po njej. Sam razumem kot glavno poslanstvo Planinske zveze Slovenije pomagati ljudem oditi iz mesta v naravo. maPZS je torej eno od modernih orodij, ki jih PZS ponuja ljudem za pobeg iz ponorelega urbanega sveta!

Kdo stoji za aplikacijo, kdo so uredniki, administratorji? Kako ste se sploh zbrali skupaj? Na kakšen način delujete?

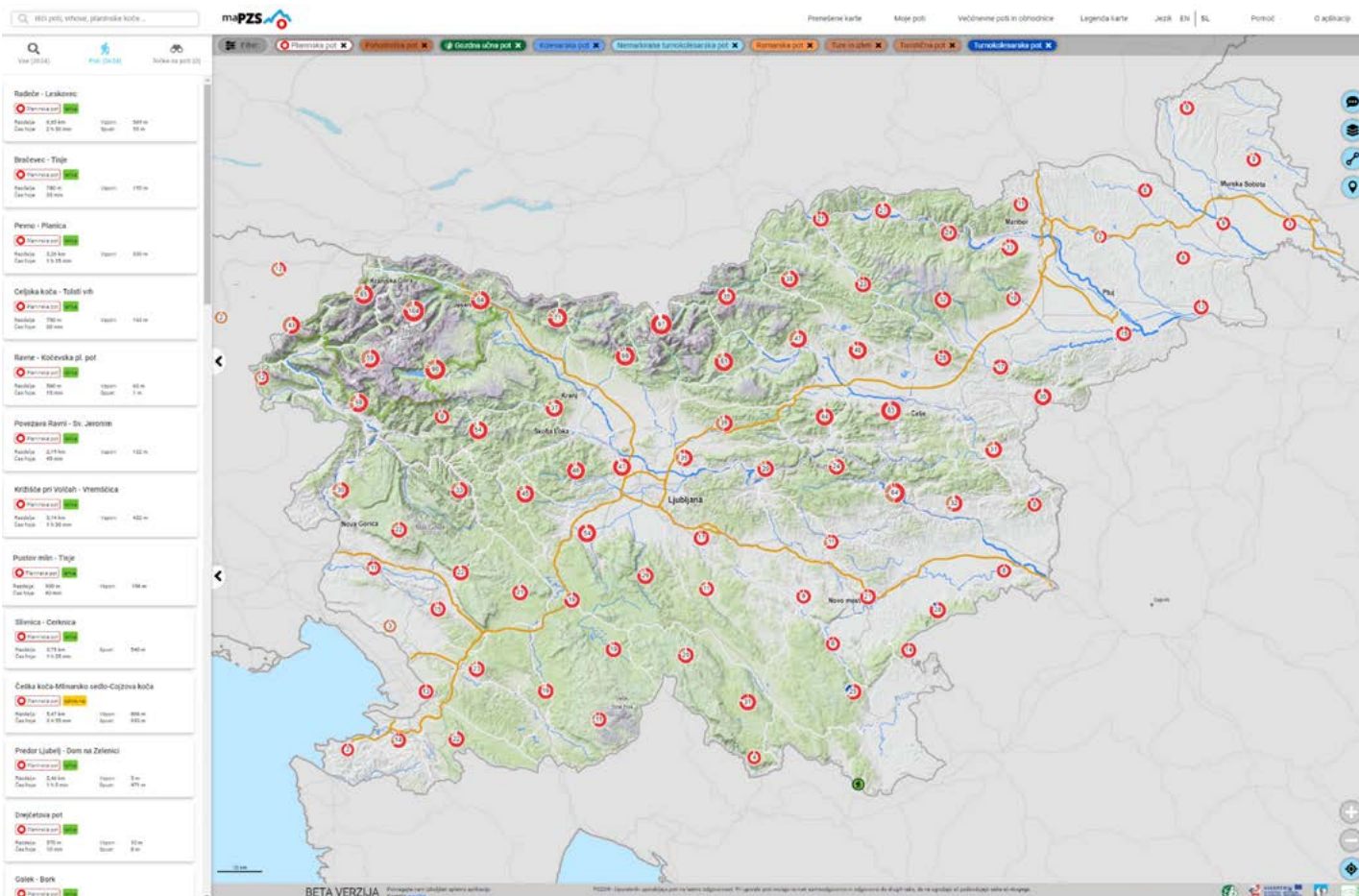
maPZS še nima formalnega uredniškega odbora, pravkar razmišljamo o njem. Glavni urednik (prej sem rekel priganjalec) sem jaz, potem pa imamo skupino sodelavcev, ki imajo različne pravice sprememb podatkov. Za spreminjanje potekov planinskih odsekov smo samo štirje, saj je pri tem treba strogo slediti zahtevam Zakona o planinskih poteh. Potem imamo urednike, ki smejo vrisovati neoznačene stezice, pa druge, ki so za turistične poti, pa za

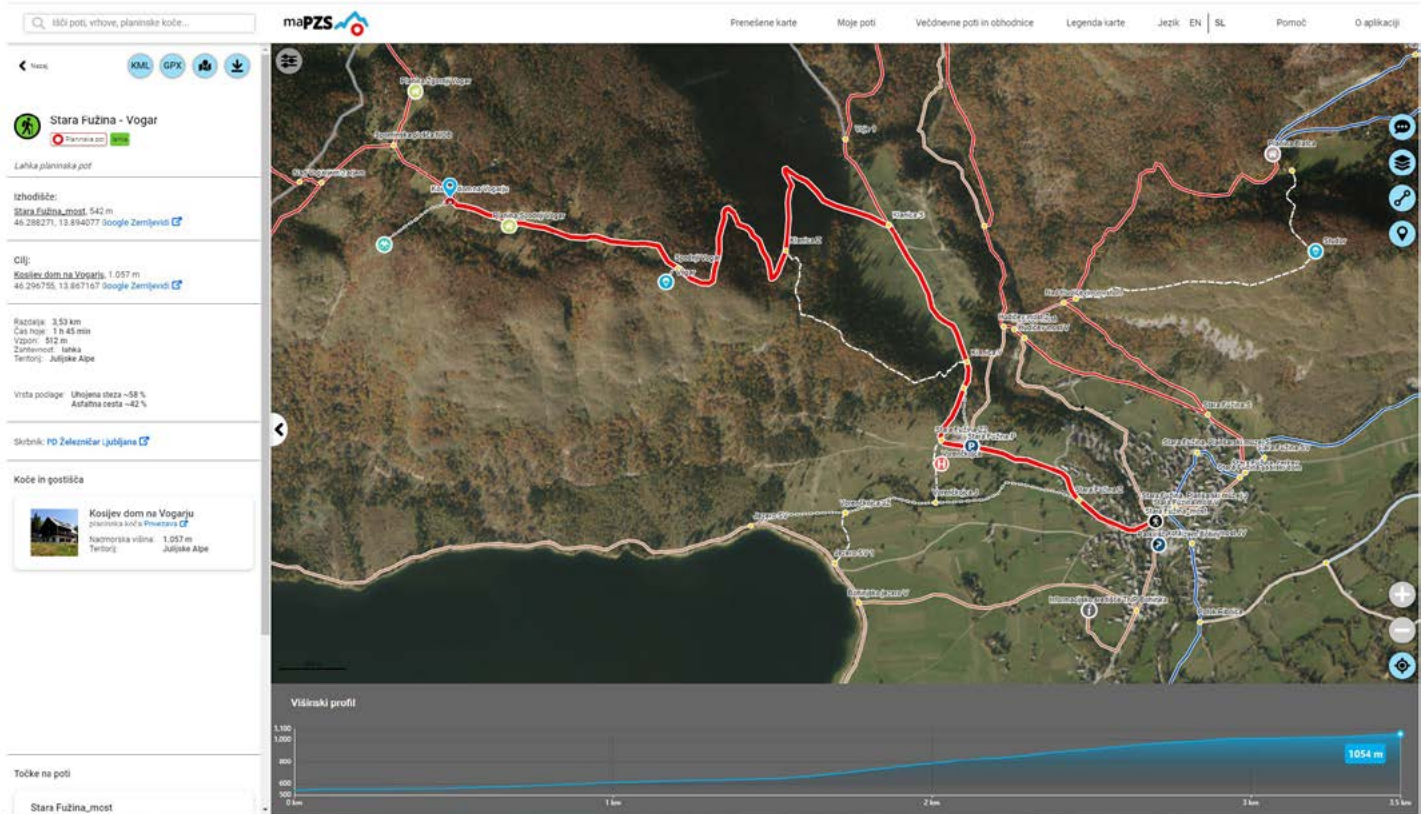
gozdne učne in tako dalje. Posebna zgodba je urejanje podatkov o vzdrževalnih delih na planinskih poteh. Zanje imamo okoli dvesto planinskih društev, kjer ima vsako pravico urejati podatke o svojih poteh.

Zanimivo je, kako najdem sodelavce, ki so uspešni uredniki. To se ne da s kakšnim razpisom ali ukazom nadrejenega. Skozi leta sem spoznal, da marsikdo, ki se dobro znajde na terenu, sploh ne zna uporabljati zemljevidov. Drugi spet pa je skrajno neroden pri uporabi informacijskih orodij. Tako da se za res dobrega in koristnega sodelavca izkažejo taki, ki so ravno prav navdušeni za hribe in za informatiko. Seveda ne smem pozabiti skoraj tisoč markacistov po Sloveniji. Oni so tisti, ki skrbijo za poti in nas tudi informirajo o stanju na njih. Brez njih tudi uredniki ne bi imeli česa početi in maPZS ne bi obstajal.

Tu moram omeniti, da so podatki v PlanGIS in s tem v maPZS temeljni podatki za pripravo tiskanih planinskih zemljevidov PZS, pri katerih sem urednik. Priprava vsakega takega zemljevida poteka tako, da prve osnutke razpošljemo na čim več naslovov, čim več lokalnim poznavalcem. Pri vsaki karti sem na ta način spoznal prav zanimive in prijetne ljudi, ki so praviloma enako "trčeni" za hribe, kot sem sam. Praviloma smo z navdušenjem razpravljali o številnih stezicah, marsikateri od njih pa še danes prispeva v PlanGIS in maPZS. Naj se na tem mestu prav vsakomur med njimi iskreno zahvalim. Skupaj nam uspeva vse to. Bilo vas je preveč, da bi tukaj omenil vsakega, če bi delal izbor, bi pa zagotovo komu naredil krivico. Zato en velik hvala vsakemu posebej in vsem.

Aplikacija maPZS z osnovnim prikazom za celotno Slovenijo
Posnetek računalniškega zaslona

Ali lahko našteješ, kje vse se danes uporabljajo podatki iz PlanGIS oz. maPZS?

Omenil sem izdelavo tiskanih planinskih kart. PlanGIS je naša zakladnica podatkov zanje. Podobno se že nekaj let s podatki iz PlanGIS pripravljajo zemljevidi v *Planinskem vestniku* in v vodnikih Planinske založbe. Lani smo pripravili modul za markaciste, s katerim jim bistveno olajšamo vodenje evidenc o vzdrževalnih delih na poteh. V PlanGIS se vnese podatek o zaprti poti, nato se ta podatek naslednji dan objavi na vseh potrebnih mestih. Vsako pot ali točko v maPZS je možno nasloviti od zunaj, kar pomeni, da lahko kdor koli na svoji spletni strani piše o kaki poti in doda povezavo na njen prikaz v maPZS ali pa zemljevid vgradi v svojo stran. V izdelavi so nalepke s kodami QR za vse koče. Obiskovalec jo bo lahko poslikal in na telefonu takoj dobil informacije o koči in o vseh poteh okoli nje. Podobno lahko kode QR uporabljajo lokalna planinska društva ali turistične organizacije na informacijskih tablah v svojih krajih.

Projekt združuje celo vrsto različnih organizacij in profilov, od informatikov do geografov. Kako je potekalo sodelovanje? Kje ste imeli največ težav?

Lahko rečemo, da zelo dobro, sicer ne bi bili z maPZS tu, kjer smo danes. Moj glavni osebni problem je, da imam preveč idej in mi izvajalci ne morejo slediti. V glavi in tudi na papirju imam že precej zamisli, pa marsikatero sploh ne upam predstaviti naprej. Zdaj ko je zadeva živa, z idejami prihaja vedno več kolegov iz PZS in od zunaj. Nastajajo nove in nove potencialne uporabnosti, tako da imamo s firmo LUZ resne probleme, kako vse to udejanjiti.

V zadnjem času vedno bolj sodelujemo z neplaninskimi organizacijami. Prvi je bil Zavod za gozdove, ki se

je odločil z maPZS prikazovati poteke svojih gozdnih učnih poti. Letos je pristopil Javni zavod Triglavski narodni park, ki je vnesel svoje pohodniške poti. Dogovarjamo se še z nekaj turističnimi organizacijami. Naj na tem mestu povabim vse v Sloveniji, ki vzdržujejo kakršne koli vrste poti – pridružite se nam, v maPZS je prostor za vse vrste poti. Smiselno in racionalno bi bilo vse prikazovati na isti platformi, na maPZS. Seveda so izzivi tudi finance, ki jih nikoli ni dovolj. Ampak ker so koristi maPZS očitne in ker se vedno več stvari veže nanj, sem prepričan, da bo to premostljivo.

Ali imate kakšne podatke o številu uporabnikov oziroma o količini uporabe maPZS?

Google Analytics pravi, da je v zadnjih dvanajstih mesecih maPZS obiskalo okoli 84.000 obiskovalcev.

Kako približati uporabo starejšim, ki niso toliko večji digitalnih medijev? Kaj priporočas uporabnikom?

Hm, kdo pa so stari uporabniki? Jaz jih bom v kratkem napolnil sedemdeset, pa se nimam za "starega uporabnika" in kar uspešno uporabljam informatiko! Danes še k zdravniku ne moremo, ne da bi se prebili skozi nekaj spletnih strani! Informacijska orodja pač postajajo nekaj normalnega. Tisti, ki se jim upirajo, bodo slej kot prej izgubili bitko. Res pa je, da je marsikdo precej neroden pri tapkanju na zaslon telefona. Takim priporočam, da prosijo svoje vnuke za pomoč, saj ti znajo krmariti po zaslonih, še preden se naučijo brati. Imam kolega, ki je ves zmeden prišel k meni z novim telefonom in je potem plašno tapkal po njem. Počasi sem ga naučil osnov maPZS in danes ga s pridom uporablja. Vsekakor pa računam na nove generacije kot glavne uporabnike maPZS.

Primer prikaza poti iz Stare Fužine na Vogar s podatki o višini, razdalji, času, relativni višini, zahtevnosti in območju poti Posnetek računalniškega zaslona

Kje lahko uporabniki dobijo pomoč in na kakšen način?

V maPZS je gumbek "Pomoč", kjer pa resnici na ljubo ni vse podrobno opisano. Nekaj krivde za to je tudi pri meni, kajti v to smer ne priganjam preveč. Prepričan sem namreč, da bi bila aplikacija, za katero bi najprej moral prebrati kak učbenik ali navodila, slaba aplikacija, ki je nihče ne bi hotel uporabljati. Kar ozirom se po spletu. Najbolj priljubljene aplikacije ali strani nimajo nobenih navodil, vse je samoumevno ali samovodljivo. Po drugi strani pa nam uporabniki pišejo na mapzs@pzs.si in do zdaj mi je na večino vprašanj uspelo osebno odgovoriti. S časom pa bo smiselno narediti kak forum.

Ali ste imeli za zgled kaj podobnega v tujini?

Ja in ne! Zelo moderen prikaz turističnih (in planinskih poti) ima nemška firma Outdooractive. Njim je uspelo prepričati večino planinskih zvez nemško govorečih držav, da so se naslonili nanje. Prva leta smo se tudi mi dogovarjali o sodelovanju, ampak smo se potem vendarle odločili za svojo pot. Na ta način smo ohranili nadzor nad svojimi podatki in jih imamo možnost uporabljati tudi na načine, ki pri njih niso možni.

povprašujejo, je možnost samostojnega sestavljanja poti od A do B. Potem pa snemanje poti in shranjevanje gpx posnetka poti ter vse analize posnetih podatkov, ki sodijo zraven. Razmišljamo o osebni registraciji uporabnikov in tudi o plačljivi verziji. Brezplačna bo nudila osnovni nabor funkcij, plačljiva pa več. Morda pa bomo to plačljivo verzijo ponudili kot del članarine v PZS. V prenovi je temeljni zemljevid v maPZS in priprava takih zemljevidov za sosednje države, kamor sežejo naši podatki.

V izvajanju je projekt, ki naj bi maPZS povezal z aktualnimi voznimi redi avtobusov in vlakov. Tako boš lahko na vsaki točki v Sloveniji na telefonu videl, koliko hoje je še pred teboj do najbližje avtobusne ali železniške postaje in kdaj te tam čaka javni prevoz. Prenovljeni maPZS bo tudi sodobneje oblikovan z več fotografijami. Vložiti bomo morali precej dela, da bomo posamezne poti opremili z njihovimi opisi in primernimi fotografijami. V PlanGIS čaka na izvedbo modul za izdelavo kažipotov na planinskih poteh. Naredili bi radi tudi verzijo maPZS za turne smučarje.

*"Daj, Peter, pokaži mi še enkrat v tej aplikaciji na telefonu, kje poteka najina pot."
Foto Andrej Trošt*

Ali ste morda maPZS že kje predstavili v tujini?

Nekaj malega Italijanom in Avstrijcem. Zanimivo pa je, da je prišlo zanimanje za maPZS iz Črne Gore. Bomo videli, ali se bo iz tega kaj razvilo.

Na kakšen način boste planincem oziroma uporabnikom predstavili maPZS, da bi postal še bolj množičen? Ali morda razmišljate o posebni tiskovni konferenci?

To je eno od priganjanj, ki jih zganjam na PZS. Upam, da mi uspe doseči, da bo maPZS malce bolj agresivno reklamiran na vseh nivojih, od spletne strani do tiskovnih konferenc.

Kaj sledi v prihodnje?

Idej in želja je veliko. V maPZS moramo dodati nekaj manjkajočih funkcionalnosti. Glavna, po kateri nas

Na koncu pa naj ne pozabim omeniti najinega skupnega projekta. Napisal si vodnik po Karnijskih Alpah, ki bo izšel v kratkem. Poteke vseh sto opisanih izletov sem vnesel v PlanGIS, v vodniku pa bodo na ustreznih mestih kode QR do prikazov posameznih izletov. Na ta način bomo prvič povezali tiskani vodnik s sodobnim informacijskim orodjem. Doma boš lahko v miru v knjigi prebral opis in se navdušil nad turo, potem pa jo boš s pomočjo kode QR priklical v telefon in jo vso pot lahko preverjal na kraju samem!

Koliko sredstev je bilo do zdaj porabljenih?

Denarnih sredstev v minulem desetletju verjetno blizu 100.000 evrov. Našega dela je pa vgrajenega neprecenljivo veliko. ●

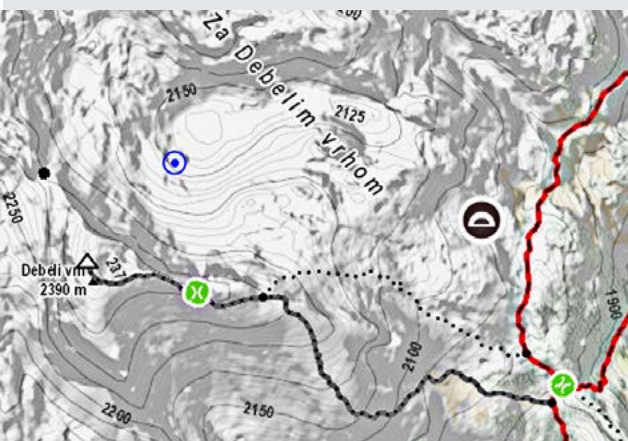
maPZS danes in jutri

Digitalni zemljevidi – naša prihodnost

Tiho drsijo smučiči. Difuzna svetloba otežuje orientacijo. V slušalkah, povezanih s telefonom, na katerem deluje maPZS, turni smučar zasliši: "Si izven najboljše smeri, maPZS ti svetuje, da zaviješ malo ... piiiip... Ni signala s satelitov!" Počasi se ustavi. Zdi se mu, kot da je nad nekakšno kotanjo. No, lepa reč! Sname rokavico, izvleče telefon, podrska po zaslonu. Za hip se pokaže izsek zemljevida, potem pa zaslon ugasne. "Pa še to, pomisli. Preveč sem ga uporabljal, baterija je prazna." Iz nahrbtnika izvleče rezervni polnilec in ga priklopi. Telefon spet oživi, ampak zaslon postane sumljivo zelen in vijoličen. "No, zdaj je pa čisto crknil! Kaj naj naredim? Saj imam tudi kompas na telefonu."

Ampak pustimo najslabši scenarij in si raje oglejmo, kako bi stvari tekle normalno: "maPZS ti svetuje, da zaviješ malo desno in se povzpneš 50 metrov na severno pobočje Debelega vrha. Nato po lahkem prehodu v blagem vzponu na rob nad kotanjo. Pozor!

Pobočje je zelo plazovito. Opozorilo ARSO za danes in za to območje je: 2. stopnja plazovne ogroženosti." Za vsak primer še izvleče telefon in si ogleda zemljevid. Res, modra pika kaže njegovo lokacijo, smer smučanja pa gre desno čez pobočje, z 2.190 m na 2.220 m.

Slika 1: Smučar bi na zaslonu telefona videl sliko, kakršna je prikazana tu.

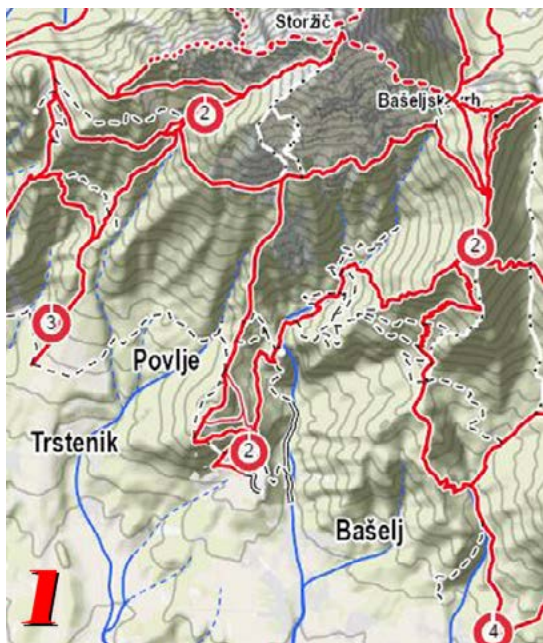
Do tega, da bi nas maPZS vodil po divjini tako, kot nas vodijo navigacijska orodja po cestah, pa smo še zelo daleč. Danes bi naš smučar na zaslonu videl sliko, kakršna je na levi (Slika 1). Nad njim (modra pika) je Debeli vrh in škrbina v njegovem vzhodnem grebenu, desno spodaj je Lazovski preval z markiranimi potmi, s prevala gresta na vrh dve nemarkirani poti. On pa smuča po popolnem brezpotju.

V bližnji prihodnosti bo morda maPZS že vseboval informacije, ki so na spodnjih dveh slikah (Slika 2, Slika 3). Smer smuka z dvema turnosmučarskima kotama in z ocenami zahtevnosti pododsekov. Vrisan je tudi alternativni prehod, ki pa ni priporočljiv. S klikom na elemente dobimo še več informacij. Do govornega usmerjanja je pa še daleč.

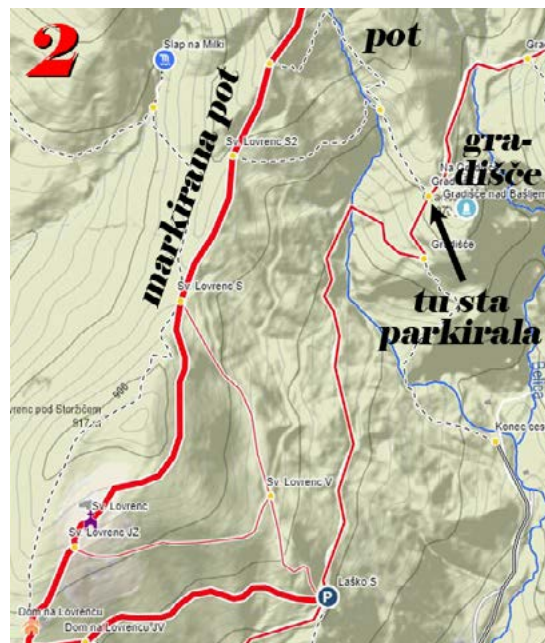

Slika 2 in 3: V bližnji prihodnosti bo morda maPZS že vseboval informacije, ki so na tem prikazu: Smer smuka z dvema turnosmučarskima kotama in z ocenami zahtevnosti pododsekov. Vrisan je tudi alternativni prehod, ki pa ni priporočljiv.

Slika 4: Na južni strani Storžiča so vsaj tri izhodišča.

Slika 5: Fant si ogleduje izhodišče nad Bašljem.

Že več kot petdeset let se potepam po hribih in si delam tudi zapiske. Hkrati pa občudujem, koliko informacij je danes na spletu in tudi v klasični literaturi! Tudi zemljevidi na spletu so izredno natančni, zgornja dva bi lahko še povečali. Ampak ne vsebujejo drugih informacij, na primer opisov in slik. Zato že nekaj let vse svoje zapiske (in zapiske drugih gornikov) vnašam v zemljevide, ki jih potem tudi sam uporabljam. Pomembno je, da je vse na enem mestu in da so informacije veljavne. Zato tudi z veseljem sodelujem z Andrejem Stritarjem pri izgradnji maPZS.

Čeprav živimo v informacijski dobi, gradnja kompleksnega informacijskega sistema ni preprosta. Bolj kot tehnologija so pomembni ljudje, ki sodelujejo. Najtežje je vzpostaviti in nato vzdrževati visok nivo energije in zagotoviti, da število uporabnikov nekega orodja hitro narašča. Ti bodo potem zahtevali in tudi sami predlagali izboljšave. Ne glede na to, ali bo maPZS zastoj ali bo plačljiv. Cena in vrednost pač nista ista stvar, čeprav sta na zanimiv, svojstven način povezani. Na primer Wikipedija ima za vse nas neizmerno veliko vrednost, pa je zastoj. In tudi – ne žalujmo preveč za tiskanimi mediji, če jih izpodrivajo boljši, digitalni!

O maPZS bo torej treba narediti še kar nekaj premislekov. Ampak privlačen je že tak, kakršen je zdaj – splošno, za uporabo preprosto orodje, ki planincem nudi vse za turo potrebne informacije – predstavi cilje, ki niso nujno samo vrhovi, opiše poti in njihove zahtevnosti, pa seveda začrta, kje iti in kje raje ne. Tudi fotografije naj bi bile v funkciji podajanja teh informacij, ne pa namenjene same sebi in zgolj estetiki. Osebnostno menim, da bi bilo najbolje, če bi vsebine za maPZS prispevalo čim več ljudi. Seveda imajo popolnoma odprti sistemi tudi pomanjkljivosti. Če vanje lahko vsakdo prispeva, je neki (majhen) odstotek informacij tudi netočnih. Uporabnik ne ve, ali se na zemljevid lahko zanese ali ne. V kritičnih situacijah je to zelo pomembno. Sistem mora imeti vgrajen določen

kontrolni mehanizem, ki zagotavlja skoraj popolno točnost – ali pa vsaj takšno, kakršno imajo sodobni klasični zemljevidi. Kako zdaj to uspeva Andreju Stritarju, naj pove sam, le toliko naj še počaka, da se po priklonu s "kapo dol" zravnam in spet pokrijem.

Številni med vami verjetno poznate OpenStreetMap – zastoj, popolnoma odprt zemljevid, ki je del projekta Wikipedija in pokriva ves svet. Vanj lahko vsakdo vnaša vsebine. V naslednji minuti lahko vrišem novo pot na Triglav ali spremenim potek Tomiškovke poti. Še ne dolgo tega je bilo na tem zemljevidu veliko napak, a zdi se mi, da postaja vedno boljši. In je zato tudi podlaga, osnova specialnim zemljevidom, na katerih so določene vsebine še dodane. Primer samo kaže moč načela, ki pravi, da "vsi ljudje vse vedo". In zakaj potem sploh potrebujemo še maPZS, boste vprašali? Ker je tematski, namenjen samo planincem, ker prinaša še nekaj več, in to z jamstvom Planinske zveze Slovenije. Tisto "nekaj več" je z mero zdravega razuma lahko karkoli: neoznačena pot, ki jo poznajo samo domačini, naravna znamenitost, ki ni zgolj del gorskega sveta, kulturna ali zgodovinska znamenitost. Kje postaviti mejo, kaj sodi v maPZS in kaj ne, ne vem. Odgovor na to bi lahko dala diskusija na spletnem forumu maPZS – če bi obstajal.

Težko bo tudi zagotoviti regijsko uravnoteženost zemljevida, vsaj dokler ne bo zelo veliko sodelavcev. Na primer: na nekaterih območjih so lokalni poznavalci vnesli na zemljevid zelo veliko neoznačenih stezic. Pravo bogastvo, za katero bi morali po spletu kopati ure in ure, pa še morda številnih poti ne bi našli. Druga območja našega gorskega sveta pa danes zemljevid predstavlja še zelo skromno. Govorim seveda o gorskih poteh, ne o neštetih stezah v nizinah ali o gozdnih cestah in vlakih, s katerimi so razrili že vsa pobočja in vodijo tako rekoč že do sleherne smreke ali bukve, tudi na območjih, ki so zaščitena kot naša naravna dediščina. In kako se odločiti pri vnašanju lovskih poti na zemljevid? Seveda koristijo tudi pla-

Slika 6: Na 1414 m se markirana pot ne nadaljuje več proti vrhu. Gre pa gor nemarkirana steza. Po grebenu in naravnost na vrh!
Vse slike posnetek računalniškega zaslona

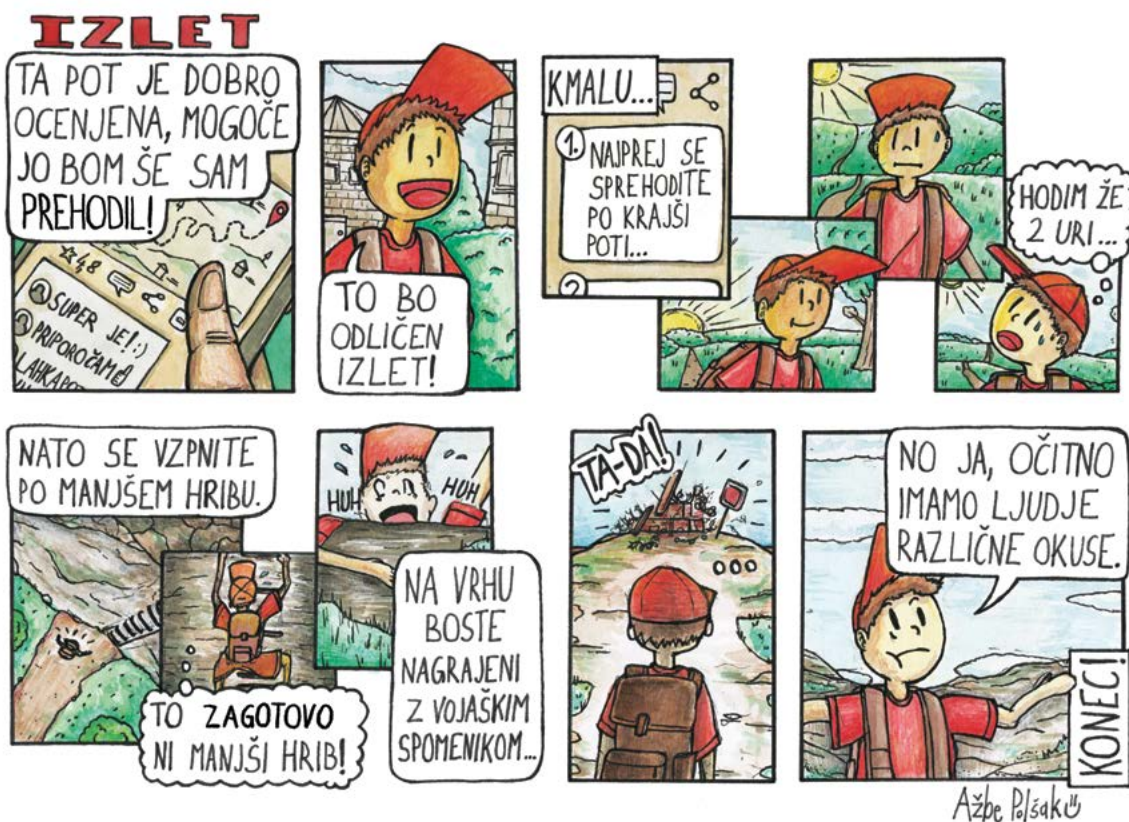
Ampak ne bodimo preveč neučakani. Aplikacijo maPZS lahko že danes s pridom uporabljamo, čas pa bo pokazal, kako hitro in do katere stopnje ga bo njegova ekipa lahko izpopolnila.

Naj orodje na hitro predstavim:

Mlad par s Primorske, nabit s kondicijo, se pelje proti Kranju. Rada bi šla na Storžič. Fant gleda na maPZS, kako priti gor. Ko se dovolj približa gori, vidi, da so v dolini vsaj tri izhodišča na južni strani (Slika 4). Tisto nad Trstenikom je videti obetavno. Izbere pot in si ogleda podatke o njej: Začetek na 726 m, lahka pot, 3 h 50 min, videti je, da gre gor po jugozahodni grapi. Iz radovednosti pogleda še drugo izhodišče nad Bašljem in poveča sliko (Slika 5). Tukaj je pa parkirišče na 757 m in cesta gre še naprej gor. Tu gre pa pot po grebenu, najbrž je lepo razgledna? Pa kakšna ljubka cerkvice (gleda fotografijo)! Ko se približuje območju, se na zaslonu kažejo vedno nove podrobnosti. Kaj pa ta znak pomeni? Aha, arheološko najdišče. Pa samo 25 m nad cesto! Izpod njega gre proti vrhu neoznačena steza. Pa kar na 844 m se začne! Greva pogledat gradišče, potem sva pa v treh urah na vrhu. Kaj pa je to? Na 1414 m se pa markirana pot ne nadaljuje več proti vrhu. Gre pa gor nemarkirana steza. Po grebenu in naravnost na vrh (Slika 6)!

Odločita se za ta pristop (in res sta izbrala najlepšega z juga). Proti vrhu je bila pot strma in zahtevnejša, zato sta za vrnitev izbrala markirano pot po Javorničnem žlebu, kjer sta se za nagrado tristo metrov "peljala" po melišču, pa še krožno turo sta naredila. Vse informacije sta dobila na maPZS, edino opisa in zahtevnosti tistega pododseka poti pod vrhom še ni na zemljevidu. In če ne bi bilo maPZS, tudi kulturnih znamenitosti ne bi obiskala. ●

nincem, ampak zgradili so jih lovci in vsi vemo, zakaj so včasih začetek svojih poti spretno zakrili. Nobena svoboda ni tako absolutna, kot si jo tisti, ki si jo svojevoljno vzamejo, predstavljajo.

Jaka Kotnik

Pripomoček tudi za markaciste

PlanGIS v pomoč markacistom

Od ideje, da bi vzpostavili nov kataster planinskih poti, do njegove uporabe, je minilo že okroglih dvajset let. V tem času smo markacisti praktično iz nič ustvarili kakovostno bazo planinskih poti, primerno za uporabo na mnogih področjih. Zbrane podatke smo na podlagi Zakona o planinskih poteh (ZplanP, 2007) oddali v Zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture (ZK GJI), ki ga vodi Geodetska uprava Republike Slovenije. Redno jih uporabljajo kartografi za izdelavo planinskih zemljevidov, največji uporabniki podatkov katastra planinskih poti pa so zagotovo planinci na vsakodnevni pohodih po slovenskih gorah.

Osrednje orodje za delo s tako veliko količino podatkov je PlanGIS. Z njegovo pomočjo uredniki katastra na podlagi prejetih informacij skrbnikov poti

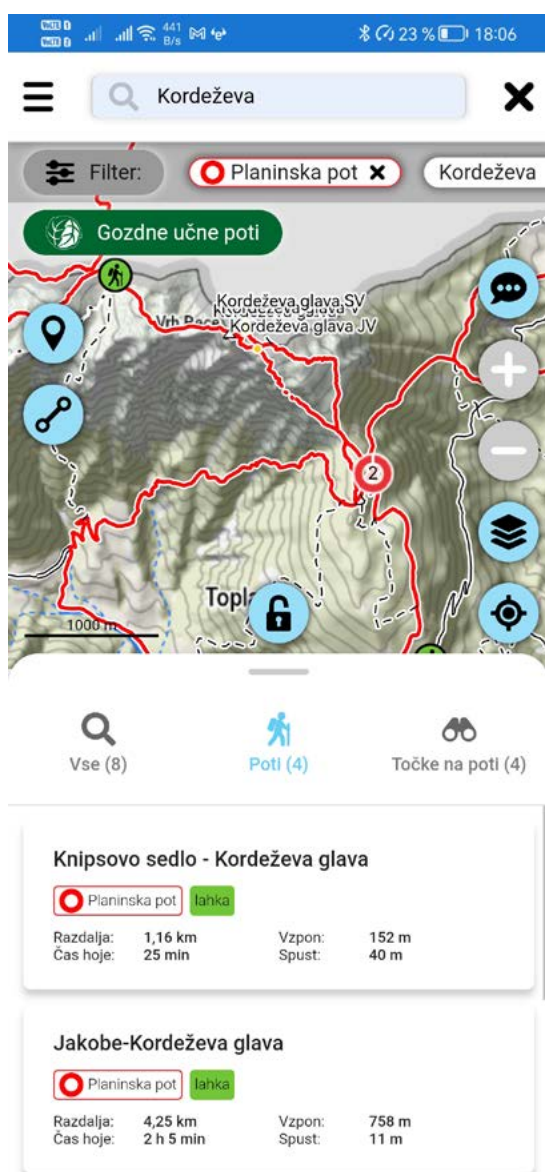
redno dopolnjujemo in vzdržujemo nenehno spreminjajočo se bazo podatkov. Skozi vsa leta se trudimo, da bi bila ta zbirka podatkov z več kot 10.000 kilometri planinskih in več kot 2.000 kilometri turnokolesarskih poti čim popolnejša in ažurna.

Glede na število registriranih markacistov in dolžino vseh planinskih in turnokolesarskih poti lahko hitro izračunamo, kolikšen delež vseh poti mora vzdrževati posamezen markacista. Več kot deset kilometrov! Čeprav so čopič in posodici z barvo najpogostejši spremljevalci vsakega markacista, pa po delovni akciji vsak markacista vedno v roke poprime tudi pisalo in na list papirja prenese svoje spomine o opravljenem delu v obliki poročila. V želji, da bi si olajšali tovrstno večkrat mukotrpno, ampak vedno koristno pisanje, smo za markaciste v PlanGIS dodali "Modul za markaciste". Ta dodatek markacistom omogoča, da si s sprotnim vnašanjem podatkov o opravljenem delu na planinskih poteh precej olajšajo delo predvsem ob koncu leta, saj se končna poročila o delu markacista ter poročila o vzdrževalnih akcijah generirajo samodejno. Manj pisanja in več risanja belih pik z rdečo obrobo je zagotovo precej bližje veliki večini markacistov.

V zadnjem letu smo z namenom, da bi spodbudili uporabo "Modula za markaciste" in seznanjali z delovanjem celotnega PlanGIS, izvedli več delavnic po posameznih odborih za planinske poti. Izvedene so bile bodisi kot ločen dogodek ali pa kot del občnega zbora oz. rednega srečanja markacistov. Prisotni markacisti so z zanimanjem spremljali uvodni predstavitveni del, nato pa tudi sami poskusno izdelali poročilo o vzdrževalni akciji. Ob velikem številu udeležencev je velika večina z odobravanjem sprejela noviteto, ki jim bo olajšala birokratski del zadolžitev.

Vzpostavitev in vzdrževanje katastra planinskih poti pa nimata nikakršnega pomena, če zbranih podatkov ne znamo v primerni obliki približati širšemu krogu uporabnikov. S tem namenom je bila izdelana spletna aplikacija maPZS. Njena glavna prednost je, da na

Aplikacija maPZS je namenjena širšemu krogu uporabnikov. Posnetek zaslona maPZS

ustreznih kartografskih podlagah uporabniku na prijazen način prikazuje vse planinske poti v Sloveniji, ki jih vzdržujejo planinska društva in Planinska zveza Slovenije. Uporabniki lahko v aplikaciji maPZS poiščejo sebi primerne planinske cilje, na sami pohodniški turi pa jim lahko uporabnosti aplikacije olajšajo morebitne orientacijske in navigacijske zadrege.

Kljub rednemu pregledovanju planinskih poti se lahko zaradi vsemogočnosti matere narave zgodi, da postane kakšen odsek poti neprehoden. V zadnjem desetletju smo imeli ogromno težav predvsem zaradi žledoloma, ampak v tem primeru smo markacisti vedeli za naravno ujmo in smo poti lahko takoj pregledali ter ustrezno ukrepali. Večji problem nam z vidika obveščenosti predstavljajo vsakodnevne poškodbe na poteh, ki jih ni mogoče opaziti drugače kot z osebnim pregledom poti. Ampak kako naj skrbniki tako pogosto obiskujemo svoje poti, če nas je manj kot tisoč?

Tukaj nam lahko na pomoč priskočijo vsi obiskovalci gora, ki so hkrati tudi uporabniki brezplačne aplikacije maPZS. Aplikacija ima v desnem zgornjem kotu namreč še en majhen gumbek z imenom "Poročanje s terena", ki za marljive vzdrževalce planinskih poti pomeni ogromno pridobitev. Aplikacija maPZS vsem uporabnikom omogoča, da neposredno poročajo o morebitnih poškodbah na planinskih poteh skrbnikom planinskih poti. S kratkim sporočilom z opisom poškodbe, ki ga skupaj s fotografijo poškodbe (lokacija poškodbe določi telefon z vgrajenim sprejemnikom GPS) prek podatkovne povezave pošljemo v PlanGIS, bomo vzdrževalca te poškodovane planinske poti takoj obvestili o poškodbi na poti. Če med sporočanjem ni mobilne povezave, bo aplikacija poslala spo-

ročilo takoj, ko bo povezava znova na voljo. Seveda se poročanje s terena lahko uporablja tudi za javljanje drugih morebitnih pomanjkljivosti na planinski poti, kot so recimo zbledele markacije, pomanjkljivo označeno križišče, ki je pohodnika speljalo v napačno smer itd. Markacisti zato vsa sporočila, ki jih prejmemo prek aplikacije maPZS, obravnavamo dobronamerno in hkrati zelo resno, saj se zavedamo, da le ustrezno vzdrževane planinske poti omogočajo pohodniku brezskrben in varen korak po naših gorah.

V julijski številki *Planinskega vestnika* leta 2012 sem se v članku z naslovom Navigacijski sistemi za vodenje planincev spraševal, ali je mogoče, da bi nas navigacijske naprave vodile po hribih, podobno kot nas po cestah vodi avtomobilska navigacija. Na trg prihajajo vedno bolj izpopolnjene in tehnološko dovršene naprave za pohodnike v obliki športnih ur, pametnih telefonov ali pohodniških sprejemnikov GPS. Za zanesljivo vodenje torej potrebujemo le še ustrezno napolnjeno bazo planinskih poti, ki v kombinaciji s sprejemnikom GPS sestavlja "napravo za vodenje po planinskih poteh". Z vzpostavitvijo katastra planinskih poti, uvedbo lastnega geografskega informacijskega sistema PlanGIS in distribucijo zbranih geolociranih podatkov o planinskih poteh v obliki aplikacije maPZS smo to tudi dosegli!

Bazo planinskih poti vseskozi dopolnjujemo, bodisi zaradi ažuriranja obstoječih podatkov (kot je recimo predstavitev planinske poti), bodisi zaradi vnosa novih podatkov (trenutno bazo planinskih poti dopolnjujemo s podatki o vrsti podlage, po kateri poteka planinska pot). Tako kot markacistom na terenu nikoli ne zmanjka dela, velja tudi za vzdrževanje katastra planinskih poti, da je to nikoli dokončana zgodba. ●

Kljub hitremu napredku tehnologije pa markacija še vedno ostaja najboljša prijateljica planincev.
Arhiv Jake Kotnika

Papirnati ali digitalni
zemljevidi?
Arhiv Jureta Česnika

Odprta in brezplačna aplikacija za vse

Planinski zemljevid celotne Slovenije v žepu

Marsikdaj smo na vrhu nekega hriba ali gore debatirali o tem, kateri vrhovi se vidijo na obzorju in katera mesta ali vasi so tam v daljavi. Če se je debata preveč razgrela in so se mnenja začela srdito kresati, sem vedno iz nahrbtnika privlekel zemljevid in odgovor je bil nedvoumen.

Samo malo orientacije je bilo treba. A kaj, ko planinski zemljevid ni vedno pri roki ali ga pa za tisto območje preprosto ni. Čeprav je celotna Slovenija pokrita z državnimi topografskimi kartami DTK25 in DTK50, dvomim, da jih še kdo poleg velikih navdušencev uporablja za orientacijo po hribih. Takšnim zemljevidom preprosto manjka tisto, kar želi imeti večina obiskovalcev visokega sveta poleg terena, cest in naselij še prikazano: planinske poti, kočje, bivake, turnosmučarske smeri in ostalo, kar nam pride v hribih prav.

Ali ne bi bilo odlično, če bi imeli en sam ogromen, podroben planinski zemljevid celotne Slovenije, ki bi zasedel zelo malo prostora? Še boljše bi bilo seveda, če bi bil tak zemljevid popolnoma brezplačen. Še pred nekaj leti sem si tudi sam želel točno tega, ko sem se odpravil na Slovensko planinsko pot in ugotavljal, koliko različnih zemljevidov bom moral vzeti s seboj. Saj to nanese celo kilo papirja! In tako sem ob iskanju vseh možnih digitalnih zemljevidov in aplikacij z ze-

mljevidi za aktivnosti na prostem odkril maPZS. In moj planinski svet je kar naenkrat postal enostavnejši. Seveda sem takrat že imel kupljene zemljevide Pohorja, Kamniško-Savinjskih Alp, Karavank in Julijcev, ampak kar nekaj poti je bilo izven teh zemljevidov. Takrat sem se odločil, da v celoti preizkusim aplikacijo in jo uporabljam za iskanje poti na manj zahtevnih terenih, za katere zemljevidov nimam. Najprej sem ugotovil, da je bil takrat maPZS še v t. i. "beta" različici in vse funkcionalnosti še niso popolnoma delovale, ampak je bilo že to dovolj, da sem lahko območno načrtoval svojo pot nekaj dni vnaprej, našel primerne informacije o kočah in si določil dnevne etape. Za območje brez signala sem bolj ali manj uspešno uporabil tudi predhodno prenos poti in odsekov na mobilni telefon. Več kot očitno sem še vedno živ, tako da je aplikacija solidno opravila svoje delo.

Moj drugi "ples" z maPZS se je odvil med pisanjem članka za *Planinski vestnik* o vseh slovenskih feratah (letnik 2022, številka 11). V njem sem želel na pre-

prost način prikazati podrobne poteke ferat, kar sva z Andrejem Stritarjem zelo uspešno izpeljala (Andrej, hvala za vso podporo in potrpljenje!). V osnovni sistem GIS, na katerem stoji maPZS, sva vnesla manjkajoče ferate, potem pa sem za vsako od njih izdelal kodo QR, ki je bralca po skeniranju pripeljala neposredno na prikaz poti ferate znotraj maPZS. To je mogoče zgolj zato, ker ima vsaka planinska pot ali točka, ki je vnesena v maPZS, svojo hiperpovezavo, ki jo lahko uporabimo v spletnih člankih ali pa predelamo v kodo QR in uporabimo v tiskovinah.

Uporabnost te spletne storitve je zagotovo raznovrstna in nam lahko zelo dobro služi pri načrtovanju ture ali med turo samo. maPZS lahko uporabljamo tudi na računalniku, kjer je preglednost mogoče boljša, so pa vse funkcionalnosti na voljo na vseh napravah, ki imajo spletni brskalnik, kot je na primer Chrome:

Tako orodje nam lahko zavida prav vsaka hribovita država. Vsaka stvar ima svoje prednosti, pomembno pa se je zavedati tudi njenih slabosti.

Gremo na pot!
Foto Oton Naglost

maPZS

Razdalja: 1,55 km
 Čas hoje: 1 h 30 min
 Vzpon: 540 m
 Spust: 1 m
 Zahtevnost: zahtevna
 Teritorij: Savinjska zahod

Višinski profil

2099 m

Za vsako pot lahko z enim klikom pogledamo dolžino poti, predviden čas hoje, vzpon in zahtevnost poti, izrisan pa je tudi višinski profil poti.
Posnetek zaslona maPZS

Kocbekov dom na Korošici Zaprto
 planinska koč

Nadmorska višina: 1.807 m
 Teritorij: Savinjska zahod
 Koordinate (Google Zemljevidi): 46.355629, 14.639867
 Kategorija: Koče I. kategorije
 Spletna stran: [Povezava](#)

Sezona

Jan Feb Mar Apr Maj Jun Jul Avg Sep Okt Nov Dec

Poleg točnih podatkov o kočah so vnesene tudi lokacije drugih pomembnih točk (npr. izviri, planine, plezališča ipd.).
Posnetek zaslona maPZS

Na zemljevidu lahko določimo koordinate točke ali pomerimo razdalje in azimut med dvema točkama.
Posnetek zaslona maPZS

Pot dobro načrtujemo doma, v gore pojdemo po tem načrtu in uživamo v Naravi.
Foto Oton Naglost

Prednosti:

- maPZS je brezplačna in jo lahko uporablja vsakdo s pametnim telefonom, tablico ali računalnikom,
- za razliko od papirnatih zemljevidov ima možnost povečave na večje merilo in prikaz letalskih posnetkov površja,
- vedno ima posodobljene podatke, kar je zelo dobrodošlo pri načrtovanju ture ali izbire poti, če so nekatere poti zaprte,
- za vsako planinsko pot so vneseni podrobni podatki: čas hoje, višinska razlika, višinski profili poti,
- prav tako so za vsako kočo podani podatki in povezave na njihove uradne strani,
- mobilni se veliko hitreje povleče iz žepa in na njem preveri lokacija, kot pa da se odloži nahrbtnik in iz njega vleče cel zemljevid,
- aplikacija ima možnost prikaza lokacije GPS in koordinat, kar je izjemnega pomena, če so slabi pogoji (npr. megla) ali pa se izgubimo,
- maPZS pokriva celotno Slovenijo, tudi območja, ki jih klasični planinski zemljevidi ne,
- omogoča poročanje o stanju poti neposredno s terena s strani uporabnikov,
- deluje tudi brez internetne povezave, če se na to predhodno pripravimo in si prenesemo izbrane poti ali odseke zemljevida.

Slabosti:

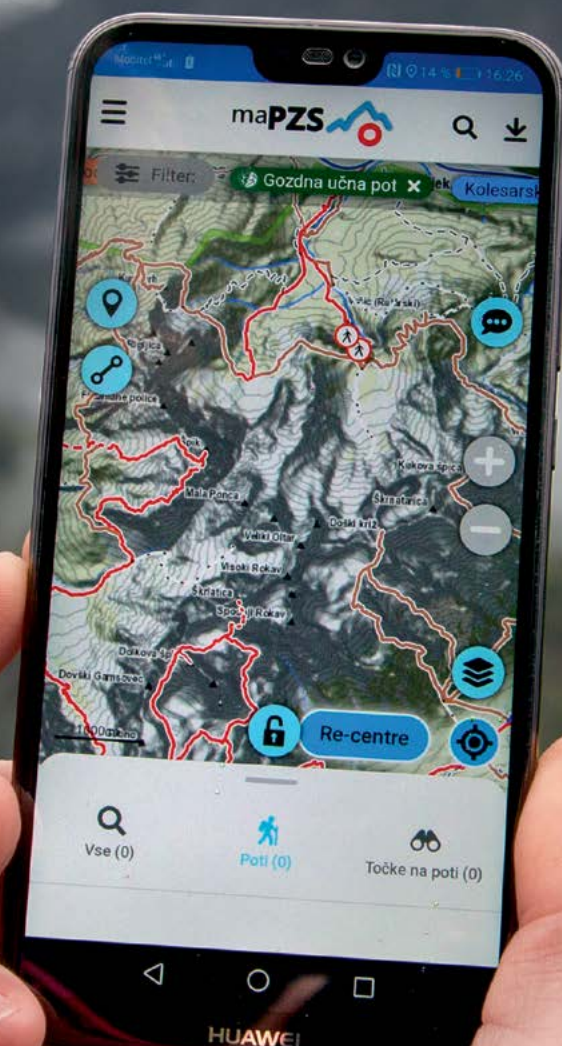
- za uporabo je treba nekaj več informacijske ali digitalne podkovanosti,
 - majhen ekran na mobilnem oteži orientacijo, če potrebujemo pregled nad oddaljenimi vrhovi (razen če radi nosite v hribe ogromno tablico),
 - za območja brez signala se je treba pripraviti in si prenesti primerna območja na mobilno napravo (kar se rado pozabi),
 - uporaba aplikacije, še posebej skupaj z lokacijo GPS, hitro porablja baterijo in lahko se zgodi, da imamo prazno baterijo, ravno ko bi mobilni nujno potrebovali,
 - konec koncev se vsak mobilni lahko zmoči, pade na skalo ali pa čez rob in ostanemo brez zemljevida; zato vam toplo svetujem, da še vedno nosite s seboj klasičen zemljevid, če je na voljo. Naj bo maPZS mišljen kot zelo dobra podpora klasičnim zemljevidom, in ne njihovo popolno nadomestilo.
- Glede na moje dosedanje uporabniške izkušnje z aplikacijo maPZS lahko zagotovo rečem, da je PZS naredila velik korak k digitalizaciji upravljanja planinskih poti in veliko potezo s tem, ko je svojo celotno zbirko odprla vsem obiskovalcem slovenskih hribov. Kot bi odprt odnos med ljudmi v gorah prenesli še v odprt odnos do dostopnosti podatkov o vseh planinskih poteh, kočah in še marsičem. To orodje imate zdaj dobesedno na dlani in upam, da vam v hribih in gorah služi tako dobro kot meni. Kljub vsemu pa naj tiskani zemljevid in kompas le ostaneta v vaših nahrbtnikih. Ne glede na vse, gremo nekateri v hribe ravno zaradi odklopa od digitalne tehnologije. ○

Sodobno v naravo, v gore

Uporabniku prijazno digitalno
orodje za obiskovanje narave

**SPLETNA
APLIKACIJA
MAPZS**

Majda Odar,
Sara Rendulič¹

Digitalna tehnologija današnjega in jutrišnjega dne je osupljiva. Omogoča nakupe in plačila iz udobja domačega stanovanja, v trenutku nas poveže z zvokom in sliko z najbolj oddaljenimi koticami našega planeta (in še dlje), zagotavlja nam sodobne in (žal ne vedno) zanesljive informacije iz virov, za katere pred desetletji še vedeli nismo, da obstajajo.

*Sodobni pripomočki
so nam v pomoč
tudi v gorah.
Foto Andrej Trošt*

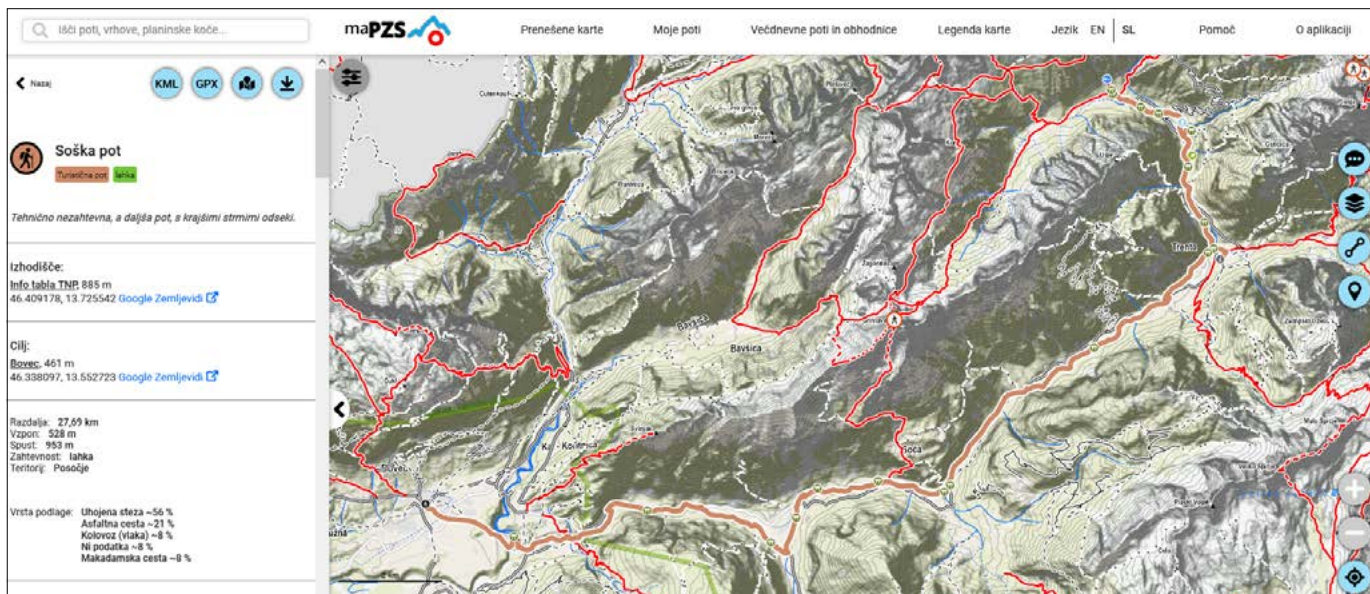
Naš aktivno preživet prosti čas je prav tako prepleten z digitalnimi aplikacijami, ki merijo porabo energije, dosežene razdalje, porabljeni čas itd. Hkrati pa nas usmerjajo, ponujajo storitve (vodniške, hotelske, gostinske ...) in nas dejansko vodijo, med dejavnostmi pa delijo (in tudi prodajajo) različne podatke. Ta tehnologija je ob primernem znanju in pametni uporabi za uporabnika izredno koristna in običajno zelo priročna, zato ponudba aplikacij nenehno narašča. Pri gibanju v naravnem okolju je zelo dragocena, saj temelji na korektnosti in ažurnosti podatkov. Vzporedno z rabo planinskih zemljevidov in usmerjevalnih ali informativnih tabel pomeni vir podatkov, ki nam zagotavlja občutek varnosti in orientacije v prostoru. Smernice na področju rekreacijskih dejavnosti v naravi se nagibajo v smer vedno večje odsotnosti stvarnih usmerjevalnih orodij in hkrati prisotnosti digitalnih vsebin, ki ponujajo mnogo več kot "zgolj tisto", kar vsebuje klasični tiskani zemljevid. Upravljalci pohodniških in planinskih poti morajo nujno slediti sodobnim usmeritvam. Med večjimi, globalno znanimi digitalnimi platformami, ki so na-

menjene ponudbi rekreacijskih dejavnosti v naravi, je v Sloveniji prepoznavna tudi nemška Outdooractive. Odlikujejo jo enoten digitalni prikaz poti, uporabniku prijazno prikazane zanimivosti, turistična in gostinska ponudba itd. Skupnost šteje več kot 13 milijonov uporabnikov, na njej podatke zbirajo in delijo mnoge vodilne alpske turistične cilje.

Planinska zveza Slovenije je pred leti pristopila k razvoju lastne digitalne prostorske baze – geografskega informacijskega sistema PlanGIS, ki je osnova vedno bolj priljubljene aplikacije maPZS. Zbirka digitaliziranih označenih planinskih in drugih poti v eni bazi je za uporabnika preverjen in zanesljiv vir informacij, ki je vedno pri roki. Pohvalno in pomembno je, da je brezplačno na voljo tako članom PZS kot drugim uporabnikom. Množica različnih aplikacij ne zagotavlja vedno točnosti in natančnosti podatkov, medtem ko je podatkovna baza PZS natančna, dosledna in posledično varna, kar je pri rekreacijskih dejavnostih v naravi nujno.

Tudi upravljavec Triglavskega narodnega parka (TNP) mora zaradi sodobnega digitalnega usmerja-

¹ Obe Javni zavod Triglavski narodni park.

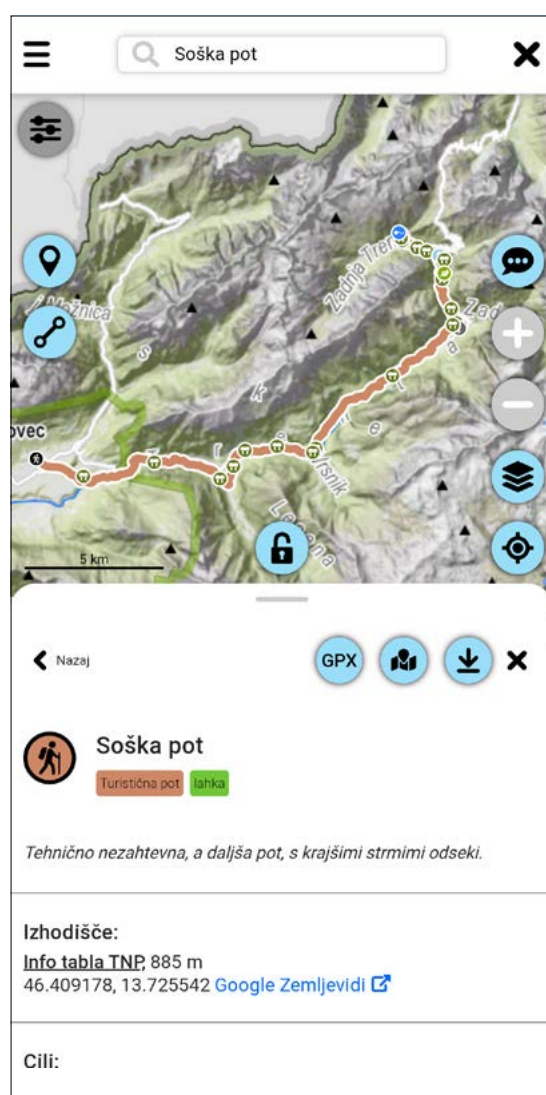
Prikaz Soške poti v aplikaciji maPZS Posnetek računalniškega zaslona

nja obiska obvezno sodelovati z upravljavci aplikacij. Z vidika ciljev TNP je osrednji izziv tega usmerjanja vzpostavitev sistema, ki obiskovalca na prijazen in jasen način obvešča in opozarja na varstvene režime, torej na pravila in priporočila obiskovanja oziroma ravnanja v zavarovanem območju narave.

V sodelovanju z nemško nevladno organizacijo Digitize the Planet (DtP) smo v preteklem letu digitalizirali podatke vseh treh varstvenih območij in mirnih območij v TNP. Osrednji cilj DtP je vzpostaviti bazo odprtokodnih (prosto dostopnih) podatkov, ki jih je mogoče uvoziti in prikazati na različnih platformah s ponudbo rekreacijskih dejavnosti v naravi. Podatki so bili (kot pilotni primer) že uspešno preneseni v prostorsko bazo platforme Outdooractive, kjer v sodelovanju s Skupnostjo Julijske Alpe (neformalno združenje turističnih organizacij v Julijskih Alpah) in gospodarsko-interesnim združenjem Slovenia Outdoor soustvarjamo vsebine različnih upravljavcev v enotni digitalni prostorski zbirki, kar je za končnega uporabnika praktično in enostavno, za upravljavce podatkov pa izredno učinkovito in stroškovno optimalno.

Potencial oziroma dodano vrednost vključevanja vsebin TNP je prepoznala tudi PZS. Pilotno umeščanje pohodniških parkovnih poti ter info mest TNP v PlanGIS in nato prikaz v maPZS je prva faza sodelovanja upravljavca zavarovanega območja s PZS pri digitalnem usmerjanju obiska. V letošnji poletni sezoni bodo uporabnikom aplikacije maPZS na voljo podatki o najbolj priljubljenih pohodniških parkovnih poteh v TNP (Soška pot, Poključka soteska, slap Peričnik, korita Mostnice itd.). Naslednja faza sodelovanja predvideva umeščanje podatkov varstvenih in mirnih območij TNP v aplikacijo maPZS, kar pomeni pilotno in inovativno aktivnost na območju Slovenije in v mednarodnem alpskem prostoru na področju sodelovanja upravljavca zavarovanega območja in nacionalne planinske organizacije.

Imamo privilegij ali pa izziv, da živimo v dobi, ko klasične tiskovine na področju usmerjanja obiska oziroma rekreacijskih dejavnosti v naravi dopolnju-

Prikaz Soške poti v mobilni aplikaciji maPZS na telefonu Posnetek zaslona maPZS na telefonu

jejo oziroma ponekod zamenjujejo digitalni mediji. Prepričani smo, da bodo tiskani mediji še dolgo časa aktualni. Kakovosten planinski knjižni vodnik ali pa do potankosti urejena kartografska izdaja sta nezamenljiv in dragocen del pohodniške opreme ali

maPZS pokriva greben Košute tudi na avstrijski strani.
Foto Zdenka Mihelič

domače knjižnice. Vedno večja prisotnost digitalnih medijev pa je priložnost, ki jo velja izkoristiti. Ob dolgoročnem sodelovanju ključnih udeležencev in upravljanju, deljenju uradnih in ažurnih podatkov je digitalizacija učinkovito orodje, ki je široko dosegljivo in mlajšim generacijam izredno privlačno. PZS ima kot

osrednja slovenska planinska organizacija z razvojem PlanGIS in maPZS izredno priložnost, da skupaj z udeleženci s področja turizma, varovanja narave in drugih vzpostavlja orodje, ki je primer odlične prakse na področju digitalnega usmerjanja obiska v slovenskem gorskem svetu. ●

Panni / pohodniška jakna
Tubul / funkcijska jakna
Vinovo / funkcijska majica
Imbert / dolge pohodniške hlače

Setubal / kratke pohodniške hlače
Mount Nansen / pohodniška obutev
Expert 32 / pohodniški nahrbtnik
Mountain 3 / pohodniške palice

Poiščite svoje favorite na www.hervis.si

 KILIMANJARO

Odlično sodelovanje obrodilo sadove

Poenotenje imen na avstrijskem Koroškem na zemljevidih PZS

Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik na pobudo Antona Starmana, bivšega podpredsednika Slovenskega planinskega društva Celovec (SPD Celovec), od leta 2016 sodeluje pri pripravi zemljevidov, ki jih izdaja Planinska zveza Slovenije (PZS). Skupno preverjamo zapise imen in potek (čezmejnih) pohodniških poti v sodelovanju z informanti, s krajevnimi slovenskimi kulturnimi društvi in z avstrijskimi planinskimi društvi.

Dvojezični napisi
na planinskih
smerokazih
na avstrijskem
Koroškem

Foto Zdenka Mihelič

SPD Celovec se je že leta 2011 s PZS dogovorilo, da bodo prejeli v pregled zemljevide in literaturo, ki jo izdaja PZS in ki vključuje avstrijsko – dvojezično – območje. V zadnjih letih smo dobili v pregled nekaj zemljevidov PZS, ki so jih tiskali na novo. V letu 2016 je PZS izdala nov zemljevid *Stol z opisi vzponov*, v letu 2018 je izšel zemljevid *Storžič in Košuta: Storžič, Košuta, Begunjščica, Dobrča, Kriška gora, Ljubelj, Dovžanova soteska – Planinska karta z opisi vzponov*, ki sta ga izdala PZS in Geodetska družba. V letu 2021 sta izšla planinska zemljevida za Julijske Alpe in za Kamniško-Savinjske Alpe. Popravki na zemljevidih pri imenih so se nanašali na krajevna, gorska, vodna, ledinska in hišna imena, zato je treba imena standardizirati, da bodo na zemljevidih, v vodnikih, na kažipotih in v javnih prostorih poenotena. Predvsem to velja za doslej le ustno prenesene najmanjše geografske enote (npr. ledinska imena).

¹ Mag. Martina Piko-Rustia, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, je pomagala pri planinskih zemljevidih PZS. Z njeno pomočjo je PZS v zemljevide vnesla ustrezna imena, ki so prikazana tudi v maPZS.

² MMag. Anton Starman, Slovensko planinsko društvo Celovec.

V evropskih čezmejnih projektih (Avstrija–Slovenija) je pri vzpostavitvah planinskih poti vedno potekala tudi razprava o dvo- ali večjezičnem označevanju poti, informacijskih tabel in smerokazov. SPD Celovec se vseskozi trudi za dvojezično označevanje v gorah na območju dvojezične južne Koroške. Pri tem sodelujemo tudi z avstrijskimi planinskimi društvi, ki dvojezičnost načelno podpirajo, hkrati pa v diskusijo vnašajo vprašanje dvojezičnega označevanja na območju Slovenije, in sicer z argumentoma t. i. recipročnosti ter varnosti za planince. Pri tem so se sklicevali tudi na mnenje SAZU oz. Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade RS, "da so zemljepisna imena evropska dediščina, ki naj ne zaide v pozabo". Treba pa je upoštevati, da so nemška imena v Sloveniji imena zunaj etničnega območja nemškega jezika, torej eksonimi, kot so to slovenska imena izven dvojezičnega območja v Avstriji. Slovenska imena na dvojezičnem območju pa so splošna domača imena, torej endonimi. SPD Celovec in inštitut Urban Jarnik zato opozarjata, da živi na južnem Koroškem uradno priznana avtohtona narodna skupnost – ta status imata v Sloveniji italijanska in madžarska narodna skupnost, pravice nemške jezikovne skupnosti v Sloveniji določa kulturni sporazum med Avstrijo in Slovenijo iz leta 2002.

V letu 2010 so bila slovenska ledinska in hišna imena na Koroškem sprejeta v avstrijski seznam nesnovne kulturne dediščine UNESCO. Prostovoljci – društva in posamezniki – ter interesne skupnosti (kmečka združenja in zastopstva, slovenske občinske liste) v sodelovanju z inštitutom Urban Jarnik ter osrednjima slovenskima kulturnima organizacijama (Slovenska prosvetna zveza in Krščanska kulturna zveza) zbirajo in zapisujejo domača zemljepisna imena, ki so večinoma del ustnega izročila. Objavljajo jih na zemljevidih v narečni in standardni obliki. Doslej je na Koroškem izšlo enajst zemljevidov za osem občin v Rožu in na Gurah, ki so dostopni na spletnem portalu FLU-LED (www.ledinskaimena.si, www.flurnamen.at). V pripravi so številni zemljevidi na Zilji, v Rožu in Podjuni.

Na zemljevidih, ki jih izdajajo društva v sodelovanju z inštitutom Urban Jarnik in občinami, so vsa krajevna imena zapisana dvojezično (na uradnih zemljevidih so dvojezično zapisana le imena naselij, ki imajo dvojezično tablo), v obeh jezikih pa so zabeležena tudi gorska in vodna imena, pri katerih na uradnih zemljevidih dvojezičnosti ni. Posebnost zemljevidov pa so lokalna hišna in ledinska imena, ki so ustno prenesena in so na teh zemljevidih zapisana prvič. Ta so skoraj v celoti slovenska. Uporabljajo jih tudi nemško govoreči, zato imajo slovenska imena pomembno orientacijsko funkcijo. Tudi številna slovenska gorska in vodna imena so na teh zemljevidih zapisana prvič.

Doslej le ustno prenesena slovenska pokrajinska, gorska, vodna, ledinska in hišna imena, ki so na zemljevidih krajevnih društev zabeležena prvič, inštitut Urban Jarnik standardizira na osnovi lokalnih narečnih imen, ki jih dokumentira na terenu. Trudimo se, da ostanejo imena v standardnem zapisu narečnih imen prepoznavna, predvsem pa naj je prepoznaven pomen imen, ki je tesno povezan z danostmi v naravi.

Avstrijski geodetski zavod je pri določenih imenih že sprejel zapis nekaterih imen s slovenskimi črkami (npr. Hajnžgraben oz. Hajnžev graben). Prav tako je avstrijski geodetski zavod že opustil nekatere nemške prevode gorskih imen: Tolsta Košuta ali Mala Košuta v Selah sta na uradnem avstrijskem zemljevidu zapisani le v slovenščini, nemških prevodov Dicke Koschuta in Kleine Koschuta ni več. Zato jih je treba črtati tudi na slovenskih zemljevidih.

Projekt dokumentacije slovenskih zemljepisnih imen podpirajo tudi dvojezične občine na avstrijskem Koroškem. V letu 2022 je tako v sodelovanju z inštitutom Urban Jarnik nastal pohodniški zemljevid občine Sele/Zell. Posebnost tega zemljevida je, da vključuje največje število na terenu preverjenih in po sodobnih smernicah standardiziranih slovenskih zemljepisnih imen (zlasti ledinskih in hišnih) s tega območja.

Vse te dejavnosti pripomorejo, da lahko zemljevide, ki jih izdaja PZS, urejamo, popravljamo in dopolnjujemo na osnovi avstrijske uradne karte in zemljevidov, ki jih izdajajo slovenska kulturna društva v sodelovanju z inštitutom Urban Jarnik in občinami. Za območja, ki še niso obdelana, je inštitut Urban Jarnik opravil tudi dodatno terensko delo. Najpogostejše so napake pri ponemčenih slovenskih imenih, ki so prevedena "nazaj" v slovenski jezik (*Babucnik* – *Wabutschnik* – *Vabučnik*).

Sodelovanje s PZS je pripomoglo, da smo se še bolj zavedeli pomena zapisov lokalnih slovenskih imen na avstrijskem Koroškem in njihove standardizacije, kajti šele s pravilnim zapisom se razjasni tudi pomenkost imen. Skupno se trudimo za čim boljše zemljevide, ki so uporabni in hkrati ohranjajo slovensko kulturno dediščino na avstrijskem Koroškem. Hkrati pa so zemljevidi tudi osnova za različne spletne portale in spletne aplikacije.

Za avtohtono narodno skupnost na avstrijskem Koroškem je posebej pomembna vidnost slovenščine v javnosti. Tudi zato je poenotenje imen na zemljevidih potrebno, saj so to dobre osnove za zapis slovenskih imen v javnem prostoru, npr. na smerokazih. ◉

Greben Košute razmejuje, hkrati pa povezuje, razširja obzorje in nudi priložnost sodelovanja.
Foto Vladimir Habjan

Vladimir Habjan

Alpinizem je moja velika strast

Pogovor z Žigom Oražmom

Lansko jesen je odmeval vzpon treh mladih alpinistov, ki so v deviški steni Pomlance, 6180 m, v Nepalju preplezali 1100 metrov dolgo prvenstveno smer Screaming Barfies: AI5/70°–90°/IV–V. Eden od trojice je bil Žiga Oražem iz Alpinističnega odseka Kamnik.

Bivak na polici,
El Capitan, 2005
Foto Marko Gradišnik

Žiga ima po dobrih petnajstih letih plezanja za sabo zavidljivo kariero. Športno je začel plezati leta 2005, ko je bila odprta plezalna stena v Kamniku, in takrat se je vpisal v mladinsko šolo plezanja. Mlajši pripravnik je postal leta 2011, alpinist 2016. Leta 2017 je bil najperspektivnejši alpinist Slovenije. Največjo višino je dosegel na vrhu Pomlance leta 2022, kot sam pravi, pa je bil verjetno še nekaj sto metrov više na aklimatizacijski turi na odpravi v Zanskarju leta 2019. Najvišja stopnja težavnosti v športnem plezanju in večraztežajnih smereh: 8b+. Najtežja alpinistična smer: prosta ponovitev Obraza Sfinge, IX/IX. Slovi kot plezalec, ki je v vseh vrstah plezanja, od balvanov do lednih smeri dosegel visok nivo težavnosti. Od leta 2016 ima mednarodni razred. Od leta 2017 do 2020 je bil član SMAR¹. V letih 2020–21 je bil z Juretom Prezljem vodja alpinistične šole AO Kamnik. Vseh

preplezanih smeri ima okoli 440, od tega sedem prvenstvenih. Od leta 2015 je organizator spominskega tabora Pipa miru na Šraj peskih. Je načelnik športnoplezalnega odseka PD Kamnik, vodi tudi vadbo plezanja in je pripravnik za gorskega vodnika. Leta 2022 mu je Zavod za turizem in šport Kamnik podelil priznanje za športne dosežke v letu 2022. Doma je iz Tuhinja, živi v Stranjah. Po poklicu je lesarski tehnik, študiral je oblikovanje materialov z lesom, na praksi je bil v restavratorskem centru, s čimer se ukvarja še danes.

Kje si nazadnje plezal?²

Slap Lord James Cook, ledni slap v Zajzeri. Visok 125 metrov, spodaj pa še dodatnih 40 metrov po snegu.

Sem bral na spletni strani odseka, da je bilo februarja v Brani kar delikatno.³

Ja, res. Zato, ker je bilo premalo ledu, pod ledom pa je bila plast snega, ki ni dobro držal, tudi vijaki niso šli noter. Ko sem enkrat prišel do stopnje, da nisem mogel več nazaj, me je bilo že kar strah. Samo sem kar potegnil, nisem imel druge opcije, kot da *zlezem*. Sem *fajtal* več kot pol ure, ko pa sem prišel čez težak del, je prišel tisti pravi naval adrenalina.

Kako obvladuješ strah?

Z dihanjem. Da se osredotočam na to, kjer sem, kar sem. Da se zberem. Običajno se osredotočim na tehniko, na to, kako se gibam. Da nisem stisnjen preveč ob steno, boke dam nazaj, nogo dobro zapičim v led ...

Ali ti prvenstvene smeri predstavljajo izziv? Na kakšen način in kje jih iščeš?

So izziv, ja, zadnja leta vedno bolj. Bolje nekaj novega kot ponavljanje smeri. Iščem jih doma, v Kamniških, v Planjavi, Vežici ..., večinoma tako, da gledam steno in proučujem linije.

Imaš najlepšo goro?

Alpe.

² Pogovarjala sva se 7. marca 2023.

³ <https://aokamnik.si/sveca-v-brani/>.

¹ Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca.

Plezal si po vsem svetu. Ali bi lahko primerjal vse te gore? Kje ti bolj ustreza?

Vsaka je drugačna! Sploh v velikih stenah imam rad granit. V Patagoniji sem se navdušil za Fitz Roy, ker je lep hrib, ni toliko špičast, pa še najvišji je tam. Granit je krasen, ker je drugačen od našega apnenca in je v redu za plezanje, ima pa tudi več možnosti za varovanje. Seveda pa uživam tudi v naših zlebičih.

S kom največ plezaš?

Z Matijo Volontarjem. Drugače veliko plezam z različnimi plezalci, pa z našimi iz *ferajna*.

Kaj je zate najpomembnejše pri izbiri soplezalca?

Da se razumeš, da imaš približno enak pogled na alpinizem, ne le na življenje. In da se zabavaš. Verjetno vsi rečemo enako.

Že več let vodiš plezalni tabor Pipa miru. Kajti ti to pomenil, glede na razlog nastanka?⁴

Prvotno je bil organiziran kot spomin na alpiniste, ki jih ni več med nami. Prvih trinajst let je tabor vodil Marko Petek, potem sem vodenje prevzel jaz. Poleg tega, da se spomnimo na prijatelje alpiniste, je namen druženje, čim več plezanja, in da alpinizem v pravi luči predstavimo tudi novim članom odseka.

Kaj bi rekel, od kod imaš veselje do hribov in plezanja?

Vse me je kar potegnilo. Na *stenci* smo veliko trenirali. Tam je bilo veliko starejših plezalcev, alpinistov,

njihove zgodbe in dogodivščine so me res pritegnile ter imele name velik vpliv. Spomnim se zgodbe iz Mount Hunterja, kjer sta Ali (Aleš Koželj) in Ambrož (Bajde) plezala 56 ur gor in dol, brez spanja. Kakšne blodnje ..., noro.

Kako poteka vadba plezanja?

Vadba plezanja je čedalje bolj popularna. Ljudje v bistvu hodijo na rekreacijo. Najraje delam z odraslimi, delam pa tudi z otroki, čisto majhnimi. Z njimi začneš s tehniko plezanja, mora pa vse potekati skozi igro – na ta način plezanje vzljubijo in ostanejo, tudi ko so starejši.

Zanima me, na kakšen način si napredoval, kako si dvignil svoj nivo težavnosti? Govoriva o alpinizmu.

V začetku sem si želel predvsem plezati. Ni bila važna težavnost, le da sem bil v steni. Takrat sem bil brez kondicije, in ko sem prišel do stene, sem bil rešen ... Ko sem splezal, mi ni bil pomemben vrh, bolj to, da sem preplezal steno – dosežek. Z leti, ko sem postajal boljši, sem seveda hotel plezati čim težje smeri. V bistvu sem se oziral na tiste, ki plezajo bolje od mene – kaj plezajo in kje. Začel sem s sošolcem iz srednje šole, največ z Maticem Murnom. On se je vpisal v AO Litija. Z njim imam verjetno največ začetnih vzponov, okoli 40. On je imel ideje, ni pa še imel tako visokega nivoja kot jaz, vsaj ne športnoplezalnega. Vedno me je nekako prepričal v težje vzpone. Greva midva v Travniki preplezat smer Via Montura ...

Pa sta to tudi uresničila?

Ah, ne. Šla sva pa *Ašenbrennerja*.

*Arête du Diable, V+,
Mont Blanc Du Tacul,
poleti 2022*

Foto Marko Prezelj

⁴ V spomin na ponesrečene alpiniste, začel pa se je v spomin na Mateja Mošnika - Matota, ki se je ponesrečil leta 2004 v Andih.

Kovinarska, V+
Velika Mojstrovka,
zima 2022
Foto Matija Volontar

Kaj misliš, kaj je za plezalca pomembnejše, da je talentiran ali da je natreniran?

Oboje. Meni je k višanju težavnosti zelo pomagala tehnika iz športnega plezanja. Zelo sem bil motiviran za trening in sem se želel stalno izpopolnjevati. Vidim, kako je to pri otrocih. Nekomu, ki je talentiran, je zelo hitro jasno. Enkrat mu pokažem, pa se bo tako premikal. Imaš pa drugega, ki za to potrebuje več mesecev ali pa mu sploh ne uspe. Tako da je tudi talent zelo pomemben in jaz sem ga imel, pa še gibčen sem.

Kakšne spomine imaš na alpinistično šolo?

Dobre. Veliko nas je bilo in zabavali smo se. V bistvu me vedno potegne tisto, v čemer nisem dober. Ko sem začel z alpinistično šolo, sem v športnem plezanju plezal že 8a. Ko smo šli v ledne slapove, pa cepin ni hotel v led, tako kot je treba. In to me je potegnilo, da sem se izboljšal še v drugih zvrsteh plezanja.

Imaš kakšnega vzornika, mentorja?

Ne.

Od zadnje odprave je minilo pol leta. Kakšni so vtisi?

Zdaj ko smo nazaj, se mi vedno zdi, da bi lahko bilo še več, še težje, še višje. Vendar tam, kjer smo bili, je bil tisto naš vrh. To smo lahko dosegli. O tem nisem veliko govoril, vendar: prvega septembra sem si z žago poškodoval prst in sem šel na odpravo še z nezaceljeno kostjo. To sem imel ves čas v glavi, in potem ko je začel pihati močan veter, je bil to zagotovo eden od razlogov, da nismo šli na predvideni vrh Tengji Ragi Tau. Nisem si upal tvegati svojega prsta. Po tistem, ko smo splezali na Pomlaco, je začelo močno pihati, iz dneva v dan je bilo bolj mrzlo. Če bi šli na vrh, ki smo ga imeli prvotno v načrtu, bi bilo kritično, saj smo dobro videli vrtince, in kaj se je dogajalo višje.

Ali se v prihodnje vidiš na podobnih vrhovih?

Ja, seveda. Ko smo hodili po dolini, smo gledali te stene in si govorili: Ali si to predstavljaš? Dejansko je toliko hribov in sten v bližini, da bi lahko imel tabor za deset ljudi, pa še bi ostalo vrhov. Tako da smo bili odločeni, da bomo še prišli.

Kaj pa Karakorum?

To se zelo dobro sliši.

Nekje sem prebral tvoj zapis, da ste na poti imeli nekaj nesoglasij, ki ste jih uspešno premagali. Kaj si mislil s tem?

Ja, več je tega. Jaz si pišem dnevnik, kamor si zapišem stvari, sicer jih pozabim. Nesoglasje, ki smo ga še večkrat opisali, je bilo dan pred našim glavnim vzponom, ker nismo točno vedeli, kje se bomo povzpeli na plato pod steno. Sam sem zagovarjal vzpon čez skalno stopnjo, Bor (Levičnik) in Matija pa sta se nagibala k vzponu čez serake. Pod seraki pa se je tehtnica obrnila v smer proti skali. Drugače pa seveda prihaja tudi do manjših nesoglasij, ki se ne tičejo toliko plezanja, ampak same dinamike potovanja, odnosov. Če si en mesec z nekom in se dobro poznaš, se pogovarjaš tudi kaj drugega kot le o hribu. Hrib je zadnja stvar. Rešuješ kakšne druge probleme, dom, dekleta, stanovanje ...

Zakaj pišeš dnevnik?

To se mi zdi pomembno, ker ti spomini drugače zbledijo. Če imaš dnevnik, lahko za nazaj pogledaš, kaj si naredil in zakaj, ker takrat najbolj iskreno napišeš. Ampak pišem ga samo na odpravi. Tudi zaradi različnih dejstev, podatkov, zapišeš si na primer imena vasic, šoferjev, kakšne so cene ...

Nekateri trdijo, da čim boljši si alpinist, tem večji si egoist. Se strinjaš?

Se, ja. Zaradi tega, ker to zelo vpliva na dinamiko doma. Alpinizem je moja velika strast. Ko sam vidim,

da je pozimi narejen ledni slap, je to priložnost, ki je ne zamudim. Povem in grem. Moram iti.

Ali gresta skupaj družina in vrhunski alpinizem?

Gresta, itak. Tisti, ki pravi, da ne, ima napačno *punco*. (Smeh.)

Leta 2017 si bil na zelo nesrečni odpravi s SMAR-om v Bavarske Alpe.⁵ Kako zdaj gledaš na to oziroma kako si jo takrat doživel?

Takrat sem se kar malo umaknil. To je bil velik šok. Ko smo prišli nazaj, se nisem čutil sposobnega, da bi šel kamor koli. V hribe sem šel, plezal pa nisem nekaj mesecev. Sem pa tekel, športno plezal, pa balvani ... Potem me je naenkrat prešinilo, da bo treba nekaj spremeniti. In sva šla z Matijem v Jorasse.

Kaj te pri plezanju najbolj privlači? Kaj ti pomeni plezanje?

Mir. Sprostitev. Da se povežeš s samim seboj. Da živiš v hipu, da imaš trenutek zase. Sploh ko plezam kot prvi v hribih. Že doma se odločiš, v kaj se podajaš. V steni gre le za to, ali boš preplezal ali se v najtežjem delu obrnil. Nekoliko me privlači ta nevarnost pri težkih smereh, da grem čez sebe, čez detajle, kjer ni dobrega varovanja.

Ali misliš, da si zaradi alpinizma boljši človek?

Sem takšen, kot sem. Če hočeš to početi globalno, je tvoj ogljični odtis visok. Ampak si zato zares slab človek? O tem bi se dalo razglabljati. Vsi ti aspekti se potem povežejo. Meni se zdi, da sem z alpinizmom dobil res dobre prijatelje, in to je največ vredno.

Ali je plezanje neke vrste zasvojenost?

Pri meni zagotovo. Ko sem aklimatiziran, *čist not padem*. Tako je na Pipi miru. Takrat naredim po štiri vzpone z različnimi tečajniki gor in dol. Nisem tam, da bom "pire tolkel". Rad mladim postrežem z dogodivščino. Nekoč sem na taboru plezal ponovitev Nežne smeri z dvema pripravnikoma, pa sta se v smeri izgubila. Vedel sem, kje gre originalna smer, pa sem se jima pustil usmeriti drugam. Preplezali smo prvenstveno smer, VI+. Šele na vrhu sta ugotovila, da sta izbrala težjo možnost, in smo se na ta račun dobro nasmejali.

Plezal si v Široki peči. Nimaš nič proti kruslјivim stenam?

Ja, Šteblaj-Juvan. Saj ni tako kruslјivo, le en raztežaj, ostalo pa je dobro. Včasih se je tam precej plezalo. Odkar sem v AO Kamnik, si želim, da bi šel v Rzenik. Nisem še bil. Ogledeval sem si Domžalsko smer v desnem delu stene, ker še ni bila prosto preplezana, a se je 30 metrov stran podrlo pol hriba. Mogoče bom šel Centralno.

Kako obvladuješ nevarnosti v steni?

Lažjih smeri se lotevam tako, da preberem opis. V steni potem nikoli več ne pogledam skice. Pač "berem" steno. Gledam, postavljam se v vlogo prvopristopnika, ki je plezal še v gojzarjih. Mislim, da znam kar dobro "brati" stene.

Kaj tebe odlikuje v steni poleg gibanja? Orientacija? Očitno se znajdeš v prostoru. Kaj pa ocena vremena?

Vremena niti ne. Predvsem mi je jasna moja lokacija. Marsikdo se izgubi. Orientacija v velikih stenah se mi zdi zelo pomembna, na primer branje razčlemb, polic ... Mladi bi morali plezati lahke smeri ravno zato, da pozneje, v težjih smereh ne zarinejo v neko neprehodno zajedo. Dobro je proučiti steno in smer že iz doline ter jo potem ves čas nadzorovati. Zpomniti si moraš najbolj značilne dele, recimo stolpe, velike zajede, barvo skale.

Ali za SMAR še kako pomagaš?

SMAR obstaja v drugačni obliki. Zdaj je veliko taborov Komisije za alpinizem. Vsi prijavljeni na te tabore ali odprave so za določeno obdobje smarovci. Ni stalne ekipe. Mi pa smo to bili. Veliko smo hodilo po svetu. Zdaj so ta sredstva namenjena različnim taborom in odpravam. Z Matijem vodiva enega.

V čem misliš, da je bila prednost SMAR-a?

KA je enako misleče ljudi spravila skupaj. Sami smo si določali cilje, vodja pa je bil vedno drug član, tako da smo se naučili tudi organizacijskih veččin. Samo plezanje je bilo tudi odlično, na raznovrstnih lokacijah in na visokem nivoju.

Kakšna šola je bila zate neuspešna odprava v Zanskar leta 2019?

Jaz sem bil kar razočaran. Z Matijem takrat preprosto nisva bila istega mišljenja. Takrat je umrl Janez Svolsšek in mi smo bili v zadnji vasi s signalom, ko smo to izvedeli. Vse skupaj je slabo vplivalo na nas, imeli smo zadržke. Če bi bilo vse "normalno", bi gotovo kaj preplezala. Ko sva priplezala do nekega sedla – no, verjetno je bilo to še višje, kot je visoka Pomlaca, tako da sem bil že višje od 6180 metrov – sva obrnila. Matija je kar začel plezati navzdol, čeprav sam še nisem

Wadi Rum, 2019,
Rock Empire, 8a
Foto Matevž Štular

⁵ Ponesrečil se je član SMAR-a, Domen Petrovčič.

Pomlaca, Nepal
Foto Bor Levičnik

prišel niti na sedlo. Takrat sva se malo sporekla. Tako nikoli nisva prišla na vrh, čeprav je bila še katera druga možnost vzpona. Midva sva se za aklimatizacijo lotela pretežkih stvari. Za samo aklimatizacijo je bilo dobro, saj sva spala visoko. Za motivacijo pa ne, ker nisva dosegla vrha. To bi moral biti bolj pohod, midva pa sva šla plezat. Sem pa vedno imel strašen glavobol na prvih aklimatizacijah, tega sem se zavedal in sem bil pripravljen. To je del procesa v visokih hribih. Matevž (Štular), Bor in Luka (Stražar) pa so šli bolj po pravilih. Po lažjih smereh do vrha in potem spat nižje. Midva pa sva hotela po svoje in težje, pa je vedno udarilo nazaj. Preveč sva bila ambiciozna in predsem zelena, za oba je bila to zelo dobra šola.

Leta 2017 si preplezal Walkerjev steber. Ali te zanimajo zadnji problemi Alp?

Ja, seveda.

Ali načrtuješ še kaj podobnega, kot so bile tri Skalaške v enem dnevu?

Takrat sem prišel iz Patagonije in sem bil res pripravljen za plezanje. To je bil bolj preizkus, kako si hiter, saj večinoma soliraš. Če se suvereno počutiš v hribih, potem ti je jasno, kdaj se navezati, da boš čez v enem dnevu. Povabil me je Primož (Lavrič). Mi je pa Murn že pred leti rekel, da bi šla tri Skalaške. Ampak na začetku alpinističnega udejstvovanja bi bilo to preveč. Že nekaj časa imam v mislih "Kamniške probleme". Pri tem ne gre le za povezovanje sten v hribih, pač pa kombinacijo vsega. Na primer znameniti bolder na prečki na Perovem - Kanabis 7A+, potem smer Blade Runer (8a) v plezališču Sivnica in za konec še

Kamniško (VII) v Koglu. Predlani sem preplezal več balvanov v Bistrici z oceno 8A. Takrat sem se začel zelo resno pripravljati na ta podvig – samo s to spremembo, da bodo vsi problemi osme stopnje. In sem treniral, potem pa sem si poškodoval ramo, ki še zdaj, po skoraj dveh letih ni v redu.

Kako ti je pa to "uspelo"?

Za gorskega vodnika smo imeli osem dni tečaja in smo plezali čisto vsak dan. Potem sem šel naravnost na Pipo miru. Po desetih zaporednih dneh plezanja se mi je spodmaknila skala v prvem raztežaju in sem padel okoli šest metrov. Imel sem srečo, da mi ni padla na gleženj. Oba gležnja sem si zvil in poškodoval ramo.

Se ti je kaj podobnega že kdaj zgodilo?

Ne, sem bil pa dvakrat zraven, ko je padel soplezalec. Enkrat v NŠG⁶, ko sva s soplezalcem delala prvo zimsko ponovitev smeri Grande finale. Odtrgal se mu je en roglj in je padel v salti nazaj ter mu je zdrobilo peto. To je bil zadnji raztežaj, ven sva še splezala. Z mojo pomočjo je prišepal do avta. Od takrat naprej ni več plezal. Drugi primer pa je bil v Kompoteli v smeri Bojne rane, ko je soplezalec padel, odtrgal macesen ter se zakotalil pod *štant*. Ko sem ga vprašal, kako je, je le odvrnil: Ah, to so samo bojne rane, greva naprej. In smer je tako dobila ime.

Kaj imaš raje, kopno skalo, sneg ali led?

Vse mi je dobro, povsod plezam in uživam.

⁶ Nad Šitom glava.

Kdo med našimi alpinisti je nate naredil največji vtis?

Veliko teh zgodb sem prebral. Na primer Slavka Svetičiča. Uff, kaj vse je preplezal ... Drugače pa trije mušketirji (Jeglič-Karo-Knez), pa Mark (Prezelj) in Urban (Novak). Njega spoštujem, ker *fura* takšen način življenja, kot ga. Urban je imel name velik vpliv. On si je želel plezati v Himalaji in tam je bil dober.

Ali misliš, da bi lahko živel od vodenja, ko boš naredil izpit za gorskega vodnika?

To je moj namen, ampak ga bom zagotovo kombiniral z restavriranjem.

Ali bereš alpinistično literaturo?

Berem. Nazadnje sem prebral zapiske Aleša Kuna-
verja. Drugače me pa najbolj zanima znanstvena fantastika. V alpinističnih knjigah gre vse nekako v isto smer. Znanstvena fantastika je pa nov svet, zato jo raje berem.

Ali se strinjaš s mnenjem Lionela Terraya, da je alpinizem osvajanje nekoristnega sveta?

Ja, to knjigo sem tudi bral. Večkrat sem se o tem spraševal na odpravah. Kaj mi delamo? Še posebno po nesreči v Bavarskih Alpah.

In odgovor je?

Zame je osvajanje nekoristnega sveta dobro. Se strinjam z njim. Itak se sam odločiš, kaj boš počel. Se pripraviš na to, da te bo zeblo, da ni toplega kosila. Pač ti občutki na vrhu po preplezani smeri so zame že nepogrešljivi.

Kje smo danes v Sloveniji glede vrhunskega alpinizma?

Mislím, da smo bili včasih precej boljši. Da so bile starejše generacije boljše, kot smo mi zdaj. Več je bilo tistih *ta pravih*, ki so želeli posegati po nepreplezanih stenah. Imeli so višje in drznejše cilje, takšni so zdaj redki. Pa Himalaja, to je bilo bolj popularno. Zdaj so bolj popularni varni cilji in nižje stene. Sploh s tega vidika, da nisi toliko na meji. Čedalje manj odprav gre v zelo težke stene.

Kaj je zate največji dosežek slovenskega alpinizma? Kaj je nate naredilo vtis?

Nejc Zaplotnik. Meni so bile njegove zgodbe *top*. Ali pa zimski Čop. Samo da bomo mi prvi! To je bilo pač *bolano*. Ta generacija je res naredila vtis name, res so bili predani. Pa Humarjev Daulagiri. Ker je bil tako medijsko odmeven. Šele po tistem, ko sem prišel na odsek, pa sem izvedel za Marka Prezlja ... Preden sem začel z alpinizmom, o tem nisem veliko vedel. Potem ko sem bral zgodovino, sem si pa rekel: Uf, tole je bilo pa kar.

Na kateri svoj vzpon si najbolj ponosen?

Na Walkerjev steber. Zato ker sva ga preplezala v zimskih razmerah, oktobra. Takrat gre redko kdo to plezat. Niso bile najboljše razmere. Pa prvi resen bivak v steni. Tisto je močno vplivalo name. Da se ponoči zbudiš, si v vertikalni in imaš šestico pred sabo.

Ali te je česa naučil tudi kakšen tečajnik ali pripravnik?

Tečajniki so mi dali zagon. Ker si močno želijo. Daj, tja me pelji, jaz bi rad plezal v dolgih smereh. Pa te kličejo, kaj misliš o tem, ali bi tole šlo. Se prav spomnim samega sebe v preteklosti.

Se strinjaš, da te neuspehi tudi česa naučijo?

V bistvu te prej odvrnejo od tega, da bi šel čisto na mejo. Po neuspehu si postaviš realnejše cilje. Seveda te pa veliko naučijo.

Kje se vidiš v prihodnosti?

Kar se tiče alpinizma, se vsaj za letos vidim bolj kot ne v Kamniško-Savinjskih Alpah. Prvenstveno. Pa v Dolomitih. Za naprej imam vedno nekaj v glavi, bomo pa videli, kaj se bo uresničilo. V tem trenutku me bolj zanima, kaj bo iz gorskega vodništva, ko bom enkrat začel delati, kaj se bo spremenilo, koliko bom še plezal zase. No, saj v bistvu si bom sam planiral delo tako, da bom zagotovo plezal. Zdaj pa tega točno še ne morem vedeti.

Gorsko reševanje te ne zanima?

Niti ne.

Ali misliš, da si boš želel plezati celo življenje? Tako kot Andrej Štremfelj?

Ja, seveda, ker vem, kako mi je. Lani sem veliko plezal s Štremfljem na tečajih. Ko ti Štremfelj reče, da je treba hitreje, pa ne moreš, se malo vprašaš. Takrat se je pripravljala dež, megle so se vlekale, pozneje smo bili ujeti v snežnem metežu, on je pa kar šel ... To je bilo res vredno spoštovanja. ●

Ötzi Trifft Yeti, VIII+,
Dolomiti 2022
Foto Matija Volontar

Priredila
Dušica Kunaver

Kako so Dovžani Bedanca ujeli

Gorski in divji možje, ki so nekdaj živeli po naših gorah in gozdovih, so bili nevarni predvsem vilam in žarkženam. Vile so bile mlada, lepa dekleta z dolgimi lasmi, žarkžene pa so bile njihove malce starejše, bolj izkušene in modrejše vrstnice. Vile in žarkžene so bile pametne in dobrosrčne in rade so pomagale ljudem. Da bi jih zaščitili pred divjimi možmi, so drvarji v šture podrtih dreves vsekavali križe. Na s križem zaznamovanem štoru je bila vila in žarkžena varna pred divjim možem.

Pod Borovljami je v davnih dneh živel hotsarski divjak z imenom Bedanec. Po zunanosti je bil podoben gorskemu možu, bil je divji in kosmat. Nagajal je pastirjem po planinah in nadlegoval drvarje in oglarje pri njihovem delu. Bil je tak hrust, da je smreko kakor šibo prelomil. Bil pa je ta kosmati divjinec zaljubljen v žarkžene. Hotel je eno izmed njih za ženo vzeti. Povsod jih je zalezoval. V mesečnih nočeh je kakor obseden blodil po gozdovih. Nekajkrat je prišel prav do bivališča žarkžen, vendar vstopiti si ni upal, ker se je bal kače velikanke, ki je čuvala vhod. Bedanec se je zato postavil pred vhod v votlino in poskušal peti podoknico:

Oj, ljubljena, pridi, podaj mi roko,
v svoj dom te popeljem pod zlato goro!

Ko je videl, da zlepa nič ne opravi, je začel okoli votline tuliti in razsajati. Žarkžene v votlini so se v strahu stisnile druga k drugi, a kača velikanka pred

vhodom je tako strupeno zasikala proti divjincu, da je ta še enkrat zatulil tako močno, da se je v farnem zvoniku zamajal zvon, potem pa izginil. Žarkžene so si oddahnile.

Minila je pomlad in nekega toplega poletnega večera so na gozdno jaso tiho prišle bosonoge žarkžene. Njihovi dolgi lasje in bele tančice, posute z zvezdami, so se pozibavale v vetru. Razvrstile so se v krog in tiho zapele odhajajočemu dnevu v slovo. Bile so tako zaverovane v svoj ples, da niso opazile boroveljskega Bedanca, ki se je potuhnjeno priplazil po bregu. Skril se je v leščevju in zijal v plešoče žarkžene. Izbiral si je najlepšo med njimi, ki bi jo hotel imeti za ženo.

V tistem trenutku pa jo je po stezi primahal Čenkov pastir Jok. Ko je pricoklal do Kočjančevega roba, se mu je čudno zdelo, kaj se v globeli tako svetlika. Zagledal je plešoče žarkžene na ravnici in kosmatega Bedanca v skrivališču.

Podoba Bedanca v
Frdamanih policah
Foto Andrej Trošt

Na peti se je obrnil in jo s takšno naglico ubral čez dovško polje, da je cokle izgubil. Pridrvel je v Dovje in pretresljivo zatrobil v kozji rog: traaaaa

"Za kriščevo voljo, Jok, kje pa gori?" so ga spraševali prestrašeni vaščani, ko so zaslišali njegov rog.

Jok je obdirjal vso vas, ki se je medtem zbrala pod košato lipo. Možje so prirompljali z rovačami in sekirami, ženske so privihrale s škafi in žehtarji, prepričani so bili, da nekje gori.

Vse se je zbralo pod košato lipo, ki je preživela že pet rodov. Jok se je zavedel svoje važnosti in množico modro poučil:

"Potrpljenje je božja mast. Naglica ni dosti prida!"

Dovžanom je ob taki modrosti kar sapo zaprlo. Pastir Jok, junak dneva, pa je kakor slavnostni govorec stopil na klop pod lipo.

"Takole vam povem: o kakšnem ognju ni ne duha ne sluha. Pač pa sem pod Kočjančevim robom videl, da so rajale žarkžene, v grmovju, komaj lučaj daleč od njih, pa je čepel Bedanec na preži."

Množica Dovžanov se je zazibala in zahrumela kakor morski val. Režunov Janez je tedaj kot vojskovodja stopil na klop pod lipo in zavpil:

"Fantje in možje, za menoj! Bedanec hoče ujeti žarkženo Marjetico, mi bomo ujeli pa njega! Kdo gre z menoj?"

Kakor en mož so se dvignili vsi Dovžani. Omahljivcev in strahopetcev ni bilo med njimi.

Medtem so na gozdni jasi vse tiše in tiše rajale žarkžene. Bolj kot je umiral dan, počasneje so se pozibavale njihove prozorne tančice, zmerom niže k zemlji so padali slapovi njihovih zlatih las. Nenadoma je nekaj črnega planilo mednje. Kakor jata splašenih golobc so se razkropile lepe plesalke.

"Bedanec! Bedanec! Bedanec!" je bilo slišati njihov presunljivi krik, a borovelski hrust je tedaj že držal v rokah svoj plen:

"Moja! Moja! Moja!" je ponavljal.

Žarkžena Marjetica je bila vsa trda od strahu, ko ji je divjinec z raskavo dlanjo božal zlate lase in govoril: "Nevestica moja, nevestica moja!"

Medtem je Režunov Janez kričal: "Naprej! Naprej!"

Truma fantov in mož se je kakor plaz usula za njim v globel. Bedanec je stal na ravnici in grozeče hrkal. Žarkžena v njegovem naročju je zagledala vojsko fantov in mož z Režunovim Janezom na čelu.

"Reši me, Janez!" je zavpila.

V naslednjem trenutku se je vnel boj med divjim hrustom in pogumnimi Dovžani. Bedanec je pograbil Matičevega Klemena, ga dvignil v zrak in začel z njim opletati okrog sebe. Bojevniki so cepali kakor muhe. Medtem pa se je Režunov Janez splazil k Bedančevim nogam in mu s srobotjem zvezal noge. Ko so ostali borci videli Janezovo nakano, so mu pomagali in kaj hitro se je Bedanec znašel na tleh z zvezanimi nogami in rokami. Rešena žarkžena je toplo pogledala svojega rešitelja, a preden ji je utegnili kaj ljubega reči, je že izginila v gozdu in od tam z zvonkim glasom zapela:

"Bog ti daj srečo danes in vse življenje, Janez!"

Medtem so Dovžani zvezanega Bedanca gnali proti vasi, da bi mu tam sodili.

Stara Režunka, Janezova mati, ki je živela na robu vasi, ni vedela, kaj se dogaja. V koči je pletla nogavice za sina Janeza, ko je v kočjo stopila bela žena.

"Ne bojte se," je spregovorila, "sem žarkžena Marjetica." Otožno se je nasmehnila, stisnila Režunki v roko kepo suhega zlata in z milim glasom rekla:

"Mati, dajte to Janezu in lepo ga pozdravite. Jutri me ne bo več v teh krajih. Daleč tja za goro pojdem." Po teh besedah je kakor bela meglica zatonila v noč.

Zvezani Bedanec je Dovžanom ušel in odlomastil čez Triglavsko pogorje na Laško, žarkžena Marjetica pa je čez Borovlje odšla na Koroško. Grenka zavest, da vilinsko bitje ne more in ne sme postati žena navadnega smrtnika, jo je gnala proč.

Režunov Janez je žalosten mislil nanjo, čeprav je v rokah držal kepo pravega zlata. ●

Vir: Dušica Kunaver in Irena Mušič Habjan: Po poteh ljudskih pripovedi. PZS, 2021. (Prirejeno po Mirku Kunciču, Triglavske pravljice, II zvezek, 1944)

Bedanec se je kaj hitro znašel na tleh z zvezanimi nogami in rokami.

Ilustracija Jernej Myint

Klemen Belhar

Vonj po Iso E Super

Vonj po ...
Foto Aljaž
Anderle

Ena glavnih motivacij za obisk planin in gora je njihova pregovorna lepota. O njej so zapisani traktati, še več je kratkih vzdihujočih zapisov navdušenja. Neizogiben je motiv, ko se nekdo za hip iztrga umazanemu mestnemu vsakdanu in se povzpne v čistočo gorskega sveta ter doživi naval navdušenja. Zmes gorskih robov, snežnih zaplat, sivih skal, ki se dvigujejo nad oblinami travnatih planinskih pobočij, v nas povzroči nekaj, kar nas pahne v posebno čustvovanje, sentimentalnost in navdušenje.

Ta občutja imajo takšno moč, da jih pogosto moramo izraziti. Nekateri to store z vzklikanjem, drugi lepoto skušajo naslikati, tretji izraziti z besedami, skoraj vsakdo pa izvleče pametni telefon in obilno fotografira. Obstaja celo področje raziskovanja vprašanja, zakaj se nam nekatere pokrajine zdijo še posebej lepe. Evolucijska estetika želi odkriti, kako je čas oblikoval človeške možgane, ki določene pokrajine vidijo kot lepe, navdihujoče in domače. Savanska hipoteza trdi, da se nam še posebej zdijo lepi pogledi čez travnate ravnice proti goram, saj je to pokrajina, v kakršni naj bi se razvili prvi ljudje, in obris te pokrajine naj bi bil še danes vtisnjen v naše možgane. Takšna pokrajina se nam zagotovo zdi lepa in je pogosto upodobljena v umetniških delih. Vendar to niso edine pokrajine in edini pogledi, ki se nam zdijo lepi. Radi gledamo sončne zahode na morju, plaže s palmami, zasnežene planjave, obsijane s soncem, in radi gledamo tudi z gora proti ravnici.

Težko je dvomiti, da je pogled pomemben razlog za obisk gora. Skoraj enako pomemben je motiv čistega zraka. V dolinah in kotlinah se nabira onesnažen zrak, ki je občasno res neprijeten in človek ima zato na čistejšem gorskem zraku občutek dihanja s polnimi pljuči. Časi zgodnje industrializacije in obsežnega kurjenja premoga ter lesa v domačih kuriščih so zahtevali bežanje na boljši zrak. Danes je skrb za čistejši zrak bolj izražena, a še vedno se spopadamo s smogom, ki mu radi ubežimo zlasti v dnevih s toplotnim obratom.

Z razgledi in z dihanjem čistega zraka sta povezani čutila vida in voha. Skoraj vsak obiskovalec gora bo priznal, da ga bolj vodi motiv razgleda kot motiv čistega zraka, še manj pa poslušanje, tipanje ali okušanje. Dobro vemo, da gore gledamo, pogosto priznamo, da jih dihamo in pri tem pozabimo, da jih pravzaprav vohamo. Zanimivo je, da je dihanje najbolj intimen način čutenja, in gore, kot svet na splošno, predvsem dihamo. Vsak vdih

gre čez mejo, ki jo vzpostavita koža in oko. Vdih je trenutek, ko svet vstopi v nas in nas napolni z njemu lastno snovnostjo. Zrak nam je neviden, a vseeno je snoven in kot vse zgrajen iz delcev in ti delci vstopijo najgloblje v nas skoraj vsako sekundo. Vsega tega se zavemo šele, ko nam nekaj smrdi ali nam diši.

Sam imam pogled za čut prihodnosti. Gledam, kam grem, opazujem, kaj stoji pred mano. Pogled nazaj je mnogo bolj naporen, pogosto boleč, celo depresiven. Kdor gleda naprej, ga čaka prihodnost. Sam se lahko odločim, kam bom gledal. Predse, da bom videl, kam stopam, ali nazaj, kar bo povzročilo padec in nesrečo. Če hočem nazaj, se raje zanesem na voh. Toda "zanesem" je napačna beseda. Koliko se res lahko zanesem na voh? Ljudje smo tu šibki, mogoče se lahko zanesem na voh psa, ki išče zasutega v plazju? S čimer lahko računam, je, da me bo vonj vedno znova presenetil. Nenadoma mi nekaj zadiši ali zasmrdi. Še bolj nenadoma me vonj lahko ponese v popolnoma presenetljive razsežnosti lastne notranjosti. Kot pri znamenitih Proustovih magdalenicah. Vsi zaznavamo vonj, ki nas ponese v otroštvo, k vznemirjenju in ljubezni, ali vonj, ki ga nikakor ne moremo prenesti.

Morda se nekateri bolj zanašamo na voh kot drugi? Morda bolje vohamo ali se zgolj poglobljamo v vonj? V vsakem primeru si upam trditi, da obstajajo vonjave, ki jim lahko rečemo vonjave gora.

Spomnim se skupine planincev, ki je pristopila do mene in žene, ko sva se na travnatem gorskem pobočju valjala po travi. Vem, da izbira besed v prejšnji povedi pri marsikom vzbuja napačno predstavo o tem, kar se je v resnici dogajalo, vendar vztrajam pri opisu. Ženo sva klečala na kolenih in glavi tičala k tlom. Nenavaden prizor je planince spravil v zaskrbljenost, zato so prišli vprašati, ali sva v redu. Bila sva več kot v redu, saj sva se opijanjala z enim najlepših vonjev na svetu, z vonjem

po murkah. Tam, kjer murke cveto, ni lepo, ker bi bile tako lepe, temveč zato, ker tako lepo dišijo. Po čokoladi, vanilji, suhih slivah, Lancome Tresor Nuit, nageljnih. Murke niso edine gorske rože, ki cvetijo. Vsaj nekoliko podobne vonjave imajo razni mali nageljčki, ki jih ponekod najdemo cele preproge, pred katerimi nekateri pogosto pokleknemo in se z obredno ponižnostjo prepustimo njihovemu vonju. Mnogo več ljudi zapeljejo vonjave zelišč, saj so te mnogo bolj izrazite in uporabne. Dobra misel, materina dušica, plahčica, meta so neukrotljive in izrazite vonjave naših planin. V sebi skrivajo zdravilno moč, ki prežene številne tegobe. Ljudje jih naberejo, posušijo in iz njih naredijo mešanice zeliščnega čaja, čeprav so zame bolj uporabne pri kuhi. Zeliščnega čaja ne zmorem enačiti s čim dobrim, saj je zame za vedno povezan s prehladi in podobnimi boleznimi, je znamenje slabega počutja in zlovesčih obetov. Toda hkrati vonj doma, vonj Karavank, vonj mojega sveta. Isti kraji prinašajo tudi druge, manj prijetne vonjave. Vonj kravjaka, ki je sprva neprijeten, celo neznošen, kar nam pove, da se mu moramo izogniti. Ko se kravjak posuši, postane komaj zaznaven, in ko postane skoraj zeliščni pelet, ki ga je mogoče uporabiti celo za kurjavo, mu ostane več vonja po zeliščih in travah kot po fekalijah. Ne tako zelo drugače od marsikaterega parfuma starejšega datuma, ki zares diši, šele ko mine kakšna ura. V resnici gre za klasične brezčasne vonjave, nastale v alkimiji poskusov v laboratorijih, ko je bil motiv ustvariti vonj, podoben mešanici dobrih vonjav iz vsakdanjega sveta. Morda je bil ta motiv povezan z našo evolucijsko naklonjenostjo do določenih pokrajin? Kako ustekleničiti vonj lepega razgleda? Tako da z mešanjem naravnih in sintetičnih snovi izdelajo vonj, ki te asociacijsko poveže s pejsažem in te miselno ponese v planine. Te klasične vonjave so sprva zmes, ki je možgani ne zmorejo obdelati, pri čemer je vedno dodan vonj po nečem živalskem, kar nas hkrati odbija in neznošno privlači.

Zame so vonjave gora tudi vonj po odžaganih drevesih. Vonj po smrekovi smoli, ki je v resnici vonj smrek, ki so v velikih težavah. Zaradi pogostejših suš, vročinskih valov in invazije lubadarjev naši planinski gozdovi dišijo vse lepše in hkrati vse bolj grozljivo. Gotovo tudi vonj skal, ki ni povsod enak. Granit diši drugače kot apnenec. Paklenica diši drugače kot Julijske Alpe. Vonj rok po plezanju v Dovžanovi soteski je povsem drugačen kot vonj rok po plezanju v Kupljeniku.

Zagotovo je tudi vonj ruševja vtisnjen v spomin, ko smo iz plezanja v dolgem slapu v davnih zgodnjih devetdesetih strašno dolgo in nevesče sestopali plezajoč navzdol predvsem po ruševju. Ko sem prišel domov, popolnoma premražen, sem si natočil kad vroče vode, da bi se pregrel, in vanjo dodal edini šampon, ki je bil na voljo, Pino Silvestre, vonj skoraj popolnoma enak vonju pritikavih borov, ki sem jih prej objemal vsaj dve uri. Tedaj sem ta šampon uporabil zadnjič.

Vonj gore je bogat, večinoma prijeten, celo zdravilen in terapevtski. Vonjave aromaterapije so pogoste okrepjene vonjave planinskih in gorskih zelišč. To bogastvo

me krepi v prepričanju, da so te vonjave del tistega, kar nas vleče v gore. Razgleda se zavedamo, znamo ga opisati, zmoremo ga upodobiti in pokazati. Vonjav gora se skoraj ne zavedamo in ne znamo jih ujeti in sporočiti naprej, toda v tistem dobrem zraku je vse, kar je v vonju, ki ga iščemo in tega sploh ne vemo.

Zakaj torej z umetnim vonjem proti tistemu, česar je tam v obilju in v najboljši različici? Priznajmo si, vonj obiska gora je tudi vonj potu, ki je vonj napora, hoje, vzpenjanja, plezanja in sestopanja. Je del doživetja, je del svobode in del bega pred vsakdanom. Ko pomislim na vonj gora, vse pogosteje pomislim na ambroksan. Ambroksan je sintetično nadomestilo za ambro, voskasto snov, ki nastaja v črevesju kita glavača in jo ta občasno izloči v morje. Plavajočo snov sčasoma zanese na obalo in za najditelja je lahko pravi zaklad, saj ima izjemno ceno. Že pred veliko časa so ljudje odkrili, da ima prijeten vonj, ki so ga dodali različnim osebnim dišavam in pozneje parfumom. Ker gre za zelo redko snov, so jo sintetizirali in v parfumeriji ni več na voljo le kraljicam, marveč vsakemu izmed nas. Je del številnih najpriljubljenejših parfumov, še posebej tistih, ki so del sodobnega povprečja in njihov vonj udari vate na vsakem tretjem koraku sodobnega vsakdana. Do te mere, da gre za vonj mesta, vonj povprečnosti, vsakdanje telesnosti, vonj nečesa umetnega.

Vse pogosteje je to vonj, ki ga zavoham, hiteč v hrib, ob srečanjih z drugimi planinci. Česar v mestu sploh ne bi opazil, mi v planini vedno postavi vprašanje. Zakaj? Zakaj parfum tja, kjer so pot, materina dušica, murke, ožarjena skala, ruševje, smrekova smola? Vidite, tudi vonj je označevalec sodobnega časa in sodobnega obiskovanja gora. Superge, pajkice, prekrite s kratkimi hlačami, če ste moški, kapa s šiltom, bundica v vsakem vremenu, nahrbtniček in border collie. *Outfit* ne bil popoln brez Montblanc Explorerja zanj in brez Zariniega parfumčka zanjo.

Kolikor sme in zmore tak *outfit* v pustolovščino v gorah, toliko zmore in sme pri vonju. Do prvih štruktjev! Ne do dobre misli, ne do spolzke skale, ne do pokleka pred murko, ne do hlastnega objemanja ruševja, ne do vohanja različno posušenih kravjakov, ko te nihče ne gleda. Enako se bo tak *outfit* izognili starim in pustolovskim vonjem, ki so skušali stari svet stisniti v sprej: Aramis, Encre Noire, Aromatics Elixir, Shalimar. Očitno je svet vse bolj varen, manj nemaren, manj potent, manj pustolovski, manj izviren. Spremembo lahko tudi zavohate.

Še *bonus stilski* nasvet nekoga, ki svet preveč vidi skozi voh. Izberite raje dišavo, ki temelji na snovi Iso E Super. Ta drugače, bliže nam, pričara občutek lesnih in gozdnih vonjav. Najdete jo lahko v skoraj čisti obliki kot Molecule 01, ki je lahko podlaga za druge vonjave. Ali v dišavah: Encre Noire, Terre d'Hermes, D&G Light Blue, Gucci Bloom, Féminité du Bois. Lahko pa ostanete zgolj pri vonju človeškega potu. Menda je Napoleon pisal ženi Josephine, da bo doma čez nekaj dni in naj se zato neha umivati. Kar človeka spomni na kakšen bivak in kakšno odpravo. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Janja Lipužič

Zadnji odmev Alp na poti proti morju

Notranjsko hribovje

Premetavanje po luknjastem cestnem labirintu mi je presedalo. Zdelo se je, da voznik navigira bolj kot ne po navdihu in da sem opustila ugibanje, kdo nas bo rešil iz zloveščega snežniškega trikotnika; črvičilo me je samo še vprašanje – kdaj? Če nas ne bodo prej pozobale zveri. Ko je ura odštela ves svoj čas, smo *usred ništa* le parkirali. Namesto odrešilnega kažipota "Snežnik 30 min" in misli, da smo najbrž že tik pod vrhom, je kvišku kipelo več metrov visoko letalsko krilo.

Model MiG 19. Med fragmenti venečih spominov je po več desetletjih ta skoraj filmski prizor, vreden legendarnih *Dosjejev X*, še vedno živ. Na Jarrovcu, v območju južnih snežniških gozdov, tik ob hrvaški meji, smo našli, kar smo menda iskali. Spomenik vojaškemu pilotu Josipu Križaju, ki je na tem mestu, potem ko je preživel mnoge bitke španske

državlanske vojne in NOB, dve sestrelitvi in ujetništvo, bojda zaradi slabega vremena strmoglavil leta 1948. Izkazalo se je, da si z našim voznikom delita močne sorodstvene vezi, in razgrnila se je pripoved o vznemirljivem življenju – poleg Edvarda Rusjana – najbolj znanega primorskega letalca in domoljuba, po katerem danes nosi ime ajdovski aeroklub. Pri postavi-

*Petelinjsko jezero ima najbolj stalen vodostaj.
Foto Janja Lipužič*

tvi obeležja je sodelovalo PD Snežnik iz Ilirske Bistrice, za njegovo ohranjanje pa skrbi lokalni podmladek.

Veliki poglavar ...

Veliki Snežnik, 1796 m, je najvišja slovenska gora izven geografsko začrtanega alpskega sveta in s svojo markantno obliko že od daleč izstopa iz redko posejane in pretežno gozdne kraške planote. Snežniška planota s 85 kvadratnimi kilometri površine na severozahodu prehaja v valovito pogorje Javornikov, na vzhodu meji na Loško dolino, jugovzhodno se stika s hrvaškim Gorskim kotarjem, južno pa se spušča v dolino reke Reke. Pod navidezno monolitnim gozdnim plaščem se skriva razjeden, težko prehodni kraški relief s številnimi vrtačami in globokimi dolinami, okoli tristo jamami in brezni ter značilnimi skalnimi žlebiči in škrapljami. Tu uspeva največje nealpsko rastišče rušja v Sloveniji in edinstven preplet dinarskih in alpskih rastlinskih vrst. Od dreves prevladujejo bukke in jelke, na jugozahodnih pobočjih pa najdemo tudi obsežne travnate oaze, kjer so nekoč pasli drobnico. Padavinsko gre za eno najbogatejših območij Slovenije, vendar brez površinskih voda. V planinskem smislu so poleg Velikega pomembni le še Mali Snežnik, 1694 m, greben Reber s Kozlekom, 997 m, in Volovja reber z Milanijo, 1099 m.

... in njegovi nižji podaniki

Približno na pol poti med Ilirsko Bistrico in Sviščaki, kmalu za cestno oznako 10,5 km, se levo odcepi makadamska cesta v Mrzli dol (na ovinku stoji tabla z zemljevidom), plitvo dolino pod prepisnim travnatim slemenom Volovje rebri. Ta je po zaslugi dolge in burne sage o vetrni elektrarni, kjer so moči merili interesi investitorjev in argumenti naravovarstvenikov, dobro znana tudi širši javnosti. Potem ko je bil projekt postavitve dvaindvajsetih vetrnic ustavljen, je glas o zenovskem miru in lepotah Milanije dosegel tudi plemeni planincev in turnih kolesarjev.

Pohajanje po Milaniji začnemo pri lovski koči na Trnovski bajti (ali pa že kar v dolini, na primer v Šembijah), potem pa *prosto po Prešernu* – po omrežju stezic, gozdnih cest in kolovozov, do kamor nas nesejo noge. Pod Lunjevico, 1014 m, se vzpemo na Veliko Milanijo, 1099 m, najvišjo točko Volovje rebri z nenavadnim *velebitskim* balvanom, spustimo se na Bele ovce, 1029 m, prečimo reber in se obrnemo na Milanki, 948 m. Med pohajanjem ostrovidnemu opazovalcu ne bodo ostali skriti ostanki vojašnic in kavern tako imenovanega Alpskega zidu iz časa rapalske meje med Italijo in Kraljevino SHS. Oznake se držijo samo Slovenske turnokolesarske poti (STK), ostale so nemarkirane.

Post scriptum: Ko boste začutili klic Milanije, izklopite pametne naprave za sledenje *višincem* in *dolžincem* (tako ali tako ne bodo dosegli visokega kriterija za objavo na družbenih omrežjih) in preklopite nazaj na analogno doživljanje narave. Sredi snežniških goličav so *globinci* tisti, ki zares štejejo.

Trgovanje z ledom

Podobno kot led iz ledenih jam trnovskega gozda so domačini kose zamrznjenih pivških jezer nekoč prodajali v tržaške gostilne, mesarije in ribarnice. Prevažali so ga z vozovi, ovitega v slamo in listje, pozneje pa celo z vlaki, pri čemer se je dobršen del tovara spotoma stopil.

Pot na Sveto Trojico vodi tik ob presihajočem jezeru.
Foto Janja Lipužič

Greben jugovzhodno od Ilirske Bistrice, imenovan preprosto Reber, se čez Ahac, 799 m, in Srednji vrh, 923 m, dvigne na skoraj tisočak Kozlek, 997 m, na katerem stoji manjša planinska koča. Za njun obisk nam ni treba prehoditi celotnega grebena; za izhodišče lahko vzamemo Trpčane, Jablanico ali katerega od ovinkov ceste proti Sviščakom. Najkrajša pot ne bo vzela več kot uro hoje v eno smer.

Sredi strumnih smrekovih gozdov v severozahodnem delu Snežniške planote je bilo nekdaj večje gozdarsko in lovsko središče z lovskim dvorcem. Danes je Mašun eden redkih skromnih zaselkov, živahnih zaradi dnevnih obiskovalcev, ki jih pritegnejo gozdna učna pot, kolesarske poti, proge za smučarje tekače in seveda planinska pot na Snežnik. Štiri ure dolg vzpon poteka po trasi evropske pešpoti E6 in Poti kurirjev in vezistov (PKV). V času druge svetovne vojne so okoli Mašuna potekali pomembni boji, tu sta bili tudi kurirska postaja in improvizirana partizanska bolnišnica. Cestni prelaz na višini 1022 metrov je dostopen po asfaltirani cesti iz Knežaka, po gozdnih cestah pa tudi iz smeri Loške doline, gradu Snežnik in Sviščakov.

Kot jezera po dežju

Suhoparna definicija Notranjske kot pokrajine v jugozahodnem delu nekdanje avstro-ogrske dežele Kranjske¹ povsem zgreši živost in raznolikost njenega sedanjega duha. Žal je tudi v očeh mnogih Slovencev zreducirana na zgolj tranzitno ozemlje na poti (če že ne kar v napoto) proti morju. Stereotipna podoba nezanimive pokrajine se v zadnjih letih počasi rahlja predvsem po zaslugi promocijskih aktivnosti dveh krajinskih parkov.

Presihajoča jezera so med najdragocenejšimi naravnimi znamenitostmi Notranjske. Družina jezer okoli Pivke je v bližnjem geološkem sorodstvu z

V sušnih obdobjih jezera presahnejo in kotanje prerastejo travniki.

Foto Janja Lipužič

Grad Kalec

V gradu Kalec je v 19. stoletju kot učitelj služboval pisatelj Fran Levstik, avtor enega najbolj živih likov slovenske literature, legendarnega Martina Krpana. Takratni lastnik gradu je bil pesnik in narodni buditelj Miroslav Vilhar, znan kot pisec ponarodelih pesmi *Po jezeru* in *Lipa zelenela je*. Danes je od gradu iz 17. stoletja ohranjen samo še stolp; najdemo ga nedaleč od ceste med Pivko in Knežakom.

*Obnovljeni stolp
gradu Kalec*

Foto Janja Lipužič

¹ Vir: Wikipedija.

bolj znanim Cerkniškim jezerom na severovzhodni strani Javornikov, in kar je za Cerkniško območje Notranjski regijski park, je za Pivsko območje Krajski park Pivska presihajoča jezera. Z namenom, da bi obvarovali naravne vrednote, biotsko raznovrstnost rastlinskih in živalskih vrst ter njihovih habitatov v zgornjem toku reke Pivke, je bil ustanovljen leta 2014. Obsega 140 kvadratnih kilometrov površin in je del mreže Natura 2000.

Med obilnimi padavinami se tu kot gobe po dežju namnoži kar sedemnajst večjih in manjših jezer, lokev in kal. Površina največjega Palškega jezera naraste do velikosti tristo nogometnih igrišč, sledi mu Petelinjsko jezero z najstabilnejšim vodostajem ter cela vrsta manjših, Drskovško, Parsko, Laneno – običajno imenovana po bližnjih krajih. Največja globina sega do petnajst metrov; v sušnem obdobju jezerske kotanje prerastejo travniki, pozimi pa celo zaledenijo.

Reka Pivka je tipično muhasta kraška ponikalnica; kadar ne poplavlja, lenobno vijuga po površju,

Ilirskobistriški fosilni plaz

Na robu Snežniške planote, severovzhodno nad Ilirsko Bistrico, so odkrili največji fosilni plaz v Sloveniji, nastal pred več kot milijon leti. Njegova razsežnost je izjemna celo v svetovnem merilu; širok je pet, dolg pa med pet in šest kilometrov. Razlog za nastanek je bil močnejši potres oziroma tektonski premik na liniji Volovja reber, Lunjevica, Gabrovec. Izrazito strma pobočja, značilna za greben od Stražice do Kozleka in naprej proti meji, so tu prekinjena in zložno polzijo v dolino. Območje plazu je razglašeno za naravno vrednoto državnega pomena.

Nekdanja vojaška pot na mediteranski strani Brkinskega roba
Foto Janja Lipužič

Po Snežniški planoti so speljane številne kolesarske poti.
Foto Janja Lipužič

potem pa za lep čas ponikne in se po združitvi z reko Rak v Planinski jami na plan prikaže kot Unica. Že prav, kaj pa vmes? V navihani igri podzemnih skrivalnic si je Pivka skozi tisočletja trmasto – ne levo ne desno – utirala pot skozi hrib Sovič nad Postojno in tako spotoma oblikovala čudesa naše najslavnejše jame. Neodločna po naravi, Pivka tudi svoje podzemne vode razdeli; del jih potuje v Jadransko, del pa v Črno morje.

V Ekomuzeju (leta 2023 v prenovi) v Slovenski vasi izvemo vse o naravni in kulturni dediščini tega prostora in vzrokih za pojave, kot so jame, ponori, bruhalniki in presihajoča jezera. Velikim nihanjem podtalnice botrujejo časovno neenakomerno razporejene padavine in specifična geološka zgradba območja. Vodoprepustni apnenci Javorniško-Snežniške planote se narivajo na flišne neprepustne plasti v dolini, ki vodi preprečujejo otekanje v reko Reko. Med padavinami tako voda na površini hitro naraste in jezerske kotanje se napolnijo, v sušnem obdobju pa presahnejo. Spremenljivemu vodostaju se je prilagodilo celo živalstvo in rastlinstvo ob jezerih; isti prostor naseljujejo tako jezerske kot močvirske in travniške vrste.

Brkinski rob

Če načrtujemo pohod po celotni dolžini Brkinskega roba in nas vedoželjnost vleče še na ogled ostankov polpretekle zgodovine, moramo – če nismo ravno domačini – zgodaj na pot. Med Šembijami oziroma Podtaborom na južnem ter Pivko na severnem koncu gorske pregrade, ki razmejuje zgornjo dolino reke Pivke od porečja reke Reke, se vije razgibana planinska pot s kar nekaj priložnostmi za postanek. Na Šilentaboru je od obrambne utrdbe pred Turki in plemiškega gradu iz 15. stoletja ostala le spominska tabla, vendar širokokotno razgledišče visoko nad dolino kar samo napeljuje k razumevanju strateške pomembnosti te točke. Tudi bližnji Primož je bil nekaj stoletij pozneje vključen v vojaško obramb-

no linijo vzdolž rapalske meje. Italijanska vojska je v notranjosti hriba zgradila ogromno utrdbo tako imenovanega Alpskega zidu (Vallo Alpino) s skoraj petsto metrov dolgim spletom rogov in bunkerjev z izredno naprednim sistemom prezračevanja, električnim agregatom za razsvetljavo, vodnimi rezervoarji in skladišči hrane za številne vojake. Obisk je iz varnostnih razlogov možen samo z vodnikom. Krožna vojaška spominska pot se začne pri Parku vojaške zgodovine v Pivki, se s Primoža vzpne na Šilentabor in skozi zaselek Narin vrne na izhodišče. Podtabor je srčika Brkinskega roba. Z najdiščem iz kamene dobe, ostalinami gradu, zgodbami o mlinih, žagah in zeljnih sadikah, z neraziskanimi jamami in bruhajočimi izviri, z 250-letno najstarejšo primorsko trto in 70 metrov visoko steno z izklesanim tunelom kljubuje času in prižiga iskric radovednosti. ○

Informacije

Kako na izhodišča: Avtocesto Ljubljana–Koper zapustimo na izvozu za Postojno. Zavijemo proti Pivki, še pred njo v Slovensko vas (Sveta Trojica), nato skozi Parje (Juršče in Kršičevce), Knežak, Šembije (Šilentabor) in nadaljujemo v Ilirsko Bistrico (Sviščaki in Veliki Snežnik).

Vodniki: Gorazd Gorišek: *V zasnežene gore*. PZS, 2019.

Gorazd Gorišek: *Razširjena slovenska planinska pot*. PZS, 2014.

Roman Mihalič: *Dolenjska, Bela krajina, Notranjska*. PZS, 2012.

Literatura: Irena Cerar: *Pravljične poti Slovenije*. Sidarta, 2004.

Vladimir Habjan, Peter Skoberne: *Naravne znamenitosti Slovenije*. Sidarta, 2001.

Zemljevid: *Notranjska s Snežnikom*, PZS, 1:50.000

Veliki Snežnik, 1796 m

Notranjsko hribovje

Pri odcepu za Unec ga prvič ugledamo, najvišjega med vrhovi zunaj alpskega sveta. Njegova snežna kupola se zadaj za Javorniki kot ogromno zrcalo blešči še daleč v pomlad, ko so doline že olistane. Veliki snežak ima odprto geografsko lego z razgledi proti domačim in tujim vrhovom, morjem in otokom ter unikatno botanično pestrost. Tu najdemo tako alpsko kot dinarsko rastje, mrazišča z vegetacijskim obratom, brezna, jame in vrtače. Kot doma se v prostranih in neobljudenih gozdovih počutijo divje zveri, medved, volk, okoli golih in izpostavljenih vršnih pobo-

čij pa zna pošteno zavijati veter, včasih s prav orkansko močjo. Na tak dan smo veseli zavetja kočice tik pod vrhom. Pravijo, da se vse poti slej ko prej končajo na Snežniku; krepke v dolžino in bolj kot ne samotne, niso za vsakogar. Izjema je tule opisana.

Zahtevnost: Lahka označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 560 m

Izhodišče: Sviščaki, 1242 m. Avtocesto Ljubljana–Koper zapustimo na izvozu za Postojno. Zavijemo proti Pivki in nadaljujemo v Ilirsko Bistrico. Tam zavijemo

levo in se peljemo do 20 km oddaljenih Sviščakov.

WGS84: N 45,57414°, E 14,40113°

Koči: Planinski dom Sviščaki, 1242 m, telefon +386 51 219 799, e-pošta cosic.jadranka@gmail.com, spletna stran www.sviscaki.com; Koča Draga Karolina, 1790 m, telefon +386 41 382 466, e-pošta zavetisce.sneznik@gmail.com

Časi: Izhodišče–Veliki Snežnik 2 h

Sestop 1.30 h

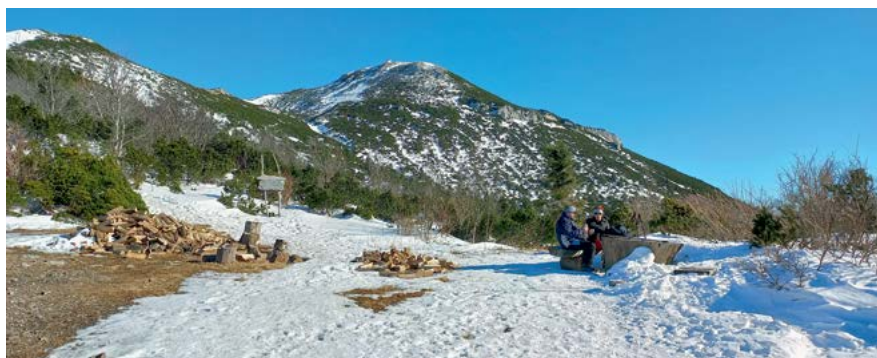
Skupaj 3.30 h

Sezona: Kopna sezona od maja do novembra, z ustrežno opremo tudi v snežnih razmerah

Vodniki: Gorazd Gorišek: *V zasnežene gore*. PZS, 2019; Gorazd Gorišek: *Razširjena slovenska planinska pot*. PZS, 2014; Roman Mihalič: *Dolenjska, Bela krajina, Notranjska*. PZS, 2012.

Zemljevid: *Notranjska s Snežnikom*, PZS, 1: 50.000

Vzpon: Za planinskim domom čez travnik (pozimi sankališče) in mimo vikendov presekamo prvi cestni ovinek, višje pa še enega. Pot se obrne odločno v levo in pri kapelici ponovno

Na Snežniku sneg vztraja še daleč v pomlad. Foto Janja Lipužič

Kršičevac, 1092 m

Notranjsko hribovje

Kršičevac preseneti z obsežnimi razgledi in ozaljšano vpisno skrinjico. Foto Janja Lipužič

Kar daleč med pogorji Javornikov in Snežnika se podajamo, na vrh težko izgovorljivega imena, ki v povezavi z izhodiščnim Jurščem resno konkurira lomilcem jezika tipa Iz Ježce čez cesto v Stožce. Ko opravimo z začetno jezikovno zagato, razveseli dejstvo, da je pot na ta malo znani super razglednik povsem preprosta in nenaporna. Brez zadržkov jo lahko priporočimo za izlet z otroki, sploh v združbi drugih lokalnih zanimivosti, kot so Pivška jezera, Dino Park ali povest o Martinu Krpanu. Smo razglede že omenili? Čudoviti in presenetljivo prostrani so, in kar je dragocena redkost, večinoma jih bomo imeli samo zase (pozor, po tej objavi bo morda drugače). Neobvezen, a priporočljiv dodatek (ali pač uvodno ogrevanje) Kršičevcu je vzpon na Bele stene, 863 m, severno od vasi. Krožna pot je dobro označena, do slikovitega spodmola v vzhodnih pobočjih kar strma, od razgledne točke na drugo stran pa brez posebnosti.

Zahtevnost: Lahka označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 390 m

Izhodišče: Vas Juršče (tudi Jurišče), 704 m. Avtocesto Ljubljana–Koper zapustimo na izvozu za Postojno. Zavijemo proti Pivki in nadaljujemo proti Knežaku. Pred njim v Parjah zapeljemo levo na lokalno cesto in skozi Palčje v Juršče. Sredi vasi je informativna tabla z zemljevidom in kažipoti. WGS84: N 45,66429°, E 14,2946°

Časi: Izhodišče–Kršičevac 1.30 h

Sestop 1 h

Skupaj 2.30 h

Sezona: Kopna sezona od marca do novembra, možno tudi pozimi

Zemljevid: *Notranjska s Snežnikom*, PZS, 1: 50.000

Vzpon: Širok ograjen kolovoz si na začetku utira pot med travniki in pašniki proti cilju, vidnemu od daleč. Skoraj vodoravni odsek se konča na drugi strani makadamske ceste, ki jo že obkroža gozd. Skozenj se vzpenjamo bolj ali manj v isti smeri do klopce, kjer zavijemo levo v nekoliko strmejše pobočje. Kmalu za odcepom za Mrzlo jamo

cepi. Do razpotja pri tako imenovani Kapetanovi bajti, 1460 m, gremo lahko po uhojeni poti (desno) ali pa kar po cesti (levo); obe varianti sta označeni. Ko se poti spet združita, nadaljujemo po cesti, gozd se počasi redči. Na izravnavi s klopami se končno odpre pogled

na naš vrh. V zmernem vzponu prečimo pobočja proti Malemu Snežniku, 1694 m, nato pa se v desno lotimo še vršne strmine do kočice in končnega cilja.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Če naredimo ovinek čez Mali Snežnik, z vrha kratko sestopimo, nato pa

nadaljujemo naravnost po grebenu do zahodno ležečega Malega Snežnika. Strm sestop vodi do razpotja, kjer zavijemo ostro levo (desno Mašun). Nadaljujemo po cesti levo in se mimo Grde jame vrnemo na izhodišče.

Janja Lipužič

(desno, 15 min) nas napis obvesti, da smo prestopili tisočmetrsko mejo, rastje se umika čedalje širšim razgledom in v zadnjih metrih že lahko uživamo lepote Pivške kotline ter gora njenega obrobja. Vrh je travnat in prostoren, z nenavadno *rogato* dekorirano vpisno skrinjico.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Kažipot za Bele stene stoji pribl. 10 min pred vasjo, turico bomo tako podaljšali za pribl. uro in pol.

Janja Lipužič

Sveta Trojica, 1106 m

Notranjsko hribovje

Ne samo nenaporna planinska pot z imenitnimi razgledi na Postojnsko kotlino z Nanosom, Javornike, Snežnik, Vremščico in oddaljene Alpe, tudi bližnja okolica Svete Trojice vabi z malho dogodivščin in vznemirljivih zgodb. Najbolj znana pripoveduje o najslavnejšem tihotapcu soli na

Slovenskem, Martinu Krpanu. Legendarni silak, bojda doma prav v sosednji dolini Vlačno (drugo možno izhodišče), in njegova kobilica sta ovekovečena celo na grbu občine Pivka. Širše območje je vključeno v Krajinski park Pivška presihajoča jezera. Izlet načrtujemo v času, ko so jezera

vodnata; do obale Petelinjskega jezera je le nekaj korakov z naše poti. Gora je dobila ime po zdaj že porušeni cerkvi sv. Trojice iz 17. stoletja, v starejši literaturi pa se pojavlja tudi ime Lonica v pomenu senena kopa (na zemljevidu je to sosednja vzpetina, 1124 m).

Vrh Svete Trojice z obnovljeno cerkvijo Foto Janja Lipužič

Šilentabor, 751 m

Notranjsko hribovje

Šilentabor (tudi Šilen Tabor) je geografsko najdominantnejša, čeprav ne najvišja točka razglednega slemena med porečjem Pivke in Reke, kjer po borovcih dišeči vetrič Mediterana blaži hladen piš s Snežniške planote. Vas in vrh istega imena na slikovitem robu Brkinov sta privlačna tako s pokrajinskega kot tudi z zgodovinskega vidika. V srednjem veku je Šilentabor veljal za največjo protiturško utrdbo na slo-

venskih tleh, arheološke najdbe pa segajo še dlje, v 8. stol. pr. n. št. in pred dobo Rimljanov. Opisana različica izleta poteka krožno pod mogočno Podtaborsko steno, daljša pa vključuje še vzpon na Primož, 718 m, z ostanki utrdb nekdanje rapalske meje iz časa med obema vojnoma. Od tam je možno sestopiti naravnost v Pivko ali si ob energetskih točkah obnoviti moči za vrnitev v Šilentabor.

Zahtevnost: Lahka, delno označena pot. Na celi turi je markacij le za vzorec; dobro je imeti nekaj občutka za orientacijo in zemljevid.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 380 m

Izhodišče: Vas Šembije, 592 m. Avtocesto Ljubljana–Koper zapustimo na izvozu za Postojno. Zavijemo proti Pivki in skozi Knežak pripeljemo do Šembij. Parkiramo sredi vasi pri cerkvi. WGS84: N 45,60336°, E 14,23834°

Časi: Izhodišče–Šilentabor 2.20 h

Sestop 1.50 h

Skupaj 4.30 h

Sezona: Kopna sezona od marca do novembra, možno tudi pozimi

Zemljevid: Notranjska s Snežnikom, PZS, 1:50.000

Vzpon: Sredi vasi se cesta cepi; leva gre v Podtabor (od tam se bomo vrnili), po desni pa mimo hiš pridemo na kolovoz na robu gozda. Pot se čez čas zoži in zavije desno na široke travnike proti Vrh, 778 m, vzhodno od glavne

Šilentabor sta vas in vrh enakega imena Foto Janja Lipužič

Sveta Trojica, 1106 m

Notranjsko hribovje

Zahtevnost: Lahka označena pot
Oprema: Običajna planinska oprema
Višinska razlika: 600 m
Izhodišče: Slovenska vas, 566 m. Avtocesto Ljubljana–Koper zapustimo na izvozu za Postojno. Zavijemo proti Pivki, pred njo zapeljemo levo v Slovensko vas (oznake za Ekomuzej

Pivška jezera).
WGS84: N 45,7013°, E 14,23834°
Časi: Izhodišče–vrh 2 uri
Sestop 1,45 h
Skupaj 4 h
Sezona: Kopna sezona od marca do novembra, ob primerni opremi tudi pozimi

Zemljevid: Notranjska s Snežnikom, PZS, 1: 50.000

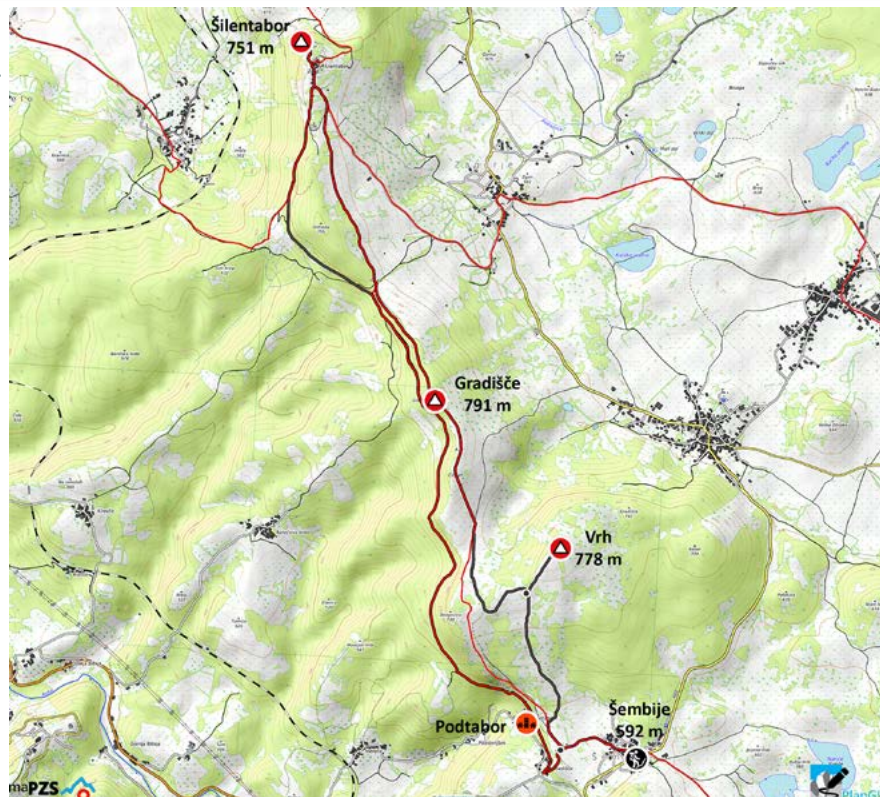
Vzpon: Ob muzejski stavbi gremo navzgor po makadamski cesti do široke ravnice, kjer za oznakami zavijemo levo (desno Palško jezero, Sv. Marjeta). Po kolovozu čez ograjene travnike pridemo do desnega odcepa za Sv. Trojico (naravnost Petelinjsko jezero). Na drugi strani gozdčička gremo levo skozi vrtljivo pašno ograjo in se vzpnemo čez razgledno pobočje do ceste. Kratko ji sledimo, nato prestopimo desno na zložen kolovoz in višje zopet desno na široko pot, ki nas po dolgem prečenju zahodnih pobočij in prečkanju ceste pripelje v bližino najvišjega parkirišča Sevški gozd (do vrha 45 min). Malo višje se desno priključimo pot iz doline Vlačno, smer hoje se znova obrne. Ko premagamo nekoliko strmejši breg, dosežemo odprto vršno pobočje z obnovljeno cerkvijo.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Janja Lipužič

Šilentabor, 751 m

Notranjsko hribovje

poti ob Brkinskem robu. Vrnemo se za približno 50 višinskih metrov in desno poiščemo prehod v dolino pod Bezgovico, kjer se običajno pasejo konji. Prečno levo se vzpnemo na rob grebena in po njem do najvišje točke Gradišče, 791 m, v zpisno skrinjico in markacijo. (Spodaj vidimo cesto, po kateri se bomo vračali.) Vse do Šilentabora se bolj ali manj držimo slemena; skozi gozd, ob njegovem robu ter po kolovozih skoraj vodoravno prispemo do cerkve sv. Martina, od koder je do glavnega cilja le še nekaj minut hoje po asfaltu (žig, razgledna točka).

Sestop: Vrnemo se skozi vas in spuštimo desno proti Narinu (označeno). Na razpotju gremo v Podtabor (desno Narin), ves čas po makadamski cesti, nato skozi tunel, vklesan v skalo, mimo vodnih izvirov in tik pod Podtaborsko steno v vas. Zavijemo ostro levo na preval in se vrnemo na izhodišče.

Janja Lipužič

Burni marec v Pravljičariji

Mesec marec, ki so mu nekoč pravili sušec, je potrkal tudi na vrata Pravljičarije.

Sušec je vendar sušen, in če je sušen, potem je suh, in če je suh, pač ni debel.

Ampak, ker se z vremenom ne gre šaliti, šalo na stran!

Če se bo suša nadaljevala, se nam slabo piše, je stara mati Polhova godrnjala izpod volnene kape, ki si jo je poveznila globoko na dlakavo čelo, saj jo je že cel dan zeblo kot psa. No, tako si je pač predstavljala, da bi utegnilo zebsti Dixie, saj drugega psa niti ni poznala. Tisti marec namreč ni bil le sušen, ampak tudi hladen.

Zaljubljeni kljunčki

Sonce se je opoldne že povzpelo čez Triglav in medlo sijalo na Zadnjo dolino, ampak stara mati je bila res že zelo stara, zato njenih premrlih kosti niso zmogla ogreti niti suha bukova drva, ki jih je Lojze pripeljal svojemu sosedu Jošku. Prav pri njem je namreč že nekaj časa stanovala stara Polhova. A o tem, da ogreva izbo tudi za neko betežno polho, Joško ni imel pojma, saj se je priselila na črno, zato ji ni bilo treba plačevati niti stanarine niti turistične takse.

A pustimo to ob strani. Če potegnem črto, se je nad zadnjo podtriglavsko dolino risalo prav prijazno spomladansko popoldne. Tako kot že nekaj dni prej je tudi ta dan z vseh strani pelo, žvižgalo, piskalo in ščebetalo. Trentarski ptiči so že postavili nova gnezda in zdaj je vsak poskušal privabiti samičko.

"Jaz imam najlepši dom, om om," se je hvalisal tisti na prvi veji starega kostanja.

Z druge strani istega drevesa je svoje premoženje oglaševal drugi zaljubljeni ptič:

"Pridi, pridi, mala moja, boš preizkusila, kako mehko sem ti postlal!"

"Nek nek nek, k meni prileti, pri meni ostani, pa ti nikoli ne bo nič manjkalo. S svojim zlatim kljunom ti bom nosil tako slastne črve, da boš zvalila polno gnezdo jajčk. Pomagal ti jih bom greti in tudi mladičke hraniti, nek nek nek," se je s polnim kljunom obljud oglašal tretji osvajalet.

V tistem pa je po deblu potrkala žolna: "Kaj se derete kot srake, saj ni nihče gluhi!" In ptiči so res vsaj začasno zaprli kljune in utihnili.

Ptičke samičke so se držale skupaj, jih prikrito opazovale in si mislile svoje. Z veseljem so se pustile osvajati, to že, da pa bi jih kateri tudi osvojil, to pa ne. Vsaka je našla kakšen izgovor: eni ni bilo vseč gnezdo, drugi ni ugajala smreka, na kateri je stalo, tretja je vihala kljunček nad samčkom, četrti pa ni godila okolica. Samičkam se namreč še ni ljubilo predati obveznostim, ki jih prinaša skupno ptičje gnezdo, raje so se zabavale in se veselile samskega življenja. Samčki pa so se še bolj trudili, da bi osvojili srce svoje izbranke. Življenje je teklo naprej. Ptičice so se slednjič naveličale posedanja po vejah in brezplodnega klepetanja. Prva se je ojunačila kosovka. Ko ji je kos spet začel dvoriti, se je pustila prepričati in se je preselila k njemu. Tudi sinička je mislila, da ji bo bolje v dvoje, enako taščica in drobna kraljička. Ptičji pari niso izgubljali časa, saj se je že res mudilo za naraščaj in kaj kmalu so se po vsej Pravljičariji iz gnezd s svojimi prvimi čivki oglašali vedno lačni mladički.

Žeja je hujša od ljubezni

Svizec Zvis ni imel ljubezenskih težav. Namesto njih ga je mučila strašanska žeja in ta je lahko še veliko hujša kot neuslišana ljubezen. Žeja ga je dajala, ker je pojedel polno vrečko slanega krompirjevega čipsa, ki ga je malo prej našel na klopi na Placu. Vrečica, ki jo je tam pozabil neki planinec, ga je s svojimi živimi barvami takoj pritegnila. "O, kako šumi," se je vznemiril, ko jo je držal med tačkama in segel vanjo. "Le kaj je to, tako rumeno in tako omamno diši po olju?"

Ko je prvi krompirjev listič zahrustal pod njegovimi sekalci, je Zvis kar zamižal od ugodja. "Njami njami, to pa je veliko boljše od vsakega lešnika," je zadovoljno zabrundal in grizljal toliko časa, da je pogrizel ves čips. Niti najmanjše drobtinice niti najmanjšega zrna soli ni pustil v vrečici, vse je požrl, potem pa se s polnim želodčkom odpravil spat. A ga je kmalu prebudila žeja in zdaj je razmišljal, kje bi si jo lahko čim prej potešil. Beli potok je bil suh kot poper, zato je skočil do Krajcarice, namočil gobček v ledeno hladno vodo in pil, pil, pil ... Ni se še povsem odžejal, ko je iz potoka zaslišal krik na pomoč, zato se je brž podvzival proti glasnemu cviljenju. Le kaj se je zgodilo in komu bom lahko pomagal, se je spraševal med tekom. Le komu se je zgodila nesreča?

Po hribih in dolinah

V planinah je pozimi zapadlo veliko snega, zato so se tudi v tretjem mesecu leta bahale s svojo belino in izzivale plezalce, da bi si drznili mednje. K sreči so ti ostajali previdni, zato niso izzivali in se niso podajali v gorski svet. Dobro so vedeli, da se snežna odeja, ki jo vsak dan ližejo topli sončni žarki, zlagoma tali. Nevarnost snežnih plazov je res postajala iz dneva v dan večja.

Kjer ni bilo ljudi, so uživale živali. Gamsi so preizkušali svoje spretnosti na snegu, kozorogi pa so jih opazovali. Gospodična si je zaželela malo predaha od mestnega hrupa, pa si je vzela nekaj prostih dni in se z Dixie spet pripeljala pred svojo hišico pod mogočnim kostanjem. Najprej je zakurila v kaminu, saj je bilo v izbi le pet stopinj, in se s psičko brž odpravila na potep. Hiteli sta, da ju ni zeblo, vse dokler ni gospodična zaslišala brlizga. Ko je pogled usmerila proti zvoku, je visoko na plazišču zagledala cel trop gamsov, ki so strmeli vanjo. Obstala je na mestu in gamsi tudi, ko pa je psička stekla proti njim, se je trop umaknil. Pohodnici tudi. Doma ju je čakal cel kup dela: gospodična je morala razložiti hrano, Dixie pa ovohati vso hišo, saj jo je zanimalo, kdo vse je v njej preživel zimo. Prepoznala je vonj po miškah in si obljubila, da jih naslednji dan poišče. Tistega večera se ji je namreč ljubilo samo še zavleči se v svoj kot in od utrujenosti zaspati.

Živalski izletniki

Suha struga Belega potoka je v svojo družbo zvalila družino planinskih zajcev z gorenjske strani. Mali zajčki – štirinajst jih je bilo – so ravno imeli počitnice, pa sta se oče in mama Zajc odločila za izletniški dan na Primorsko.

"Tokrat bomo obiskali Beli potok, znamenit po tem, da je skoraj vse leto suh," sta oče in mama razlagala svojim otrokom, ki so strigli z velikimi ušesi in ju pazljivo poslušali.

Za družino Zajc se je po kamenju istega potoka sprehajala tudi domača družina divjih prašičev. Mama Divja Pujša je v izvidnico poslala svojega moža, in ko je ta prižgal zeleno luč, je dvanajst mladih pujskov brezskrbno koračilo po njegovih stopinjah. Procesijo je zaključila mama, ki je strogo nadzorovala mladi rod.

Tišina je postajala tako gosta, da bi jo lahko rezal z nožem in si jo privoščil s kosom kruha namesto salame, dokler ni miru naenkrat prekinil močan šum, ki se je iz trenutka v trenutek stopnjeval. Grozeče bobnenje se je bližalo z bliskovito hitrostjo, hkrati pa tudi ...

"Jojmene, ven, ven, hitro poskočimo in se razbežimo, drugače bo po nas," je glasno javnila gospa Zajc. Mali zajčki, zajčice in gospod mož so jo ubogali in se vsi prestrašeni tako urno razbežali na vse strani sveta, da se še do danes niso našli ... Jih je pa zato povsod polno!

"Ug, ug, ug, brž iz struge! Brž, nemudoma, takooooj!" je zacvilila mati Divja Pujša, ki se je sekundo poprej ozrla in zagledala, kako se po dotlej suhi strugi vali snežnica in se potok polni z vodo. O, kako so vsej svoji obilnosti navkljub hiteli Divji Pujs, njegova žena in njuni mali okrogli otročiči! Tudi njihova družina se je razbežala na vse strani, da jih je zdaj polno ne le v planinskem, temveč tudi v nižinskem svetu. No, naši junaki so se najprej poskrili na varno in od tam opazovali dogajanje. Bilo je kaj videti! Voda, ki je polnila korita Belega potoka, je bila zelo hitra, šesti pujsek pa premalo, zato ga je zajela v svoj objem. Pa šesti v vrsti ni bil niti najmlajši, niti najmanjši, niti zadnji v vrsti in niti najpametnejši. Pač čisto povprečen divji pujsek, ki mu ni uspelo pravočasno pobegniti na suho.

"Ug, ug, ug, najin šesti otrok je izginil pod vodo, na pomoč, na pomoč, ug, ug, ug!" sta zacvilila prestrašena starša tako glasno, da ju je zaslišala celo Dixie, ki je gospodični delala družbo na ležalniku pred hiško.

"Kaj tako glasno cvilita? Moja gospodična ima strašanski glavobol, zato zahtevam, da pri priči utihneta. Sta me slišala?" je zabevskala psička, ko je prisopihala do pujsov.

"Ug, ug! Kako naj utihneva, če pa sva ostala brez enega otroka, ug ug! Nesreča ima vendar prednost pred glavobolom, se ti ne zdi? Sicer pa: kaj sploh je glavobol?"

"Ah, pustimo zdaj glavobol ob strani. Nujna pomoč ima seveda vedno prednost. Kaj pa je?"

Ko je Dixie izvedela, da je malega pujska prehitela voda, se je brž pognala k bregu in pronicljivo opazovala naraslo snežno vodo, deročo po strugi. Motrila jo je tako dolgo, da je v njej zagledala pujskovo glavico. "Tu je!" je zavpila. A je glavica, še preden je izustila stavek do konca, spet izginila pod vodo. Namesto nje sta se ven prikazali prednji tačici, ki ju je čez nekaj trenutkov zamenjala ritka, ko pa je iz vode pokukal repek, ga je Dixie že krepko držala z zobmi in malega nesrečnika vlekla na suho.

V tistem je tudi svizec Zvis pritekel izza ovinka in vpil: "Iuiuiu, prva pomoč prihajaaaa!" Ko pa je uvidel, da ga je Dixie prehitela, se je usedel k ponesrečencu. Prijel ga je za tačico in ga bodril: "Vse bo še dobro, brez skrbi! Zdaj si na varnem!" No, ja: pujssek je bil res na varnem, ampak bolj kot sebi je bil podoben polnemu sodčku. Ves napihnen sploh ni mogel vdihniti zraka in bi se najbrž še zadušil, če se ne bi Dixie usedla na njegov trebušček. Potem je voda v curku bruhnila skozi njegova usta in nos in pujssek je spet lahko zadihal, čeprav je potreboval še veliko časa, da je prišel k sebi. Vse ga je bolelo, pa še sram ga je bilo, saj je že vnaprej vedel, kako se bodo iz njega norčevali njegovi prijateljčki, ko bodo izvedeli, da je Dixie sedela na njem.

Voda, ki je polnila korita Belega potoka, je bila zelo hitra, šesti pujssek pa premalo, zato ga je zajela v svoj objem.

Ilustracija Jernej Myint

A zdaj ni bil pravi čas za razmišljanje, kajti oči, mami, bratci in sestrice, zbrani okoli njega, so od veselja in sreče godli na ves glas. Zahvalili so se Dixie in tudi Zvisu, potem pa zadovoljno odgodljali domu naproti. Med potjo so malemu srečnežu vsi prisegli, da o nezgodi nikomur ne bodo črhnili niti besede, zato se je hitro pomiril. Zagotovo bi za vedno pozabil na neprijetno dogodivščino, če mu ne bi starši za rojstni dan poklonili rumenega plavalnega obroča. Kajti oči in mama sta se trdno odločila, da bosta svoje mladiče iz podtriglavske Pravljičarije naslednje leto odpeljala na morje. A to bo že druga zgodba. ◉

Delno izsušeno
jezero pod planoto
Iluliumanersuup
Portornga
Foto Janko Kos

Nad severnim polarnim krogom

Treking po Grenlandiji

Grenlandija je največji otok na svetu, večinoma prekrit z ledom, debelim tudi preko 2000 m. Deli obale so kopni, predvsem zahodna obala je bolj prijazna, kjer živi tudi večina od 56.000 grenlandskih prebivalcev. Kopni del je na jugu porasel s travo in grmičevjem, kar je v 10. stoletju navdihnilo Erika Rdečega, da je deželo poimenoval Grenlandija – Zelena dežela. Pokrajina ob polarnem krogu je tipična arktična tundra, preprejena z mnogimi jezeri.

Z glavnega letališča Kangerlussuaq do Sismiuta, drugega največjega mesta na zahodni obali Grenlandije, vodi označena pot *Arctic Circle Trail*, ki je že nekaj let velik pohodniški hit. Večina prehodi 160 km dolgo pot v 7 do 10 dneh. Kljub temu da ni težka, je primerna le za utrjene pohodnike, saj moramo vse potrebno nositi v nahrbtniku, na poti se ni mogoče oskrbeti s hrano, le vode je več kot dovolj. Tudi možnosti predčasnega umika s poti ni, pa naj bo vreme še tako neprijazno, noge ožuljene ali nahrbtnik pretežak. Pot sva prehodila lani poleti.

Kangerlussuaq

Kangerlussuaq je manjši kraj na zahodu Grenlandije, 70 km nad severnim polarnim krogom. Leži na koncu fjorda in ima približno 500 prebivalcev. Zaradi

ugodnega vremena, saj je v povprečju tristo jasnih dni na leto, so Američani med drugo svetovno vojno tam zgradili letališče. Del letališča še vedno upravlja jo zračne sile ZDA, drugi del pa služi kot največje civilno letališče na Grenlandiji, kjer vsak dan pristane tudi letalo iz Københavna. Letalska povezava z Dansko in seveda več grenlandskimi mesti je omogočila razvoj turizma. V mestu so hotel in dva hostla ter turistični urad, kjer vam organizirajo ogled bližnjega ledenika, črede arktičnih divjadi in pozimi vožnjo s pasjo vprego. Za pohodnike je Kangerlussuaq kraj, kjer se kupi plinske bombice in zalogo kruha ter se čim prej odpravi na pot.

Uradni začetek trekinga *Arctic Circle Trail* je 15 km iz mesta v naselju Kellyville, kjer je bil znanstveno raziskovalni center za preučevanje arktične atmosfere

in Danski meteorološki inštitut. Radijski teleskop je ostal, uslužbenecv pa ni več, kraj je zapuščen. Najbolj zagnani pohodniki si pot podaljšajo in začnejo na griču Sugarloaf (2 uri hoje vzhodno iz mesta) ali celo 25 km stran ob celinskem ledu v kampu Ice Cap. Kjerkoli si že izberemo izhodišče poti, nas tja lahko zapelje taksi, ki se ga naroči v prodajalni spominkov na letališču.

Na dolgi poti

Pot je označena z rdečimi pikami na skalah in je skoraj povsod dobro uhojena, kjer pa ni, so postavljeni možici. Izgubimo se lahko samo ob prečkanju močvirij in teh ni malo; po najini oceni je bilo 20 % poti precej mokre. Zaradi permafrosta, ki se poleti na površini odtali, nastajajo močvirja, ne moremo se jim izogniti. Pot je zelo razgibana, vodi nas čez hribe in doline. Na celotni poti premagamo le dobrih 4000 m višine, najvišje se pot dvigne do 550 m nadmorske višine. Zanimivo pa je, da imamo na tej višini občutek, kot da smo 2000 m visoko v Alpah, saj je teren skalnat, rastja je manj in tudi s snegom se srečamo.

Najprej očarajo jezera, manjša in večja, sledijo si drugo za drugim. Nekaj prvih jezer je rahlo slanih, v ostalih je voda pitna. Ob najdaljšem se hodi cel dan. To jezero se imenuje Amitsorsuaq. Kdor ima srečo, ga lahko prevesla, saj je na enem ali drugem koncu nekaj kanujev. Večinoma so bolj v slabem stanju, ampak če naletiš na dobrega, si lahko spočiješ noge in ob veslanju utrdiš še mišice na rokah. Midva te sreče nisva imela, kanu je bil na napačnem koncu jezera glede na najino smer. Potem so tu še reke. Šestkrat sva za prečenje rek morala sezuti čevlje in sleči hlače, čeprav so razen ene segle le do kolen. Za najglobljo je bilo v vodniku zapisano, da se je dobro sleči do golega, a se nama na prvi pogled voda ni zdela globoka. Spodnje hlače sva tako oprala kar na sebi.

Ob poti je osem preprostih koč, bivakov, v katerih se da prespati. Koče so majhne, z lesenimi ležišči, v nekaterih je prostora za štiri, v večini za šest ljudi in v največji za 20. V slabem vremenu se hitro zgodi, da je kočica polna, zato bi bilo iti na pot brez šotora precej lahkomiščno. Pa tudi lepše je spati v šotoru, ki ga postaviš tik ob jezeru, poslušas veter, žuborenje vode, gaganje rac vseh vrst, ki se oglašajo vsaka po svoje. Povprečne temperature poleti so okoli 8 °C. Pošteno naju je zeblo le prvo noč, saj je bilo doma peklensko vroče in zato je bil prihod na Grenlandijo pravi temperaturni šok. Zjutraj je bil šotor prekrit s tanko belo prevleko ivja. Navadno je bilo čez dan nad 10 °C, čez noč se je ohladilo. Noči sicer ni, temperature pa se vseeno spustijo. Tudi z višino je bilo vedno bolj mrzlo. Letošnje poletje je bilo bolj deževno, kot je to običajno. Imela sva še srečo – le enkrat sva v dežju pospravljala šotor, ki je bil zato kakšen kilogram težji. Tisti dan sva proglasila za dan počitka. Naredila sva le polovično etapo, šla do bivaka in tam posušila moker šotor in vlažne spalne vreče. Do večera se nas je nabralo v bivaku in v njegovi bližini petnajst, kar je bilo prav

nenavadno, saj nikoli nisva v enem dnevu srečala več kot tri pohodnike, kakšen dan prav nikogar. Rahlo je deževalo še nekajkrat, vendar ne za dolgo. Ko sva zaključila s trekingom, sva ostala na Grenlandiji še osem dni in ves ta čas je deževalo.

Živalstvo in rastlinstvo

Belih medvedov se na kopnem delu zahodne obale ni bati, saj tja ne zaidejo. Zelo sva si želela videti mošusno govedo, vendar živijo bliže celinskemu ledu, tako da jih nisva srečala. Ves čas so naju spremljali severni jeleni. Veličastne velike živali, ki se tako elegantno tiho premikajo, da jih je veselje gledati. Na poti so se večkrat znašle cele družine belk, mame so živčne klicale piščeta v varno zavetje. Videla sva belega zajca, polarne lisice, mnogo različnih ptic, v morju pa kite. Z veseljem bi si od blizu ogledala tudi kakšnega lososa, pa se nobeden ni hotel približati najinemu trnku. Vaba ni bila prava, klobas ne jedo. Od rastlin je vse polno cvetlic, lišajev, trav, najlepša je arktična bombažna trava, cvetel je regrat. Veliko je endemičnih rastlin, grenlandska nacionalna cvetlica je pritlikavi kresnik (*Chamerion latifolium*). Dreves na zahodu Grenlandije ni prav nobenih, od grmovnic pa raste pritlikava vrba, ki seže do kolen.

Na jugu je grmovje višje, tudi do treh metrov, kar pri hoji lahko predstavlja precejšen problem. Najbolj sva

bila vesela borovnic in črnega, brusnicam podobnega jagodičevja, vsak dan sva jih pojedla vsaj za eno pest. In gobe. Podobne so našim brezovčkom in turkom, jedla sva jih vsak dan. Enkrat sva jih dala v juho, drugič k makaronom. Kljub bornemu rastju in močvirnatemu terenu lahko tudi na Grenlandiji zagori. Pred tremi leti je bilo v tem delu, kjer poteka pot, kar nekaj požarov, zato je kurjenje v naravi prepovedano. Sledovi ognja so še vedno vidni.

*Stari del Sisimiuta z najstarejšimi stavbami iz 18. stoletja, v ozadju Nasaasaaq (784 m)
Foto Janko Kos*

*Še en dan hoje do
cija. Pogled na fjord
Kangerluarsuk Tulleq.
Foto Janko Kos*

Potrebna oprema

Najštevilčnejši prebivalci na Grenlandiji so komarji. Brez mrežice, ki pokriva obraz, se ne da hoditi. Le veter in mraz jih odženeta. Ko so se temperature spustile pod 5 °C, je bilo najbolj prijetno. Seveda pa je najbolj pomembna dobra obutev. Janko prisega na močne visoke pohodne čevlje. Dobro so mu služili prvih pet dni, potem pa je vanje prišla vlaga in so ga kar lepo ožulili. Jaz sem se odločila za lahke visoke čevlje, ki so se sicer premočili, ampak so se zelo hitro sušili. Na nogah sem imela pametne nogavice ali pa vodo-odporne nogavice, kar se je izkazalo za boljšo izbiro. Telefon, če ima vaš operater gostovanje na Grenlandiji (najin ga nima), deluje le v naseljih, zato sva se za vsak slučaj odločila za najem satelitskega telefona. V nahrbtnikih sva imela še šotor, spalno vrečo in blazino, posodo in plinski kuhalnik, obleko in hrano.

Na začetku, ko sva imela še vso hrano, sta nahrbtnika tehtala 18 in 15 kg, potem pa sta bila iz dneva v dan lažja. Najina prehrana je bila resda vsak dan enaka, ampak jedla sva dobro in dovolj. Čokolino, narejen z vodo in mlekom v prahu, četrt suhe klobase in košček kruha za zajtrk, juha za kosilo, makaroni za večerjo, čaj, med obroki še kakšna pest oreščkov ali košček čokolade, dvakrat sva skuhala puding. Vode je dovolj in da je še bolj odžejala, sva ji dodajala kakšno magnezijevo ali vitaminsko šumečo tableto. Skrbno sva načrtovala in pripravljala seznam opreme, ničesar nisva pogrešala. Razen rezervne baterije za telefon, ki sva ga uporabljala namesto fotoaparata, tudi ni bilo ničesar preveč.

Cesta po trasi trekinga?

Na Grenlandiji ni ceste, ki bi povezovala dve mesti. Najdaljša cesta je v Kangerlussuaqu. Dolga je 35 km in povezuje letališče z ledenikom, na katerega vozijo turiste, ter z znanstveno postajo Kellyville. To ni asfaltirana, ampak je samo nasuta cesta. Pot sva želela prehoditi že pred dvema letoma, pa naju je ustavila korona. V tem času so na Grenlandiji začeli uresničevati številne načrte, ki bi pospešili razvoj turizma, na primer gradnjo novih letališč in cest, ki bi povezale posamezna mesta. Zgradili naj bi cesto, ki bi povezovala Kangerlussuaq in Sisimiut in naj bi potekala po trasi *Arctic Circle Trail*. Cesti so nasprotovali okoljevarstveniki po vsem svetu, domačini pa so načrte podpirali.

Na spletu sva ves čas iskala informacije, ampak bile so tako različne – od tega, da je cesta končana, do tega, da je kolovoz narejen do polovice. Do zadnjega nisva vedela, kaj naju bo pričakalo. V Kellyvilleu, ob prvi oznaki za začetek trekinga, je še vedno cesta, en kilometer, dva kilometra – cesta. Ali sva prišla na Grenlandijo, da bova hodila po cesti? Po tretjem kilometru je na srečo ceste zmanjkalo. Ponovno sva na sledove ceste naletela čez štiri dni. Ponekod je bilo videti sledove manjšega goseničarja. Na razmočenih tleh je pot grdo razril, drugje je bila le nekoliko potlačena trava, včasih je bila postavljena kakšna palica, ki je označevala, kje naj bi šla cesta. Resda ne moremo reči, da je to, kar sva videla, cesta, vendar je vsak poseg v to lepo neokrnjeno naravo popolnoma nepotreben, rana, ki je ne bi smelo biti.

Sisimiut

Osmi dan sva prečila še zadnjo reko; ta je bila najbolj mrzla, saj je pritekla naravnost izpod bližnjih snežišč. In potem sva zagledala v daljavi mesto – Sisimiut. Usedla sva se in pojedla vse, kar nama je še ostalo. Pred mestom je še en zgrešen projekt – smučarska vlečnica. Prvo leto, ko so jo postavili, je še delovala, potem pa nič več. Predmestje Sisimiuta je pasja vas. Na Grenlandiji je prepovedano imeti pse v mestu. Zunaj mesta je na tisoče psov privezanih na verige. Pravila so stroga. Pri šestih mesecih mora pes na verigo, spuščene pse pokončajo. Nekateri imajo pasjo uto, drugi ne. Pravila zahtevajo tudi to, da se pse redno hrani. To sicer ne pomeni vsak dan, lahko tudi vsak drugi ali celo vsak tretji dan. Ni čudno, da je približevanje prepovedano, saj so lačni psi lahko popadljivi.

Sisimiut je drugo največje mesto na Grenlandiji in ima 5500 prebivalcev. V starem delu mesta je najstarejša cerkev na Grenlandiji, stara je skoraj 300 let. Hiše v starem delu mesta so spremenjene v muzej, ki se odpre, ko pripluje v pristanišče potniška križarka. Poleg tipičnih pisanih hišk, zgrajenih na skalah, so tudi blokavska naselja, tako da je na majhnem prostoru kar velika gostota prebivalstva. Mesto ima dve liniji mestnega potniškega prometa, čeprav ga je mogoče prehoditi v eni uri po dolgem in počez. Nad mestom je slikovita, 784 m visoka gora Nasaasaaq.

Vse tri dni, ki sva jih preživela v Sisimiutu, je tako močno deževalo, da se nisva povzpela nanjo. Vedno mora ostati kakšna neizpolnjena želja za naslednji obisk. Sisimiut je najvišje ležeče pristanišče, kjer morje ne zamrzne. Industrije ni, je pa pomembno transportno središče. Na kontejnerskem terminalu je zaposlenih veliko ljudi. Enkrat tedensko pristaja tu potniška ladja redne linije, ki povezuje Quaqortoq na jugu z Ilulissatom, ki je

dobrih 700 morskih milj severneje. Z njo sva v Ilulissat odpotovala tudi midva.

Ilulissat

Plovba je trajala 16 ur in v "kušetkah" se je prav dobro spalo. Kmalu bi prespala prvo srečanje z ledenimi gorami in kiti. Na palubi je bilo mrzlo, vetrovno, deževno, vse naokoli pa tako čudoviti prizori. Ilulissat je turistično najpomembnejše mesto na Grenlandiji. Zaradi ledenika, ki se lomi v morje, je celoten zaliv posejan s plavajočimi ledenimi gorami. Mesto je vpisano v seznam znamenitosti Unescove svetovne dediščine. Je tretje največje mesto na Grenlandiji, leži pa 350 km nad severnim polarnim krogom. Poleg turizma je pomembna dejavnost tudi ribištvo. Z ladij so nepretrgoma pretovarjali rake, jih stresali v manjše zaboje, dodajali led in natovarjali na druge ladje. Včasih ledene gore zaprejo ozek prehod v pristanišče, pozimi morje zamrzne, zato imajo ladje v teh morjih posebej ojačan trup, da so kos vsem ledenim dogodivščinam.

Ilulissat je rojstno mesto Knuda Rasmusena (1879–1933), znanega polarnega raziskovalca, eskimologa in pisatelja. Njegova rojstna hiša je spremenjena v muzej. Zanimiv je tudi Unescov kulturni center. Nič pa se ne more kosati z naravnimi znamenitostmi. Ob obali se prepleta s hribčka na hribček 20 km poti z razgledi na ledene gore. Vsakič nov pogled, druge barve, nove oblike.

Najine počitnice so minile, vendar so bili zaradi slabega vremena lokalni poleti odpovedani in nisva mogla domov. Nekaj dni je bilo zelo enoličnih: ure na letališču, odpoved, vrnitev v hostel in po novo slovo od ledenih gora. Kljub slabemu vremenu sva se dan za dnem vračala na razgledišča in opazovala to neizmerno lepoto. Ostalo nama je še mnogo neizpoljenih želja ... Morda pa se še kdaj vrneva. ●

*Obli hribi nad severno obalo jezera Amitsorsuaq
Foto Janko Kos*

Naliv v vasi Hindung
Foto Matjaž Čuk

Iskanje dveh biserov

Kalo in Seti Pokhari

Premočeni do kože smo prišli v vasico Hindung. Dež, ki je sprva sramežljivo kapljal izpod sivega neba, se je v poznem popoldnevu razbesnel v pravi naliv. Voda je našla pot povsod, tudi nepremočljiva vetrovka je bila v tem "sodnem" dnevu bolj slaba tolažba. Veseli smo bili prve hiše in nadstreška, kamor smo se umaknili pred podivjano naravo.

Vodič je odšel v vas, da bi nam našel prenočišče. Dolgo, dolgo ga ni bilo nazaj. Vsaj nam se je tako zdelo, saj hoje, ki nas je prej grela, ni bilo več in mraz ter mokrota sta počasi našla pot v vsak delček telesa. Tik pred koncem vasi smo vstopili v večjo hišo.

Danes nimam sobe. Tudi postelje ne, ampak le skromno podstrešje in gole deske. Preoblečem se v suhe cunje in po vročem čaju, ki mi ga prinese gospodinja, se moje razpoloženje občutno izboljša. Pravzaprav mi prav nič ne manjka. Na podstrešju si uredim gnezdece – spalnico in sušilnico. Ko se čez dobro uro grejem spodaj v kuhinji pri ognjišču in spravljam vase ogromne količine riža, mi je prav malo mar, kaj je zunaj.

Ponoči je spet močno deževalo. Moja kamnita streha, ki sem jo ob prihodu gledal nezaupljivo, je vzdržala. Mala vasica Hindung je zadnja v dolini. Kot bi prišli na konec sveta. Kot da bi se tu čas ustavil. Okrog hiš je zanemarjeno, polno smeti. Stranišč nimajo. A zdi se, da živijo čisto običajno življenje. Hrane imajo

dovolj. Na mojem podstrešju je več kot tona krompirja, ogromno koruze, spodaj imajo polne vreče riža. Za kosilo jemo prav okusno meso. Ob ognjišču, kjer je zbrana celotna družina, poteka sproščen pogovor in odmeva otroški smeh. Zakaj je tako, ne sprašujem. Pravzaprav niti nimam koga vprašati, kajti moj vodič, ki edini govori angleško, si je danes, na prosti dan, dal duška. Popival je cel dan in po celi vasi, odkrito, brez zadržkov. V hišo je prišel šele tik pred nočjo.

Popoldne spet lije kot iz škafa. Ljudje hitijo popravljat strehe, nekatere so popustile pod ogromno količino dežja v zadnjih dveh dneh. Naša je na srečo vzdržala. Da je precej nova, sem pozneje izvedel od vodiča. Prav fino se mi zdi, da sem ravno današnji dan izbral za počitek. Zvečer dolgo poslušam škrebjanje dežnih kapelj po strehi, kar me zaziblje v prijeten spanec. Spim dobro in dolgo.

Sem, v to vasico, ki jo le redkokdo obišče, sem prišel s točno določenim namenom. Visoko gori, v osrčju

gora ležita dve jezerci: Kalo in Seto Pokhari. Tod krajujejo Ganeshi, 7000 metrov visoke gore. Pri stričku Googlu sem poizvedoval o njih, a mi ni uspelo najti ničesar. Visoki prelazi branijo dostop do teh dveh gorskih biserov. To pa ni prav nič omajalo moje volje in vroče želje, da ju obiščem.

Jutro, ki sem ga izbral za odhod, je bolj klavrno. Ravno toliko, da ne dežuje. Razmišljam, ali bi sploh šli. Vstal sem zgodaj, ob šestih, kot po navadi. Čez eno uro je malo bolje. Celo nekaj modrih krp je na nebu. Rad bi, da bi čim prej šli, pred nami je namreč dolga, strma pot, popoldne pa bo prav gotovo deževalo. Moje cunje so se komaj posušile in prav nič mi ne diši, da bi bil še enkrat moker. Ob pol enajstih je vse pripravljeno za odhod. Z nami gre lokalni vodič, najstarejši mož iz hiše, kjer smo prenočili. Prvič v Nepalju so z mano štirje spremljevalci. Vodič se je odločil, da bo najel lokalnega vodiča. S tem bo seveda izgubil del prislužnega denarja, a očitno je pot težka in zapletena. Lepa gesta. Torej mu ni vseeno, ali bomo prišli do jezer ali ne. Cenim njegovo odločitev.

Po strmi poti se vzpnemo na greben nad vasjo. Pred mano sta nosača, za menoj – nikogar. Le kje sta vodiča? Skupaj smo odšli iz vasi. Sedim na skali in čakam. Mine pol ure, mine ura. Nič.

Začne deževati. Zdaj imam vsega dovolj. Oblečem vetrovko in se odpravim navzdol. Čez nekaj minut ju zagledam. Moj vodič židane volje prepeva. Že od daleč vidim, da je pijan. Ko me zagleda, obmolkne.

"Čakam te že več kot dve uri! Kje si bil?" ga jezno nahrulim.

"Iskal sem vžigalice," zamomlja in pri tem se mu močno zatika jezik.

"Pravljica za otroke. Dobro vem, da si pil!" ga ostro prekinem. "Pozno popoldne je in mi smo komaj uro nad vasjo!" mu še zabrusim.

Čeprav sem odločen, da se vrnemo v vas, po dolgem prepričevanju le popustim. Nočem zapletov, zato privolim, da gremo naprej. Šotora postavljamo v močnem dežju, komaj uro nad vasjo. Slabe volje sem. Dragocen dan je šel v nič. Oba vodiča sta odšla v vas in ostanem sam z nosačema. Po večerji preneha deževati. Grejemo se ob ognju in se imamo prav lepo. Slaba volja počasi izginja. Na trekingu sem in dogodiščine so sestavni del vsakega potovanja.

Dolgo ne morem zaspati. Premišljujem o vodiču. Zelo dobro sem vedel, kakšen je. Lani sva dva meseca skupaj potovala po skrivnostni nepalski pokrajini Dolpo. Spoznal sem njegove dobre in slabe strani. Letos mi ga niso ponujali, sam sem si ga izbral. Verjetno še sam ne vem, kaj me tako privlači na njem. Morda prav njegova nepredvidljivost, drugačnost, upornost. Ali njegovo resnično veselje pri odkrivanju novih, samotnih krajev. Navdušeno in iz srca sva se veselila odkritih koticov. Odlično sva se ujela in postala sva dobra prijatelja, čeprav sem vedel, da bodo težave, vsakič ko bomo prišli v vas. Žal mi ga je. Globoko v alkohol je zabredel in težko bo našel pot iz začaranega kroga. Sredi razmišljanja me premaga spanec.

Jutro je jasno, brez oblaka. Nad ravnico se dviga snežna piramida Ganeshi. Slaba volja je izpuhtela tako, kot so izpuhteli včerajšnji oblaki. Točno ob šestih, kot smo bili dogovorjeni, prideta vodiča. Malo pred sedmo se že vzpenjamo. Po začetnem ogrevanju gre zares. Steza se dviga v nebo. Petsto metrov brutalnega vzpona brez prekinitve. Na travnatem grebenčku, z Ganeshi pred seboj, si brišemo potna čela in lovimo sapo. A ni še konec. Strm gozdnat greben nas v megli pripelje še štiristo metrov više, kjer strmina le popusti. Zdaj prečimo številne gozdne grape. Vodič je tih in miren. Že globoko spodaj me je spustil naprej, kar ni v njegovi navadi. Vidi se mu, da težko hodi. Nočem ga vprašati, ali je prinesel vžigalice. Na samem vprašam nosača Dawa, kaj se je dogajalo. Menda je celo noč plesal in popival po vasi. Vžigalice so bile seveda priročen izgovor ...

*Tabor v džungli; levo lokalni vodič, desno moja nosača
Foto Matjaž Čuk*

*Pri družini lokalnega vodiča v vasi Hindung
Foto Matjaž Čuk*

Črno jezero
(Kalo Pokhari)
Foto Matjaž Čuk

Prenočili bomo pod veliko skalo, kjer s težavo najdemo prostor za dva šotorčka. Stari možak pa bo spal kar pod previsom.

Večer prinese nekaj lepih prizorov. Razpršeni sončni žarki za nekaj trenutkov osvetlijo tabor. Kot da bi kdo prižgal veliko oranžno luč ... Spet opazujem boj megle s soncem, ki pričara nebeške prizore. Ko ugasne zadnja svetloba, je predstave konec. Zasvetijo zvezde. Vstopamo v kraljestvo noči. Družbo nam bo delala skoraj okrogla luna.

Jutro je lepo. Toda še preden pridemo na prvi prelaz Hindung La, 3850 m, so gore že v oblakih. Drugi prelaz je brez imena. Samotni prelaz pod belimi grebeni Ganeshev bo v mojem srcu nosil ime Rosni La; po mladem dekletu iz nepalske vasice Sondha, ki mi je le mesec dni pred tem na praznik luči podarila *tiko* na čelo. Po nepalski tradiciji in običajih sva postala brat in sestra. Dobrih štiri tisoč metrov je visok. Spustimo se sto petdeset metrov. Na drugi strani gre seveda spet strmo navzgor. Tretji prelaz Chumlung

Belo jezero
(Seto Pokhari)
Foto Matjaž Čuk

La, 4290 m, nas sprejme z meglo. Hodimo že več kot štiri ure. Glavna pot se od tod spusti globoko v dolino, mi pa sledimo ozki gamsji stezici, ki preči pod veliko črno steno. Stezica se izgublja v gostih travah. Številne grape in mokre skale nam otežujejo hojo – ponekod je treba kar pošteno plezati. Stari možak v natikačih v gosti megli, kjer vidimo le nekaj metrov predse, večše izbira prehode v težkem svetu. Vidi se, da pot pozna, da jo je prehodil že ničkolikokrat.

Težave so za nami, pred nami pa je dolg vzpon na visoko sedlo, ki se izgublja v megli. Videti je neizmerno daleč, kot so daleč vse stvari v megli. Z Dawom hodiva zadnja, preostali trije so nama ušli naprej. Tako kot mine vse, mine tudi ta vzpon. Še četrti prelaz je pod nami, najvišji Kalo La, 4520 m. Pravzaprav je to le ostra škrbina v grebenu, ki odpira vrata do Ganeshevih jezer. Na drugo stran pada ozek, skoraj navpičen žleb. Po njem sestopimo na strmo pobočje. Veter, ki za trenutek prežene meglo, nam pokaže prvi biser, čudovito jezero Kalo Pokhari. V globoki kotanji, obdano z grozečimi temnimi oblaki, se zdi kot privid. Megle hitro zagrnejo prejšnjo podobo. Spet utonemo v mračno sivino in brezkončnost današnje poti. Megla ubija, vsak kamen je daleč in zdi se, kot da nikoli ne bo konec poti.

Končno se Dawa ustavi. Aha, šotorčka že stojita. Tu bo torej naš današnji tabor.

"Kaj pa Seto Pokhari? Kje je jezero?" vprašam vodiča. "Tu!" pokaže s prstom v meglo. Molčim, saj nič ne vidim. Začne deževati. Umaknem se v šotor. Proti večeru šumenje preneha, le še posamezne kapljice polzijo po steni šotora. Megla še vedno trmasto vztraja. Ko se znoči, postane vse redkejša in zasvetijo prve zvezde. Stopim iz šotora. V soju mesečine se tik pod menoj blešči Belo jezero – Seto Pokhari. ◉

Natančnejša lokacija: Hindung, 2150 m, Kalo Pokhari, 4070 m, Seto Pokhari, 4140 m, Ghanesh Himal, Nepal, oktober 2010

HANWAG COASTROCK

Lahek, športen in večnamenski

Športni čevlji za prosti čas in vsakodnevno uporabo. Ta lahek čevlji z nizkim izrezom ima visokokakovosten, posebej zračen zgornji del iz usnja Perwanger in vodoodporna membrano EcoShell, ki ne vsebuje PVC.

Coastrock Low ES je pravi lahkotni čevlji z visokokakovostnim usnjenim zgornjim delom Perwanger in svežimi barvami. Dodatna trajnostna podrobnost je membrana EcoShell, ki ne vsebuje PVC. Hanwagova patentirana nepremočljiva, dihajoča in trajnostna PU membrana temelji na kompleksnem hidrofilnem sistemu, ki zagotavlja nepremočljivost in zračnost brez uporabe fluoroogljikovodikov. Ne le membrana, tudi celoten čevlji ne vsebuje PVC.

Tehnologija neposrednega vbrzganja je uporabljena za zagotavljanje popolne visokokakovostne povezave med podplatom in zgornjim delom - mehki material podplata je neposredno vbrzgan in povezan, zaradi česar je čevlji še posebej lahek in udoben. Poleg tega podplata Hanwag "Hike Light" dodaja še dodatno plast udobja. Sestavljen je iz izbora blažilnih sestavin - mehkejšega PU na območju pete in prstov - in stabilizacijskih gumijastih elementov na območju sredine stopala.

Odlikujejo jih:

- Hidrofilna membrana EcoShell PU brez PVC v trpežni trislojni laminaciji
- Visokokakovosten, dolgotrajen zgornji del iz usnja Perwanger
- Gumijast podplata Hanwag "Hike Light" za popoln oprijem
- Tehnologija vmesnega podplata 3D I-PU združuje popolno blaženje na peti in sprednjem delu stopala z izjemno podporo na sredini stopala.

Za zaščito pred vlago so modeli Bluestrait opremljeni z vodoodporno membrano Hanwag EcoShell brez PVC, ki je izdelana iz trpežne 3-slojne laminacije. Zimska podloga EcoShell ni le vodoodporna in zračna, temveč deluje tudi kot hidrofilni sistem. Izdelana je brez fluoroogljikovodikov, ki so škodljivi za okolje. Hidrofilni - iz grškega izraza za vodo (hydro) in ljubezen (philic) - element Hanwagove patentirane PU membrane absorbira telesno vlago in jo odvaja navzven, kjer lahko izhlapi. Hkrati pa tudi preprečuje prodiranje vlage od zunaj.

Poleg sedeža in delavnice v Vierkirchnu na Bavarskem ima podjetje Hanwag tudi proizvodno lokacijo na Madžarskem in sodeluje s čevljarji na Hrvaškem, v Romuniji, Srbiji in v Allgäu (Nemčija). Večina teh partnerstev traja že več let. Z izdelavo vse obutve v Evropi lahko podjetje Hanwag svojim strankam zagotavlja najvišjo kakovost in doslednost. Pri proizvodnji obutve v Evropi gre tudi za trajnost in odgovornost: krajše prevozne poti ne zmanjšujejo le emisij, temveč zagotavljajo tudi preverjanje trajnostne proizvodnje materialov.

"Krajše transportne poti - v primerjavi s proizvodnjo v Aziji - pomenijo, da proizvedemo manj toplogrednih plinov. Vedno pravim, da obutev Hanwag ne sme potovati dlje, kot je razdalja, ki jo bo prepotovala v svoji življenjski dobi. Tudi vsi materiali, ki jih uporabljamo, prihajajo iz Evrope - od usnja do vezalk." - Stefan Jerg - vodja proizvodnje in nabave pri podjetju Hanwag

HANWAG COASTROCK LOW LADY ES

Vrhni material: semiš, tkanina

Notranja podloga: EcoShell

Teža: na par cca. 690 g (UK 5)

Velikosti: 3,5-9 (UK)

Cena: Coastrock Low Lady ES 190,- EUR

HANWAG COASTROCK LOW ES

Vrhni material: semiš, tkanina

Notranja podloga: ecoShell

Teža: na par ca. 870 g (UK 8)

Velikosti: 1,5 kg, 2,5 kg

Cena: Coastrock Low ES 190,- EUR

Obutev Hanwag je na voljo na spletni strani www.hanwag.com in prodajnih mestih Annapurna.

Mitja Peternel

Sestavljen mozaik smučarskih želja

Moj rekviem v Martuljkovi skupini

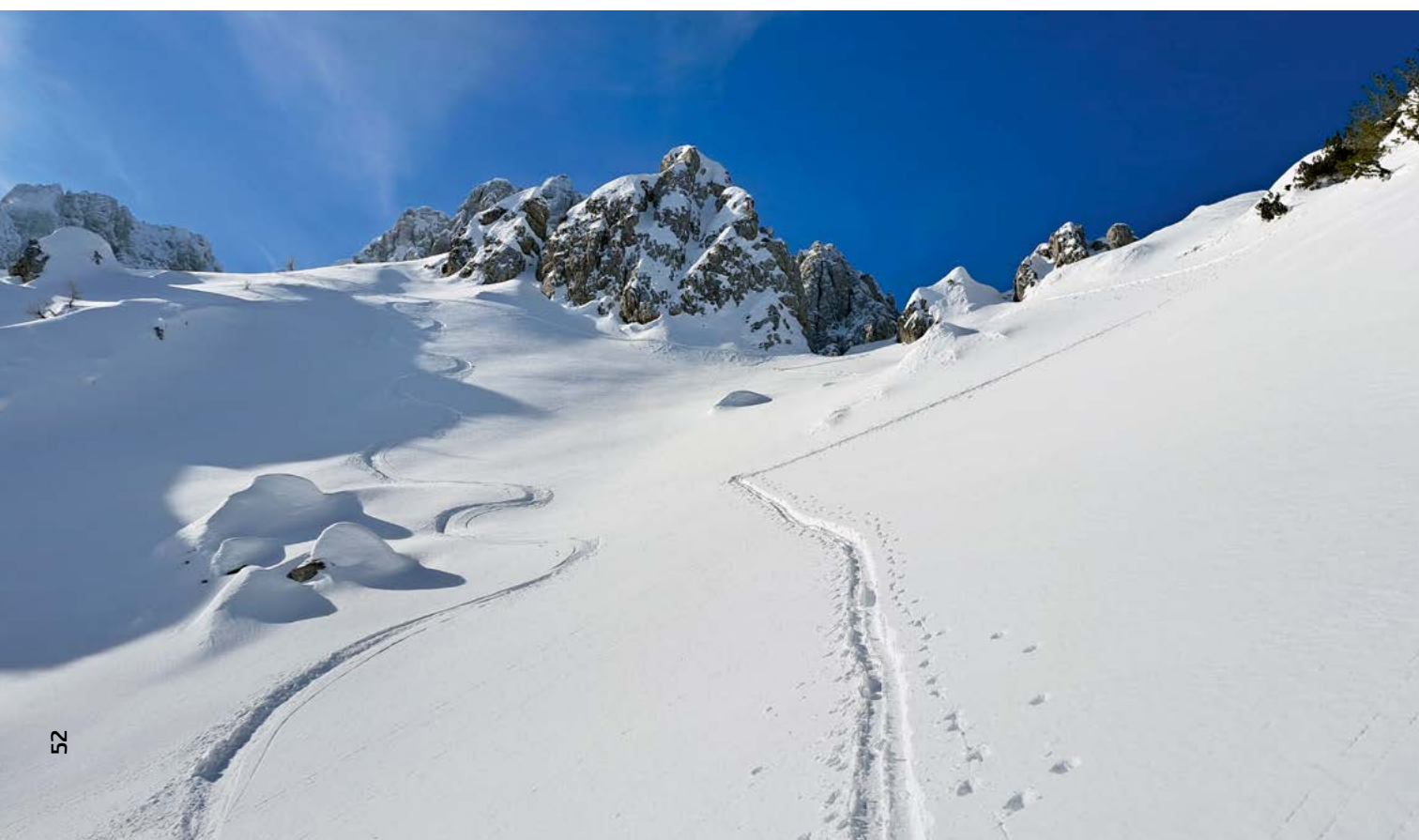
Sedim na robu betonskega vodovodnega zajetja nad starodavno Hlebanjevo domačijo. S pogledom se sprehajam skozi raztresen zaselek, kjer so odraščali moji, danes žal že preminuli predniki. Njim v večni spomin kraljujeta mir in spokojna tišina. Kot da bi se čas v Srednjem Vrhu že zdavnaj ustavil, nekdo pa pozabil odtrgati list zgodovine s koledarja sedanosti.

S tega imenitnega razgledišča je, vsaj zame, najboljši pogled na veličastno skalnato trdnjavo Martuljkove skupine. Vanjo se v hladnih zimskih mesecih zajedajo snežno beli jeziki. Vertikalno najdaljši in zato smučarsko najmikavnejši se s škrbine med Poncama najprej strmo spusti ter razširi proti zgornjemu Kotlu, nato se v kratkem prevoju izlije v njegov kratek osrednji del. Nad skokom se ponovno nekoliko poravna, kakor da bi želel združiti vse svoje moči za iskanje najlažjega ter najbolj logičnega prehoda v spodnji del konte. V mestoma izpostavljenem, z rušjem poraslem skalnem skoku tiči tudi ključ do uspešno in predvsem varno opravljene smučarske ture. Moje oko že nekaj zaporednih zim skrbno spremlja zasneženost tega predela. Za kakovost snežne površine turnemu smučarju namreč ni potrebno prav veliko

oddatnih informacij, saj je pobočje pozimi vseskozi v senci. Sneg tako ostane skoraj vedno suh, morda nanj občasno vplivata le veter in višje temperature. Pokritost z belo opojnostjo je letos optimalna in zagotovo so se po zadnjem sneženju ustvarile odlične razmere. Zato dileme ni več – napočil je čas je za umestitev zadnjega kamenčka v mozaik turno-alpinističnih smukov nad domačimi Rutami!

Noč se še ni poslovila, ko že merim korake po ledeni podlagi vsak dan bolj kopne sankaske proge. Ravno prav položna je, da se telo postopno ogreje. Jutranje žvrgolenje ptic me z mislimi popelje v oddaljeno obdobje skoraj tretjine stoletja, ko sem tod delal uvodne korake v svet lepot turnega smučanja, ki me je zasvojil za vselej! A v preteklosti je moja pot

Idealne razmere za
vzpon in spust
Foto Mitja Peternel

vedno vodila levo proti krnici Za Akom. Tedaj sem smučarske izkušnje nekajkrat nabiral v strmih Jugove grape, edinstvenem spustu izpod vrha Velikega Oltarja čez Grlo v kotel ter naprej mimo Treh macesnov Za Ak, izpostavljenem Kačjem jeziku ter smuku s škrbine med Poncama naravnost navzdol po izraziti grapi proti Bivaku III. Enkratni spomini polpretekle zgodovine, a s spusti, ki so se mi zaradi razgibanosti, naklona, izpostavljenosti in alpinističnega prizvoka za vedno vtisnili v srce. Na žalost je z oddaljenostjo časa spomin na ta smučska popotovanja zapisan le na diapozitivih. Ti pa z leti žal vse bolj izgubljajo svojo barvno ostrino. Današnji spust s škrbine med Poncama sem si torej prihranil za rekvem svojega smučarskega udejstvovanja nad domačim krajem.

Iz zasanjanega razmišljanja me predrami odcep proti Bivaku pod Špikom. Tu se ločim od predhodnih smučarskih popotovanj in nadaljujem po znani poti, ki sem jo v preteklosti že velikokrat prehodil peš. Da pa bi bil vzpon vsaj malo začinjen, se pustim zapeljati sledi smučarja, ki se je odločil raziskovati prehode levo od markacij. Malo pod krnico Pod srcem je obupal, se priključil običajni letni poti, nato pa na ustreznem mestu po bližnjici spet zavil levo proti Kotlom, kjer se prava avantura šele začne. A na srečo so mi predhodniki olajšali naporno utiranje sledi v novo zapadel sneg, za kar sem jim izjemno hvaležen. Udobno ji v dolgih okljukih sledim do mesta, kjer se začnem strmeje dvigati. Sedaj bo šlo pa zares! Vizualno sledim najlažji liniji vzpona, ki se mi je že od daleč, iz Srednjega Vrha zdela najudobnejša. Pa ne le za vzpon, ampak tudi za spust. Smuči romajo na nahrbtnik, v roke pa v nasprotju z alpinističnim pravilom ne vzamem cepina, pač pa nadaljujem s palicami. Sneg je namreč mehak in kar precej globoko se predira. Zato bi samo s cepinom le še težje napredoval. V prečki proti levi hitro dostopim v lažji svet. Edino neprijetno mesto je za menoj, zato si na noge ponovno nataknem smuči. Končno me objamejo prvi sončni žarki in ob opazovanju sledi včerajšnjega vijuganja treh predhodnikov mi zaigra srce. Počasi se vzpenjam. Kot da bi želel izkoristiti vsako sekundo ter si jo zapomniti za vselej. Popolno brezvetrje je. Na ušesa mi zašepeta le Avčinova tišina. Kakšna pokrajina, razgledi in popolna samota ... Neprecenljivo!

Doslej sem pristop skozi Kotle poznal le zaradi enega izmed svojih poletnih obiskov, a pravljichen svet je v zimski preobleki še mnogokrat lepši. Omamljen od nadzemskih lepot vse počasneje nadaljujem do škrbine med Poncama. O vzponu proti vrhu Male Ponce sploh ne razmišljam – na temenu gore sem bi doslej že večkrat in današnja tura je prvenstveno namenjena smučanju. Na najnižji točki med Malo in Veliko Ponco me danes prvič pozdravi hladen vetrič. Zadovoljen sem, da je začel pihati šele sedaj. Zaradi tega ne izgubljam časa in se pospešeno pripravim na spust.

Prvi zavoji v ozkem izteku grape so bolj podobni kratkim poskokom. Z razširitvijo terena pa se razprostre tudi smučarski užitek. Kmalu senco za nekaj časa pustim za seboj. V osončen pršič se potrudim narisati svoje najlepše vijuge. Prešerno nizam okljuke do prehoda v najzahtevnejši del. Zapeljem se povsem desno, z občutkom odpeljem nekaj metrov nad skalnim skokom, prečim levo in ponovim vajo. Na najstrmejšem delu srečam svoje prve današnje zasledovalce. Četverica se s smučmi na nahrbtnikih vzpenja in prijetno je z njimi spregovoriti nekaj besed. Spoznamo se in ugotovimo, da si nismo ravno neznanci. Virtualni učinek medijev ima včasih lahko tudi pozitiven učinek.

Ko se prijazno poslovimo, previdno izgubim še nekaj višinskih metrov in najzahtevnejši del je za menoj. Sledi le še sproščeno nizanje okljuk v zdaj že nekoliko manj suh sneg. Zavijem desno. Po plazu je podlaga vse bolj vlažna, občutno se zmanjša tudi količina snega, ki ga na posameznih mestih ni niti za minimalno pokrivanje melišča. Za zaščito drsne podlage počasi in previdno iščem najbolj zasnežene prehode, da čeznje pridem do grape. Po njej ponovno dosežem jutranje sledi na markirani poti. Še zadnji smučarski metri po njej, dokler ne zmanjka snega. Peš sestopim do sankaske steze, kjer trda podlaga omogoča narediti še zadnje zavoje. Turo privilegirano zaključim na domačem pragu. Mozaik smučarskih želja v Martuljkovi skupini je končno sestavljen in srce je potešeno! ●

Pogled s škrbine med Poncama pred spustom
Foto Mitja Peternel

Raj za užitkarje

Sardinija

Zakaj ne bi po lepem oktobru še malo združila hribov in morja – kaj bi si človek želel več? Odločitev je bila sprejeta, jesenske počitnice so se bližale, z Andrejem sva rezervirala trajekt za nočno vožnjo, poiskala prenočitve, napolnila nahrbtnika in torbi in že sva v petek popoldne konec oktobra brzela skozi Italijo.

Tako je raznolika, zanimiva, topla, divja Sardinija: skoraj vse obale in morje in plaže so lepe za na prospekt, in to ne samo njihova mondena Costa Smeralda. Vina so opojno dobra, belo vino *vermentino* se odlično prilega k morski hrani. Notranjost je pusta, redko poseljena, a prav zato tako očarljiva. Pasejo se ovce, krave, koze, pujsi, osli, konji. Posledica tega so

tudi izvrstni siri. Njihov trdi, polnomastni ovčji sir *pecorino sardo* je moč kupiti vsepovsod. Sardinija ima izredno bogato zgodovino, ogromno arheoloških najdišč. Iz prazgodovine so se ohranili zanimivi okrogli stolpi, imenovani *nuragi*. V notranjosti marsikje niti ni signala, zemljevid se je ponovno izkazal koristnega. V poletnih mesecih je najbrž turistov ponekod več kot domačinov. Jeseni je precej drugače. Prve dneve sva izkoristila za raziskovanje obalnih predelov, plavala, se sončila, pohajkovala po in okoli njihovih granitnih skalnih osamelcev; na primer eden na Capo d'Orso ima obliko medveda. V italijanščini *orso* pomeni medved. Na severozahodu sva občudovala sončni zahod in pogled na Korziko. Sprehodila sva se po nekaj mestecih, starih, ozkih, nekatera so zasidrana v strma pobočja.

V notranjosti se razteza velik narodni park Gennargentu, ki skupaj z zalivom Orosei tvori enega od številnih zaščiteneh območij. Tu je tudi najvišji vrh Punta la Marmora, 1834 m. Ime je vzpetina dobila po italijanskem predsedniku vlade in generalu iz 19. stoletja, ki se je imenoval Alfonso Ferrero La Marmora. Mesto Fonni na tisoč metrih nadmorske višine je nekakšno izhodišče za vzpon; pravzaprav se moramo iz mesta peljati še več kot deset kilometrov naprej. Kar malo je treba poiskati, a markacije se končno najdejo. Izhodišč

Najvišji vrh Sardinije,
Punta la Marmora,
leži v narodnem parku
Gennargentu.
Foto Tina Tolar

je več, midva sva začela blizu najbrž edinega smučišča na Sardiniji. Sedežnica pripelje na drugi najvišji vrh Bruncu Spina, 1828 m. Pot vodi čez pašnike, malo gor, malo dol pa čez več grebenov. Prijeten sprehod in po dobrih dveh urah sva bila na vrhu z obsežnim razgledom po vsaj polovici otoka. Vračala sva se po drugi poti, čez pobočja, naokoli. Pohod je trajal velik del dneva, ležanje v travi, gledanje oblakov, trav, krav ...

Najini pohodi se z osvojitvijo najvišjega vrha niso končali. Tiscali je arheološko najdišče v kraškem podoru pod vrhom Monte Tiscali, 515 m. Podor spominja na podor v našem Ospu. Iz mesta Dorgali na vzhodu otoka sva se zapeljala v dolino reke Rio Flumineddu. Med grmovjem sva pustila avto in po markirani poti začela uro in pol dolg pristop. Vse to območje je iz apnenca, zato sva srečevala značilne kraške oblike: žlebiče, škraplje. Po strmem začetnem delu se steza celo malo spusti in se nato ob združitvi z drugo potjo ponovno dvigne. Naenkrat sva bila pred vhodom v podor, kjer so ljudje v prazgodovini postavili svoja bivališča. Naseljeno je bilo najbrž še v srednjem veku. Prav presenetljivo, da je tam sedel domačin, ki je pobiral vstopnino. Znal je celo malo angleško in povedal nama je, da ima najboljšo službo. Ko sva ga vprašala, koliko je bilo tistega dne obiskovalcev, je utihnil, pomislil, se nasmehnil in dejal: "Vidva." Imeti moraš malo domišljije, da si predstavljaš življenje v starodavnih bivališčih; ki so bila čisto skrita in nevidna daleč naokrog.

Med vrnitvijo sva v dolini obirala sadeže grmovnice jagodičnice, ki včasih zraste tudi v drevo. Njeni sadeži so okrogli, rdeči, okusni. Vsebujejo zelo veliko vitamina C. Zanimivo je tudi, da so na rastlini hkrati zreli sadeži in beli cvetovi, iz katerih se razvijejo sadeži šele naslednje leto.

Najino izhodišče za Tiscali je lahko hkrati izhodišče za sotesko Gorropu, ki jo je ustvarila reka Rio Flumineddu. Na nekaterih mestih so apnenčaste stene te nazobčane soteske visoke do petsto metrov. Obisk soteske ostaja za naslednjic. Soteska je očitno zelo priljubljena, videla sva oglase za vodene obiske. Midva pa sva naslednji dan precej južneje našla samotno potoček, šla ob njem navzgor ob tolmunčkih, mini brzicah, po zavojih. Voda je včasih popolnoma poniknila, po nekaj metrih je bila spet na površju. V poletni vročini mora pripekati in najbrž se tam zna pojaviti več gomazečih živali. V začetku novembra sva se sama potikala naokoli in raziskovala, do kod lahko prideva. Zaradi vetriča in hladne vode sva namočila samo noge. Bila sva sama, sredi divjine, stran od dirjajočega sveta. In nato sva v vaškem lokalno mirno srkala vino in pivo ter opazovala domačine: šolarji so se pravkar pripeljali z avtobusom iz šole, domačin je prišel na pijačo, mlada natarica je z nasmehom hodila naokoli. V kratkih rokavih sva tiho obsedela, nabirala vitamin D, opazovala hribe nad hišami ... Ja, še se bova vrnila. Jasno nama je, zakaj na Sardiniji dosežejo nadpovprečno življenjsko dobo in imajo po nekaterih podatkih največji delež stoletnikov. ○

Arheološko najdišče v skalnem udoru pod vrhom Monte Tiscali
Foto Tina Tolar

Capo d' Orso Foto Tina Tolar

Zdenka Mihelič

Financiranje vzdrževanja planinskih poti

Velik obisk prinaša pritiske na gorsko naravo

Predzadnjo soboto v aprilu, 22. aprila, je v Zgornji Polskavi ob vznožju Pohorja potekala redna letna skupščina Planinske zveze Slovenije (PZS). Skupščina ni bila volilna, a je zaradi aktualnih informacij kljub temu pritegnila precej pozornosti planinskih društev.

Podpredsednik
PZS Martin
Šolar je
uvodoma
pozdravil
delegat
planinskih
društev.
Foto Hedvika
Petkovšek

V Kulturnem domu Zgornja Polskava se je zbralo 108 delegatov, kar pomeni, da je bila sklepčnost malce več kot 36-odstotna. Ob začetku so kulturni program s himno v izvedbi Lene Leskovar na čelu obogatili še učenci OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava, podružnica Zgornja Polskava, zbrane pa sta nagovorila predsednica Planinskega društva Pohorje Zg. Polskava Marjana Brezovšek in župan Občine Slovenska Bistrica dr. Ivan Žagar.

In zakaj je potekala skupščina v Zg. Polskavi? Letos namreč tamkajšnje planinsko društvo praznuje trideset let svojega bogatega delovanja. Tako je že naslednji dan, 23. aprila, društvo na slovesnosti praznovalo svojo obletnico, kjer so podelili tudi priložnostna priznanja, pohvale in zahvale. Predsednica Marjana Brezovšek je dejala: "PD Pohorje Zg. Polskava je društvo, zgrajeno na dobrih temeljih zavzetih članov. Vsako leto smo dodali kakšen kamenček v mozaik društva in tako to leto praznujemo že našo 30-letnico. Izjemno smo ponosni na delo vodnikov, markacistov, upravnega odbora, delo mentorice na vseh treh šolah in v vrtcu ter na delo vseh ostalih odsekov, z vodniki s statusom vodenja invalidov v gore, organizatorjev pohodov in dogodkov. Vsi ti so neprecenljivi prostovoljci. Kar delamo, delamo prostovoljno, s srcem in z mislimi na naše najmlajše. Za njih se resnično trudimo. Zamisli, idej, podpore in sodelovanj je vedno več, člani PD

Predsednica PD Pohorje Zg. Polskava Marjana Brezovšek
Foto Hedvika Petkovšek

Pohorja Zg. Polskava pa se trudimo po najboljših močeh in rezultati niso neopazni."

Podpredsednik PZS Martin Šolar je v govoru ob začetku skupščine pohvalil vzpon članstva in uspehe različnih komisij zveze: "Skoraj kjerkoli na naših poteh v gorah smo v letu 2022 zaznali občutke, kot da minulih dveh kovidnih let ne bi bilo. Veliko ljudi je bilo na poteh po naših gorah, kočice so bile polne domačih in na turistično razvitih območjih tudi tujih planincev. V gore hodi vse več ljudi, vse več ljudi v naših krajih preživlja aktivne počitnice. Praktično ni kraja, ki ne bi ponujal pohodniških oziroma planinskih doživetij. Dobro delovanje planinskih koč je tisto, kar načeloma daje dobre pogoje za razvoj planinske dejavnosti, a velik obisk hkrati prinaša probleme in pritiske na gorsko naravo, zaradi katerih se že srečujemo tudi z omejitvami. Te nam, planincem, mnogokrat niso najbolj všeč, a jih bomo morali sprejeti, če želimo ohraniti gorsko naravo, ne le za zanamce, ampak tudi za nas same, da bodo lahko naša gorniška doživetja še vedno bogata in polna zadovoljstva."

Delegati planinskih društev so soglasno potrdili poročila organov PZS za leto 2022 ter okvirni vsebinski in finančni program dela PZS za leto 2024.

Podpredsednik PZS Jožef Bobovnik je predstavil Etični kodeks delovanja v športu. PZS ima svoj Častni kodeks slovenskih planincev, ki se tekmovalnega športa samo dotakne. Ker etični kodeks Olimpijskega komiteja Slovenije (skupščina OKS ga je sprejela 1. julija 2021) primerno ureja delovanje tekmovalnih športnih panog, je vodstvo PZS sklenilo, da PZS ne bo pripravila svojega kodeksa, ampak bo prevzela kodeks OKS tudi za interno rabo PZS za športno dejavnost. Skupščina PZS je tako sprejela ta etični kodeks, ki je postal podlaga za neposredno uporabo in zbirko temeljnih etičnih načel za delovanje na področju športov, ki delujejo v okviru PZS.

Pred skupščino je med predstavniki planinskih društev veliko zanimanja požela okrogla miza o novem načinu financiranja vzdrževanja planinskih poti v letu 2023. PZS bo od Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport namreč prejela 400.000 evrov

namenskih sredstev, ki bodo porabljeni za vzdrževanje planinskih poti, za usposabljanje in opremo markacistov. Predstavili so tudi dokument Planinske poti – pregled stanja in smernice razvoja. Leta 2020 je bila namreč imenovana delovna skupina za pripravo strategije, ki jo je vodil Uroš Vidovič. Letošnji zbor markacistov je dokument o stanju planinskih poti in smernicah nadaljnega razvoja soglasno potrdil. Med drugim se ohranja model vzdrževanja poti s strani prostovoljcev, več pa naj bi se vključevalo določene zunanje storitve, ki bi poenostavile delo in prihranile čas.

Vse zbrane delegate društev in predstavnike sorodnih organizacij na skupščini so povabili še na Dan slovenskih planincev, ki bo, seveda s peštrim programom za planince vseh generacij, turne kolesarje in druge ljubitelje narave, potekal 10. junija pred Planinskim domom na Kalu. ●

Zbrani delegati in gosti na letošnji skupščini
Foto Hedvika Petkovšek

OSPREY

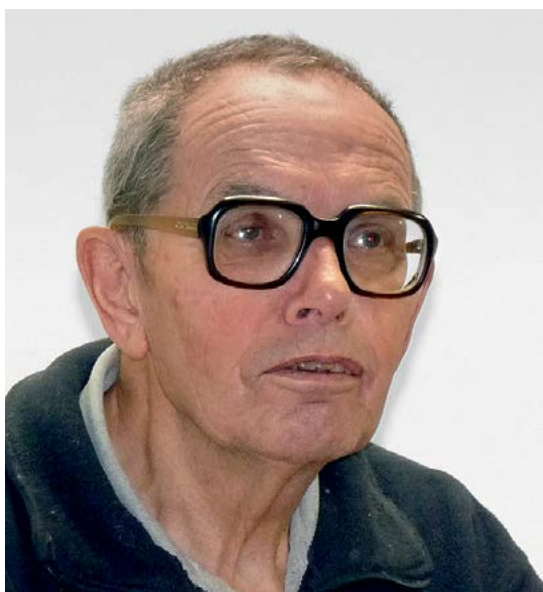
PLEZALNI NAHRBTNIKI ZEALOT

Na voljo v trgovinah: Kibuba, Iglu Šport, Annapurna, Extreme Vital, Intersport, Hervis, Action Mama, Enduro, Elan, Amfibija

Miran Hladnik

Na "špagi" s Stankom Klinarjem

Ker sem imel prste zraven pri geslu o Stanku Klinarju na Wikipediji, si brez strahu pred očitki "plonkanja" lahko privoščim povzetek njegove, tam podane življenjske poti. Pokrivata jo dve ključni besedi: jezik in hribi oziroma jezikoslovje in planinstvo. Ker je bil človek iz enega kosa, bi bilo primerno reči, da je bil gornik jezikoslovec ali jezikoslovec gornik.

Stanko Klinar
Arhiv Mirana
Hladnika

Izraz gornik nekateri uporabljajo za opis narzorske pripadnosti hribovca, tule pa ga zapisujem v čisto tehničnem pomenu. Če bi rekel, da je bil planinec, bi bilo to preskromno, če pa bi ga razglašal za alpinista, bi to veljalo le za prvo polovico njegovega življenja; pri glavnini njegovega hribovolazjenja je šlo za brezpotja in lažjo plezarijo, za kar je gorništvu najustreznejši izraz.

Rodil se je na proletarski Hrušici pri Jesenicah, na njegov osmi rojstni dan je deželo že zasedala okupatorjeva vojska. Maturiral je na Jesenicah in se odpravil na ljubljansko filozofsko fakulteto na študij angleščine in nemščine. Po diplomi so ga čakali vojaki in nato služba: poučeval je na osnovni šoli in na gimnaziji na Jesenicah in po drugih šolah na Gorenjskem, leta 1968 pa je postal lektor za angleščino na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Čeprav mu zaradi službe ne bi bilo treba, je avanziral v višjega predavatelja in proti koncu svoje akademske službe tudi doktoriral ter bil izvoljen v docenta. To je akademski del njegovega življenjepisa. Planinski del biografije se začne z drobnim podatkom, da je bil v mladih letih alpinist, bibliografija pa razkrije, da je obe svoji ljubezni, jezikoslovje in planinstvo, povezal v eno s študijami o zemljepisnih imenih,

med katerimi je bilo kajpak mnogo gorskih, o njihovem prevajanju in ustreznem zapisovanju: *Slovenski toponimi v nemških besedilih* (skupaj s Käthe Grah) in *Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih*, oboje večkrat ponatisnjeno. Pomagal je pri rojstvu večjezičnega *Planinskega terminološkega slovarja*, na temo planinske terminologije in imenoslovja je tudi veliko predaval. Čeprav ni diplomiral iz slovenščine, ga imamo slovenisti za svojega. Prav nič puščobno ni bilo njegovo razpravljanje, ob napakah drugih je z mojstrskim slogom ponudil rešitev in hkrati demonstriral svojo jezikovno nadmoč.

Jezikovno suvereni planinski pisci so ga prosili za spremno besedo (oni jezikovno šibki mu niso upali pred obličje), saj so vedeli, da dela ne bo opravil z levo roko. Mojca Luštrek je nedavno zapisala, da ji je bil brezprizivna jezikovna in gorskovodniška avtoriteta: kar je zapisal Klinar, tisto je obveljalo. Nazadnje je v javnost pospremil planinske pripovedi Dušana Škodiča. Stanko je bil silno natančen in siten lektor: jezikovno malomarnih publikacij in njihovih avtorjev se je loteval neusmiljeno, z duhovito zbadljivostjo je razkrinkaval jezikovno neznanje in šlamparijo. Poprakov *Velikega slovensko-angleškega slovarja* se mu je na primer nabralo toliko, da so zahtevali kar svojo knjižno izdajo.

Kuhinjska miza na Ulici Komenskega v Ljubljani in klop okrog nje sta se šibili pod kupi priročnikov, na vrhu so bile publikacije ali rokopisi, kamor je s svinčnikom vnašal popravke in opombe in se pridušal nad pisci. Če je Majda hotela postreči s hrano, je bilo treba najprej narediti med papirji nekaj prostora. Ne preveč, ker papirji so imeli prednost. Distancirano pisati o jeziku Stanko ni znal in ni hotel. Pri jeziku je postal strasten, ekspresivno in z ostro ironijo je držal v strahu pretirano samozavestne pisce in mlatil po njihovem avtorskem napuhu.

Enaka strastnost ga je vodila tudi na področju angleške didaktike, ko je v *Prosvetnem delavcu* leta 1964 sprožil polemiko o gimnazijskem učnem načrtu za angleščino. Ne bom se veliko zmotil, če rečem, da sta bili Stanku osnovna načina razpravljanja prav kritika in polemika.

V mlajših letih se je zdelo, da ga bo zaneslo v književnost. Pisal je literarne kritike in v slovenščino prevajal detektivske in divjezahodne romane, npr. Conana Doylea in Zana Greya. Nikoli se ni hvalil z njimi in niti ne bi vedeli zanje, če si jih ne bi zapomnila vsemogočna Cobiss in dLib. V obratno smer, v angleščino, je skupaj s kolegico Margaret Davis na Filozofski fakulteti prevedel himnično uspešnico Matjaža Kmecla *Zakladi Slovenije: Treasures of Slovenia* se je glasil njen angleški naslov, preden so ga v ponatisih spremenili v *Treasure chest of Slovenia*. Njegovo sodelovanje s Kmeclom ni naključno, družu ju ekspresiven, iskan jezikovni izraz. S prevodi v angleščino je bil zraven pri planinskih monografijah in vodnikih Franceta Steleta, Staneta Klemenca, Joža Miheliča in drugih. Kot avtor pa je zapisan h knjigama v angleščini *How to climb Triglav* in *Walks and climbs around Dovje and Mojstrana*.

Najbolj poznan je bil gotovo po vodniku Karavanke, ki je izšel v več popravljenih natisih, in po jezikovno sladakusni knjigi *Sto slovenskih vrhov 1991*. Obstaja tudi njemu posvečena knjiga: ob 85-letnici je Eva Sicherl uredila zbornik v njegovo čast z naslovom *V družbi z jezikom in gorami*.

Zanimalo me je, kdaj in kako je Stanko vstopil v javno življenje. Detektivsko sem pobrskal po starih časopisih in ga našel v *Slovenskem poročevalcu* med letoma 1950 in 1959, najprej kot obetavnega smučarskega tekmovalca, potem pa kot državnega reprezentanta v alpskih disciplinah. Vesel sem se že pripravljaj na razkritje tega "zamolčanega" dela Stankove športne biografije – kako je tekmoval s Karlom Schranzem v Madonni di Campiglio in zmagoval na tekmah na domačem Črnem vrhu, na Joštu, Zelenici, Lipanci, Češki koči, v Kranjski Gori ... – pa se je izkazalo, da je šlo le za nekaj let mlajšega jeseniškega soimenjaka, smučarja iz generacije Tomaža Jamnika. Vsak drugi dan so časopisi senzacionalno poročali o njem in zasenčili omembe našega Stanka Klinarja. Zadnjič sem

V bivaku: Marjan Pušavec, Aleš Bjelčevič, Stanko Klinar (februar 1988) Arhiv Mirana Hladnika

na Dovjem videl soimenjakov nagrobnik – že dolgo je pokojni.

Če nisem česa pomotoma izpustil, je prva Stankova planinska objava humoristična pripoved *Greben Pihavec – Razor. Prvenstvena!* za oktobrsko številko *Planinskega vestnika* 1955. Počasi se mi začinja svetlikati, da naju je poleg kritičnosti s Stankom družila tudi potreba po humoru in spreobračanju realnosti; menda gre za resignativno obrambno držo romantičnih natur pred vsemogočnostjo banalne vsakdanjosti. Odtlej skoraj ni letnika revije brez Klinarjevega imena. Popisoval je alpinistične in samohodne vzpone (Cmirove police, Kukova špica, Dobršnik, Obir, Grossglockner, Z Dovjega na Jesenice, Matterhorn), reflektiral smrt plezalskega tovariša, napisal polemično pismo uredništvu na temo novih poti (sam bi rekel "ostro", danes bi rekli klinarsko). Leta 1959 mu je PZS podelila vodniške pravice za nadelana gorska pota v Julijcih. Služenje vojaškega roka v makedonskih gorah je humorno popisal leta 1959 pod psevdonimom Tomaž Goran, v reviji so se pojavile njegove planinske fotografije.

Vzporedno s planinskimi, od 1955 dalje, so mu nastajali članki za kulturno revijo *Naši razgledi*, kjer je objavljala slovenska intelektualna smetana: pisal je o novih nemških in angleških knjigah, svežih prevodih, o književnikih Rolphu Humprhriesu, Fritzu Hochwälderju, Pauli Preradović, Ezri Poundu, Williamu Faulknerju. Kmalu je postal tudi referenca, osebnost, na katero se sklicuje, bodisi kot polemični oponent bodisi s pregnantnimi in duhovitimi izjavami, ki so jih pisci radi ponavljali ("kot pravi Stanko Klinar", "Klin se s klinom zbija, Klinar pa z argumenti"). Sem in tja je tudi sam pomagal svojemu pisanju do veljave s sklicem na veliko avtoriteto Juliusa Kugyja, pri katerega misli in izrazu (obojemu se rad pritakne pridevnik žlahten) se zgleduje prenekateri planinski publicist. Kugyjevo patetiko je znal nevtralizirati s humornostjo iz literarne šole kakšnega Janka Mlakarja.

Skoraj četrto stoletje, zadnji konec Stankovega gorniškega življenja, sem bil njegov planinski tovariš.

Joachim Kirchhoff,
Miran Hladnik,
Stanko Klinar na
Planjavi 1986
Arhiv Mirana
Hladnika

Začelo se je junija 1982 s plezarijo po severozahodnem grebenu Kočne, skupaj z Jožem Miheličem, prva zimska je bila januarja 1983 na Vrtačo iz Završnice, februarja s celo Klinarjevo familijo na Triglav, pa s kokrske strani na Kočno, okovano v led, v naslednji zimski sezoni pa decembra kar brez derez na Koroško Rinko in istega meseca na Kočno še z jezerske strani. In tako naprej: poleti po brezpotjih in lahkih plezalstvih, pozimi s smučmi in tudi z nekaj plezanja, po domačih, italijanskih in avstrijskih hribih. Enkrat je bila zraven Stankova družina, drugič moja, rad se je pridružil kolega latinist Martin Benedik pa Margaret Davis, pozimi Jasmina in Vid Pogačnik, resnejše ture smo delali skupaj z nemškim lektorjem Joachimom Kichhoffom. Kočno smo ponovno oblegali z Marijanom Pušavcem in Alešem Bjelčevičem. Fotografije s

Stanko Klinar v Slovenski smeri v Triglavu 2005
Arhiv Mirana Hladnika

Skute me spomnijo, da je nekoč na plezarijo povabil graške kolege, na slikah s Kompotele vidim Stankovega sorodnika Jožeta Marinka. Z Avgustom Delavcem smo se potikali pod Montažem in tekli pred nevihto čez drn in strn spod Skutnika nad Zapotokom v dolino. Mogoče spada v poročilo še to, da je moja žena Miro klical boginja, mene pa je poimenoval gospod Mirodolski, pa ne vem, ali iz asociacije na Miro, na Stritarjevo povest s tem naslovom ali kar na oboje; v pogovoru si je namreč sem in tja privoščil tudi kakšno šalo subcingularne narave.¹

Če je bil to, kar sva s Stankom počela, alpinizem, je bil alpinizem starosvetne sorte. Jaz se še vozlov nisem uspel naučiti, zavezoval jih je vedno Stanko. Varovala sva se v glavnem z zanko okrog kakšne skale, bolj za občutek varnosti kot zares. Ko smo se že v trdi temi pozimi spuščali s Triglava čez Prag, navezani, vendar brez varovanja, po brezpotni belini, ki se je izgubljala v globino, se nam je šolani alpinist Aleš Bjelčevič z grozo odvezal z vrvi, češ da je pa to vendarle preveč.

Ture s Stankom so se začenjale zelo zgodaj. Rad je vstajal sredi noči in prve ure hodil po temi. Včasih se

je tura zavlekla v naslednjo noč. Vsako leto znova je delal načrt vzpona na očaka tako, da bi prenočila na Zlatorogovih policah. Po možnosti ob polni luni. Nič ne bo iz tega.

Zadnja plezalska je bila julija 2005 – pri Stankovih 72 letih – po Slovenski smeri v Triglavu (v večji družbi, spet je bil zraven Joža Mihelič). Januarja 2006 sva se s smučmi podala na Vodiško planino na Jelovici, marca 2006 popoldne vse do noči iz Radovne po Streseni dolini proti Kleku, 1. julija 2006 s skupino slavišičnih pohodnikov "po Kekčevih poteh" s Pecola na Špik Hude police. Stanku Klinarju dolgujem velik kos svojih planinskih tur. Za modro vodenje sem se mu, dvajset let mlajši, zahvaljeval z gaženjem, plezanjem naprej in s šofiranjem do izhodišča in do doma.

Mogoče se bo kdo mlajših začudil, kako sva toliko časa lahko brez prepira zdržala skupaj, jaz, hm, zakrknjen anarholiberalec in Stanko, ki so mu šli grozno na živce vsi do komunistične nomenklature preveč lojalni kleriki, danes bi poenostavljeno rekli eden rdeč in drugi črn. Nič ni bilo naporno, taki časi so bili, ko je vsak mlatil po svojih, kadar je bil slabe volje. Ko smo planinskim doživetjem dajali prednost pred nazorsko načelnostjo. Ko sta se čez leta začela pripravljati ločitev duhov in ponovni družbeni razkol, bogvekateri že od Črtomira dalje, mi je Stanko resno dejal, morda ob ogledu starih planinskih diasov: "Ti, če bo kdaj prišlo kaj narobe med nama, daj spomni me na tole Kočno." V mislih je imel zimsko turo leta 1983, ko nama je za vrh, bleščeč se ves v kristalih, sicer zmanjkalo časa, vendar nama to ni pokvarilo ekstatičnega gorskega doživetja.

Anekdota, ki sem jih natresel na praznovanju Stankovega jubileja pred desetimi leti, ne bom ponavljal, prebrati jih je mogoče na portalu Gore-ljudje, navržem pa lahko kakšno drugo. Stanko je bil po svoje ljudomrzen. Če sem ga hotel malo pojeziti, sem mu to tudi povedal. Planinskih koč se je skraja na široko izogibal, malico si je najraje pripravil v kakšnem kotu v naravi: obrezoval je jabolka, ki so šla proti koncu dobe trajanja in bi sicer jutri zgnila, pa sir; ko je začel postajati neužiten za bolj izbirčne člane družine. V spomin se mi je vtisnila endivija z domačega vrta, ki jo je potegnil iz nahrbtnika (takega za v muzej), ovito v trd rjav papir, in zagrizel vanjo s svojimi velikimi sekalci. Kadar počnem podobno, mi pride na misel.

Lepega dne sva se, vračajoča se s ture, ustavila sredi Tržiča, na Placu. Stekel sem v sosednjo ulico pogledat, če je Zvonka Pretnar, pri kateri sem si obetal en kreпки hurá,² doma. Ko sem se vrnil po Stanka, je ta v tržiškem *downtownu* na pokrovu avtomobila malical iz odprte konzerve. Civiliziran človek, ki nekaj dá na to, kaj bodo ljudje rekli, bi se v zemljo vdrl, midva pa sva samo pospravila razstavo in se preselila v Zvonkino kuhinjo na kulturni prigrizek.

Stanko je bil, brez pretiravanja, s katerim se ta beseda izreka – planinska legenda. Planinski zelenci so to za-

¹ Lat. *cingulum* je pas ali vrstica s cofoma pri meniški kuti in je simbol vzdržnosti, *sub* pa pomeni 'pod'.

² Šilce žganja, izraz je v lokalni, da ne rečem družinski rabi.

slutili že od daleč, ko pa so se znašli vstřic z njegovo žilasto figuro in ustrojenim licem, so ga spoštljivo nagovorili s kakim neumnim vprašanjem, npr. "Gospod, a je tole tukaj pot na Triglav?" Stankov odgovor se je po mučno dolgem premisleku glasil nekako v slogu: "A tukaj da se gre na Triglav ...". V veliko nedolžno veselje so mu bili taki kubistični dialogi.

Ko so mu moči začele pojemati, sem dobil občutek, da dojemam to kot krivico. Tedaj sem ga rahlo zlobno spomnil na potrebno skromnost in ponižnost, saj se

je hribov naužil za stokratnik običajnega slovenskega gorolazca. In se je pomiril. Naj bomo še tako različni, vsi čustvujemo podobno, samo izražamo se vsak po svoje. Jaz bom, ko pride čas, rekel za nazaj, da sem vesel svojih planinskih doživetij in druženj, Stanko pa bi moral po mojem reči, da je zanje hvaležen. Stanko nazadnje ni rekel nič, le na obrazu se mu je brala hvaležnost. Vsaj zdelo se mi je tako. Ali pa sem to o hvaležnosti navrgel le iz želje po lepem zaključku svojih spominov nanj. ●

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA

Mire Steinbuch, urednik rubrik intervju in literatura

Glede na to, da si urednik gorniške revije, verjetno ni neobičajno, da te gore privlačijo ... Zakaj?

Na kratko. Ker mi njihov relief ustreza, je prava paša za oči. Nihče mi ne trobi na ušesa, srce začne drugače utripati, oči bolje vidijo, usta se raztegujejo v smehljaj, hormon sreče začne delati nadure. *Prešvicana* oblačila me ne motijo, lakota me spodbuja, žeja draži. Utrujene mišice me priganjajo, da bom čimprej tam in se odpočil. In tu so še rožice, ki se nastavljajo objektivu; ptiči, ki mu radi uidejo; gamsi, kozli, svizci ... Bo dovolj?

S čim se preživljaš?

Živim od minulega dela v obliki pokojnine.

Pri *Planinskem vestniku* si od leta ...

Kot zunanji sodelavec od januarja 2013, član uredništva sem postal maja 2013. Prvi prispevek so mi objavili aprila 1988.

***Planinski vestnik* soustvarjaš, ker ...**

Že v osnovni šoli sem imel rad proste spise. Za ponazoritev: profesor slovenščine v 8. razredu je dal za domačo nalogo fantazijski spis *Stara denarnica* pripoveduje. Ko sem začel pisati, nisem mogel nehati. Popisal sem 20 strani. Moral sem ga prebrati pred razredom, ki je *crkaval* od smeha. Ta težnja je še vedno prisotna. Najbolje sem jo lahko realiziral pri naši planinski reviji.

Tvoj prvi spomin na revijo in delo, povezano z njo, je ...

Ko sem se včlanil v PD, sem se naročil še na *Planinski vestnik*. To je bilo okoli deset let pred prvo objavo. V *Vestniku* sem vedno našel dovolj zanimivega branja. Potem je prišlo obdobje, ko je revija za moj okus postala tako dolgočasna, da skoraj ni bilo več kaj prebrati, in sem jo odpovedal. Ko sem začel sodelovati z njo, sem se spet naročil. Občasno sem poslal kakšen prispevek.

Na kateri svoj članek/temo meseca si najbolj ponosen in zakaj?

Ga še nisem napisal, zato raje uporabljam izraz zadovoljen. Če nimam roka, članek popravljam, izboljšujem in pilim toliko časa, da mi začne iti na živce in sem ga že sit. Takrat postanem zadovoljen, ker vem, da ga v danem trenutku nisem zmožen bolje napisati, in ga oddam. In nato se čez nekaj tednov ali mesecev med branjem lopnem po čelu in vprašam, kako da se na tistem mestu nisem tega domislil že med pisanjem.

Mire
Foto Damjan Slabe

Kateri oz. kakšen je bil najbolj zanimiv odziv bralcev na tvoj članek?

Sem in tja mi kdo omeni, da sem kaj dobro napisal. Zdi se mi, da Slovenci na splošno neradi hvalimo. Sicer pa imam rad tudi kritiko, iz nje se lahko včasih kaj naučim.

Kaj bo po tvojem mnenju z *Vestnikom* čez deset let?

Upam, da bo še boljši, kot je dandanašnji (če bo še migal).

Kako sodeluješ z odgovornim urednikom?

Odlično.

Če bi imel možnost povabiti na pogovor katerokoli slovensko in katerokoli svetovno gorniško osebnost, kateri dve bi to bili in kaj bi ju vprašal?

Valentina Staniča bi vprašal, kako se je s šefom zmenil glede alpinizma.

Malloryja in Irvina bi vprašal: Kaj se vama je zgodilo? ●

Andrej Mašera

O Rapalski meji

Knjiga ob stoletnici podpisa rapalske pogodbe

Naj takoj na začetku povem, da je knjiga¹ odlična in da sem jo prebral v enem samem zamahu! Da je Dušan Škodič dober pisec in velik ljubitelj zgodovine, smo vedeli že nekaj časa. Brali smo njegove številne prispevke v *Planinskem vestniku*, toda v pričujočem delu je dosegel enega ustvarjalnih vrhov, za katerega se čvrsto nadejamo, da ne bo zadnji.

Dvanajstega novembra 1920 so v letoviškem kraju Rapallo, vzhodno od Genove ob Ligurskem morju, predstavniki Kraljevine Italije in Kraljevine SHS podpisali sporazum, ki naj bi uredil obmejne odnose med obema državama. Rapalski sporazum je Italija, ki je izšla kot zmagovita država iz prve svetovne vojne, z močno podporo Velike Britanije in Francije vsilila komaj nastali in še ne konsolidirani Kraljevini SHS. Kljub temu da je Italija s tem sporazumom dobila ogromno ozemlje, naseljeno s slovenskim in hrvaškim prebivalstvom, je bila z njim precej nezadovoljna, saj je pridobila vseeno manj, kot ji je obetal tajni londonski pakt z Veliko Britanijo, Francijo in Rusijo, zaradi katerega je Italija maja leta 1915 izstopila iz zveze z Avstro-Ogrsko in Nemčijo ter vstopila v vojno na strani Antante. Najhuje je rapalski sporazum prizadel Slovence, saj je skoraj tretjina nacionalnega ozemlja pripadla Italiji. Osnovna ideja rapalske meje je bil njen potek vzdolž razvodnice med Črnim in Jadranskim morjem; njen natančni potek so določili šele nekaj let po podpisu.

Dušan Škodič je v svojem delu združil dva svoja interesa, gorništvu in zgodovino. Ker je rapalska meja večji del potekala po goratem svetu, ni naključno, da je postala predmet njegovega intenzivnega dolgotrajnega zanimanja in preučevanja. Čeprav ni profesionalni zgodovinar, je v svojem delu izkazal poglobljene dobre lastnosti te stroke: objektivnost, natančnost, analitično akribijo in vse to podal s spretnim darom za pisanje. Njegov slog takoj pritegne bralca in mu vzbudi zanimanje za zgodovinska dogajanja, za katera je morda prej slišal le bežno. Priznati moram, da sem v knjigi našel veliko novih dejstev in ugotovitev, čeprav se sam že desetletja intenzivno ljubiteljsko ukvarjam z zgodovino in mi je bila problematika rapalske meje dobro znana.

Knjiga *Meja na razvodnici* je zanimiv spoj zgodovinskega prikaza in planinskega vodnika, je odlično oblikovana, s številnimi zgodovinskimi in prelepimi današnjimi fotografijami. Zgodovinski deli so tiskani

na rumeno-rjavkastem, planinski pa na belem papirju. Škodič nas vodi po rapalski meji od Tromeje nad Ratečami do meje s Hrvaško, južno od Snežnika, vodilna nit pa je 61 glavnih mejnih kamnov, ki so jih postavili med posameznimi mejnimi sektorji. Številni mejniki so tekom časa izginili, mnogi pa so še delno, nekateri celo dobro ohranjeni. Dostopi do vseh 61 mejnih kamnov so opisani na standardni način vodnikov PZS, opisi pa so kratki, jedrnat in jasni. Seveda so lokacije številnih mejnikov s planinskega vidika nepomembne, zato je avtor opise tur začinil z opisi vzponov na bližnje vrhove, povečini pa jih je povezal v krožne izlete. Pred vsakim opisom planinskega izleta je podan nekoliko daljši prikaz znamenitosti in dogodkov ob rapalski meji. Kmalu po vojni je Italija je ob njej začela graditi t. i. Alpski

¹ Dušan Škodič: *Meja na razvodnici*. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2021. 255 str., 22,90 EUR.

Protitankovske ovire pri Cerknici kot del Rupnikove linije, objavljeno v knjigi *Rupnikova črta (Habrnal in ostali)*

zid, številne utrdbe, kasarne, bunkerje, mulatjere, tudi ceste. Jugoslavija je sledila nekoliko kasneje s t. i. Rupnikovo linijo; dela je namreč vodil general Leon Rupnik, ki je svoje ime umazal kot kasnejši kolaborant okupatorja. Če lahko danes ugotovljamo, da je bil Alpski zid zelo dobro koncipiran, ostaline Rupnikove linije pričajo o nekoliko zmedeni porazdelitvi, čeprav so sicer dobro ohranjene.

Avtor naniza celo vrsto podob iz življenja ljudi ob rapalski meji, odnose med njimi, predvsem med Slovenci in Italijani. Politika je vmešala svoje prste v njihove odnose, ko so fašistične skvadre terorizirale nedolžne ljudi. Bilo je hudo, toda med navadnimi ljudmi, tudi med vojaki in domačini, so se pogosto spletle toplejše vezi, včasih celo kaj več. Kar je treba posebej poudariti in pohvaliti, je objektivno navajanje dejstev, ki jih Škodič predstavi brez vsake nacionalistične konotacije.

Zavetišče Bogatinsko sedlu 1804 m

Usoda ostalin utrdb in vojaških objektov ob rapalski meji je bila zelo različna; na primer cesta na Mangartsko sedlo je danes prvovrstna turistična atrakcija. Po vojni odlično ohranjena kasarna Vittorio Emanuele III (napačno poimenovana Morbegna), ki je stala zahodno pod vrhom Triglava, je bila zaradi poniglave neumnosti takratnih političnih in žal tudi planinskih faktorjev prepuščena rokam samotarskega čudaka, ki jo je uspel v nekaj letih povsem uničiti. Sprva je bila namenjena za preureditev v planinsko kočjo, imela pa je samo eno napako – bila je piclih 13 metrov višja od Kredarice. *Magnum crimen!*

Škodič v svojih razmišljanjih večkrat poudari, da je skupaj z ohranjanjem ostalin iz prve svetovne vojne in časov rapalske meje treba čim bolj ohranjati zgodovinski spomin malega naroda, ki je kljub neprijaznim političnim okoliščinam znal skozi čase ohraniti svobodni duh, kulturno identiteto in narodno bit. Knjigo Dušana Škodiča *Meja na razvodnici vseka* kor priporočam v branje. 📍

Zavetišče Bogatinsko sedlo, nekoč vojašnica pripadnikov finančne straže (financarjev) Arhiv Planinskega vestnika

Muzejsko–planinski tabor v koči pri izviru Završnice

Slovenski planinski muzej v času od 3. do 7. julija 2023 v Koči pri izviru Završnice pripravlja muzejsko–planinski tabor. Namenjen je mladostnikom od 10. do 14. leta, ki si želijo aktivno spoznavati in doživljati naravo na terenu v povezavi z zgodovinskimi dogodki. Koča, v kateri bo potekal tabor, je v osrčju Karavank, pod njihovim najvišjim vrhom Stolom, kjer so Piparji, pobudniki slovenske planinske organizacije, "skovali načrt" za ustanovitev Slovenskega planinskega društva; travniki v okolici pa so prizorišče mladinske povesti o ovčarju Marku, znanega slovenskega pisatelja Janeza Jalna. Za pestro dogajanje udeležencev bodo poskrbeli astronom, mojster preživetja v naravi, lovci in gozdarji, biologinja, gorski reševalci, planinski vodniki, muzealci in člani Mladinske komisije PZS.

Prijave je treba poslati **do 31. maja 2023**, najdete pa jih na spletni strani muzeja: <https://www.planinskimuzej.si/pocitniski-tabor-v-koci-pri-izviru-završnice-3-7-2023/>.

Več informacij na info@planinskimuzej.si ali 08 380 67 30.

Mire Steinbuch

Nevsiljivo vabilo na samotne stezice

Nova knjiga za planinsko knjižnico

Življenje v gorah je bilo in ostaja moj način življenja. Če ne morem hoditi, sanjam o tem.

Sončni vzhod kot prisposoba rojstva, sončni zahod kot prisposoba smrti, oba občudovana. Oba privlačita s svojo paletto čarobnih, žarečih barv. Nekatere obadva enako, eni pa imajo raje prvega kot drugega in obratno. Jana Remic v svoji knjigi¹ daje prednost vzhodu, sicer ne bi tako vztrajno vstajala nekaj ur pred rojstvom dneva in hitela na razgledne točke, da bi občudovala prehod teme v svetlobo, umiranje noči in rojevanje novega dne v vseh mogočih odtenkih. Proza, ki preide v pesem, ko poetično opisuje podobe gozda predvsem v jesenskem in zimskem razkošju. V zgodbo o gamsovski in njenem mladiču je vpletla tudi elemente basni.

¹ Jana Remic: Šepet samotnih stezic. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 2023. 163 str., 22,90 EUR.

Foto Jana Remic

Želim ostati otrok. Otrok, ki živi z vetrom, z letnimi časi, z dežjem in soncem, z živalmi, z vodami, s skalovjem in cvetjem.

Knjiga ni le niz zgodb o planinskih turah, temveč se v njej skriva planinski vodnik, ki pozornega bralca (velja za vse tri spole) nevsiljivo vabi na samotne stezice. Pozornega sem navedel zato, ker poti nikjer ne opisuje neposredno z napotki in usmeritvami, kot jo običajni vodniki, temveč mora bralec sam ugotoviti, o katerem izletu govori v posameznem poglavju. Pozornost je potrebna tudi zaradi tega, ker mora v svoje dobro ugotoviti, ali ima dovolj izkušenj za določen izlet ali naj se ga raje ne loti sam. Veliko je izletov, ki niso nobeni sprehodi, čeprav jih Jana Remic navdušeno opisuje na lahkoten način. Je pač dovolj izkušena in sposobna, da jih zmore.

Nekatere ture so opisane bolj intenzivno in napeto kot druge, kar je popolnoma razumljivo, saj se tudi posamezna doživetja razlikujejo. Avtorica jih podaja odkrito, pošteno tudi pove, kje ga je polomila in preživela zgolj z veliko sreče.

Končno sem šla prav na vrh in se za kratek čas ustavila. Čudovito doživljanje miru, oddaljenosti od težav, ki me včasih bremenijo v dolini, preprosto dihanje gore, lahkega vetra, vedrih misli: "Za take dni je vredno delati, se truditi, živeti."

Remičeva se z dušo in srcem predaja goram in gozdu v vseh letnih časih. Tako kot so gore vsrkale njo, njene epske in lirične črtice posrkajo bralca. Za oboje je potrebna določena mera senzibilnosti. Neobčutljivi bralec se bo morda namrdnil in knjigo odložil, občutljivi pa bo užival v branju od začetka do konca.

Da ne bi kdo slučajno dobil vtisa, da je Jana Remic le poduhovljena, ezoterična bitja! V poglavju, v katerem opisuje, kako se je pridružila markacistom in jim prostovoljno pomagala pri nadelavi nove poti na Razor; ker stara zaradi podora ni bila več prehodna niti varna, se pokaže kot zelo realna, prizemljena oseba. V roke je vzela tudi štemarce in izvrtala luknjo za klin. Pomagala je nositi orodje in material. Po koncu akcije je bil vodja tako navdušen, da ji je predlagal, naj gre v tečaj za markaciste.

In potem je tu še poglobljena spremna beseda Marije Štremfelj, s katero je zadeto bistvo knjige. ●

Kipec CZ Tončku Smoleju

Nesebično pomagati vsem pomoči potrebnim

Od leta 1992 dalje prvega marca praznujemo svetovni dan civilne zaščite tudi v Sloveniji. Na ta dan se država spomni najzaslužnejših ljudi, katerih osnovno vodilo je pomagati ljudem v stiski.

Slavnostni govorec na osrednji slovesnosti ob dnevu civilne zaščite minister za obrambo Marjan Šarec se je spomnil na zadnji, katastrofalni potres v Turčiji, v katerem so sodelovali slovenski kinologi, med dogodki doma pa je posebej izpostavil lanski požar na Krasu, ko so v intervenciji sodelovali pripadnice in pripadniki vseh sil za zaščito in reševanje, ter poudaril, da sta dobra opremljenost in usposobljenost enot zelo pomembni, a brez duše in srca ljudi je tehnika mrtva in nekoristna: "Ni bilo pomembno, katero uniformo kdo nosi, pripadnik katere organizacije je – delovali smo kot eden in to je tudi tisto najbolj pomembno." Prepričan je, da država, ki bi temeljila le na poklicnih enotah, ne bi mogla biti uspešna; tako se je ob tem zahvalil vsem gasilcem, gorskim reševalcem, jamarjem, potapljačem, vodnikom psov, policistom, vojakom, pripadnikom Rdečega križa in Slovenske karitas, radioamaterjem ter vsem, ki so vedno in povsod pripravljeni pomagati.

Priznanja civilne zaščite država podeljuje za zasluge pri razvijanju in krepitvi pripravljenosti na nesreče, izvajanju zaščite, reševanja in pomoči ter odpravljanju posledic naravnih in drugih nesreč. Letos so skupaj podelili 306 priznanj, od tega 140 bronastih, 89 srebrnih, 40 zlatih, 36 plaket in kipec, najvišje priznanje civilne zaščite, ki ga je prejel dolgoletni gorski reševalec in prvi posredovalec v okviru projekta Oživimo srce Tonček Smolej.

Smolej je že več kot petdeset let gorski reševalec, od tega že polnih štirideset let vodi društvo Gorske reševalne službe Radovljica in je še vedno njegova gonilna sila. V tem času je sodeloval v več kot tisoč reševalnih akcijah. Bil je tudi vodja reševalcev pri sanaciji letalske nesreče na Korziki. Kot prostovoljec je pokazal vztrajnost, skromnost, humanitarnost in pripravljenost nesebično pomagati. V prostovoljske dejavnosti vložil več kot petsto ur letno, zato ne preseneča, da je njegovo pol stoletja dolgo udejstvovanje pustilo vidne sledove na reševalnem, preventivnem in organizacijskem področju na lokalni in na državni ravni.

Ob podelitvi se je Tonček Smolej v imenu vseh prejemnikov zahvalil za prejeta priznanja in svoje posvetil vsem prostovoljcem gorske reševalne službe, saj so lahko uspešni le kot ekipa. "V zadnjih desetletjih sta planinarjenje in alpinizem doživela pravi razcvet, žal pa vedno več ljudi nepripravljenih rine navzgor prek svojih zmožnosti, pogosto so neopremljeni in neod-

govorni. Ne zavedajo se ali pa ne poznajo nevarnosti, ki nanje pretijo v gorskem svetu," je rekel Smolej in opozoril tudi na porast nesreč v gorah. Poudaril je še, da je malo prostovoljnih dejavnosti, kjer bi posameznik tudi za ceno svoje ogroženosti reševal drugega, ki ga skoraj zagotovo do takrat še ni srečal, in to prostovoljno, ne glede na čas in razmere. Da bi reševal tudi v primeru, ko razum šepeta o tem, da ponesrečenec ni več živ. "Organizacija, ki to zmore in redno opravlja svoje naloge na tak način, je prav gorska reševalna služba, ki temelji na prostovoljnem delu posameznikov," ponosno pove Smolej, ki je nekoliko orisal tudi razvoj GRS: "Njeno klasično področje dela stenskega reševanja se je po letu 1960 razširilo tudi na reševanje ponesrečencev na brezpotjih, na označenih planinskih poteh in na strmih gozdnih terenih. Imamo dobro opremo in imamo tudi veliko znanja. Med seboj se povezujemo ne le z domačimi organizacijami, znanje in izkušnje izmenjujemo tudi z reševalnimi skupinami iz tujine." S ponosom in hvaležnostjo se je Smolej zahvalil vsem sedanjim in nekdanjim sodelavcem gorske reševalne službe, še posebej GRS Radovljica. "V čast mi je, da sem jih spoznal in delal oziroma še delam za njimi, zato tudi sprejemam to priznanje, kipec civilne zaščite, kot priznanje vsem članom gorske reševalne službe, saj je uspešno delo možno le z dobro opremljeno in usposobljeno ekipo reševalcev," je osvetlil pomembnost dobrega sodelovanja, razumevanja in usposobljenosti ter se zavezal, da bo še naprej pomagal vsem, ki so pomoči potrebni. ○

*Na osrednji slovesnosti ob dnevu civilne zaščite je najvišje priznanje, kipec civilne zaščite, prejel dolgoletni gorski reševalec in prvi posredovalec v okviru projekta Oživimo srce Tonček Smolej.
Foto Bruno Toič*

Čopov steber

Začetek pomladi je bil mrzel, kar pomeni, da so bile v naših stenah dobre zimske razmere.

Če izvzamemo Slovensko smer, ki je pozimi pogosto obiskana, je danes vsak vzpon v Steni, opravljen v zimskih razmerah, redko dejanje. To velja tudi za znameniti **Čopov steber**. Plezanje v njem v zimskih razmerah je še vedno rezervirano za najbolj izkušene alpiniste in takšni so ga letos na začetku pomladi obiskali dvakrat. Prvi ga je 28. in 29. marca preplezal Gašper Pintar. Nekateri elementi njegove zgodbe o vzponu bi z današnjega stališča bolj spadali v dobo prve zimske ponovitve konec šestdesetih let prejšnjega stoletja. Gašper je celotno pot od doma in nazaj opravil z javnim prevozom, avtostopom in hojo. 27. marca se je do Mojstrane odpravil z avtobusom in nato pešačil do zimske sobe v Vratih, kjer je prespal. 28. marca je vstopil v Skalaško smer in zaradi dobrih razmer kar hitro napredoval. Še istega dne je dosegel vznožje Čopovega stebra. Brez večjih težav je preplezal lažje raztežaje, raztežaj pred Rdečo votlino pa se je začel varovati. Ta mu je vzel kar nekaj časa, saj je bilo plezanje zahtevno. V Rdeči votlini je udobno bivakiral in naslednji dan nadaljeval plezanje po preostanku Čopovega stebra. Pri plezanju zahtevnejših raztežajev si je za napredovanje pomagal s prisotnimi klini, saj ni želel tvegati padca. Na najstrmejših mestih je zato hitro napredoval. Na Kugyjevi polici je zaključil vzpon in se odpravil proti Staničevemu domu, kjer je prespal. Naslednji dan se je odpravil v dolino in z avtostopom in vlakom odšel proti domu. Opravil je prvo solo ponovitev Čopovega stebra v zimskih razmerah. Uradno vzpon ne velja za zimskega, so pa razmere med vzponom vsebovale vse elemente zime. Le dan je bil nekoliko daljši. Približno teden dni pozneje sta steber preplezala tudi Luka Stražar in Nejc Marčič. Plezala sta prosto z

orodji. V takšnem slogu sta steber preplezala tudi Andrej Grmovšek in Luka Krajnc leta 2011. Luka in Nejc sta v navezi hitro napredovala in svoj enodnevni vzpon zaključila na vrhu Triglava.

Prvenstveni in še eno soliranje

V Bavšici sta se 10. aprila srečali dve navezi in se vsaka po svoji smeri podali grebenu, ki povezuje Bavški Grintavec s Svinjakom, naproti. Se-

*Aprilsko plezanje nad Bavšico, v ozadju je greben Loške stene.
Foto Anja Petek*

bastjan Domenih in Gregor Pipan ter Anja Petek in Domen Košir so plezali vzporedno oziroma vmes tudi malo prekrizali smeri. Plezali so v območju vrha Ovčja planja. Sestopili so po grebenu proti Svinjakom, kjer so kmalu

*Smer Tihožitje nad Bavšico
Foto Anja Petek*

ujeli grapo proti Bavšici. Petinštiridesetstopinjska grapa jih je pripeljala do rušnatnega skoka, čez katerega so se spustili z vrvo in kmalu dosegli lovsko pot. Sebastjanova in Gregorjeva smer je dobila ime **Kričač** (M4, 75°, 450 m), Anjina in Domnova pa **Tihožitje** (M4, 75°, 450 m).

Marka Volka poznamo predvsem po nizanju prvenstvenih smeri, tokrat pa je za njim drugačen podvig. 21. aprila je v solo vzponu preplezal smer **Šaolinski bojevnik**. Gre za eno od štiri smeri levo od ferate Gonžarjeva peč. Delijo si rahlo poraščena raztežaja, ki vodita do glavne stene. Levo od zajede je Šaolinski modrec, po zajedi naravnost Šaolinski bojevnik, na sredini po plošči naravnost je Šaolinski menih, desno pa smer Šaolinska zver, ki potem sledi Bojevniku do vrha. Smeri so dolge od 60 do 90 m, ocenjene pa z ocenami od 6b do 6c, S3. Opremil jih je Marko sam, in sicer od spodaj. Pri prvih ponovitvah so bili z njim Marko Mavhar, Franci Šincek in Andrej Hočevnar. Smeri krasi slaba do odlična skala. V nastanku je še zadnja, peta smer.

Marko Volk solo v zadnjem, najtežjem raztežaju Šaolinskega bojevnika (6c) Foto Andrej Hočevnar

Piz Badile in tabor v Chamonixu

V Zahodnih Alpah je marca odličen vzpon opravil Gašper Pintar skupaj z britanskim alpinistom Tomom Livingstonom. Preplezala sta severovzhodno steno gore Piz Badile. Piz Badile slovi po Cassinovi smeri iz leta 1937, ki v koprnih poletnih razmerah zagotavlja prijetno plezanje v granitu. Nekoliko drugače je v zimskih razmerah, sploh v smereh, ki so nastale desetletja pozneje. Leta 1968 je nastala Britanska smer in to sta ponovila Gašper in Tom. **Britanska smer** (M8, 900 m) ima že več zimskih ponovitev, so pa redke. Verjetno prvo prosto ponovitev v slogu orodnega plezanja sta lani opravila švicarska alpinista Peter von Känel and Silvan Schüpbach. Gre za strmo smer, kjer snega ni veliko. Kar ga je bilo med Gašperjevim in Tomovim vzponom, je bil razveseljajoč škripavec. Smer sta preplezala prosto na pogled.

Od 19. do 25. marca, po obilnih padavinah, je v Chamonixu potekal tabor za perspektivne alpiniste. Udeležili so se ga vodja Andrej Jež, njegov pomočnik Gregor Kristan ter prijavljeni udeleženci Lara Nikolič, Urh Primožič, Marko Es, Matej Kristan, Sašo Sotlar, Marko Abram, Dino Cesar, Jan

Spoznavanje gora nad Chamonixem Foto Erik Pavusa

V smeri Pellissier Gully
Foto Erik Pavusa

Meh, Mihael Vajda in Erik Pavusa. Ob prihodu v Chamonix, 19. marca, je še vedno deževalo, v gorah pa snežilo. Udeleženci so se spraševali, ali se bo v takšnih razmerah sploh dalo kaj preplezati. Prvi plezalni dan, 20. marca, so Jež, Vajda in Es obiskali smer **Waterfall** (M5) na Aiguille du Midi, M. Kristan, Nikolič, Sotler in Pavusa so preplezali greben **Arete des Cosmiques** (AD, 4c/4a). Naslednji dan je večina plezala v Mont Blanc du Taculu. G. Kristan in Abram ter Jež in Primožič so preplezali smer **Cabereau-Albinoni** (III/4+, 500 m). Pavusa in Sotlar sta preplezala smer **Pellissier Gully** (III/4, M5, 350 m). V Les Courtes sta Meh in Cerar preplezala **Švicarsko smer** (TD-, IV, M4, 800 m). Naslednji dan sta Pellissierjev žleb preplezali navezi Es-Vajda in Jež-Primožič. Navezi Kristan-Abram in Pavusa-Sotlar sta preplezali smer **M6 Solar** (M5+, 200 m) prav tako v Mont Blanc du Taculu. Jež in Primožič sta obiskala še **Arete des Cosmiques** (4a). Zadnji dan tabora se je Dino Cesar povzpel na Les Montets po smeri **Via Corda alpini** (PD+, IV, 600 m). Pavusa in G. Kristan sta preplezala **Chere Couloir**

(II, D+, 80°, 350 m) na Mont Blanc du Tacul. Vmes so nekateri spoznali tudi športnoplezalne in orodnoplezalne smeri.

Patagonija

Luka Krajnc in Luka Lindič sta letos ponovno obiskala Patagonijo. Njun cilj je bil dokončanje prvenstvene smeri v južnem razu Poincena-ta, ki sta se lotila lani, ko sta vodila odpravo mladih perspektivnih alpinistov, ki so se prvič srečali s tamkajšnjimi gorami. Tragična nesreča tuje naveze in slabo vreme sta jima preprečila dokončanje smeri. Letošnja odprava se je začela obetavno z oknom lepega vremena. Takoj po prihodu v El Chalten sta se odpravila v gore in preplezala smer **Frader Pisafe** (6c+, 400 m) v severni steni El Mocha. Tura je bila tudi ogledna, saj sta med njo preučila dostop do glavnega cilja, v območju katerega se je lani zgodil podor, ki pa ni vplival na njune načrte. Je pa na njune načrte vplivalo slabo vreme, ki ju je spremljalo vse do konca odprave. Za poskus bi potrebovala vsaj tri dni vremenskega okna, ki pa ga vse do konca odprave ni hotelo biti. Do odhoda domov sta opravila še en vzpon v El Mochu, in sicer v smeri **Voie des Benitiers** (7b, 450 m).

Lara Nikolič in Matej Benedik sta med 9. februarjem in 9. marcem obiskala Bariloče. Izhodišče za plezalne ture sta si izbrala pri koči Frey ob jezeru Laguna Tonček. Ime je dobilo po Tončku Pangercu, ki se je v Argentino odselil po drugi svetovni vojni in ljubezen do gora tam gojil naprej, tako kot več drugih slovenskih priseljencev v tistem času. Prvi alpinistični podvigi Slovencev so se tam zgodili že med obema vojnama. Prve smeri na skalne stolpe v bližini Bariloč so tako pogosto preplezali prav slovenski plezalci. Te smeri so danes klasike, v letih delovanja alpinistov z različnih vetrov pa so se jim pridružile še druge, zahtevnejše smeri. Te se ne morejo pohvaliti z višino, kakršno nudijo smeri v okolici Chaltena, jih pa ne gre podcenjevati, kar sta spoznala tudi Lara in Matej. Ocene smeri so kar zasoljene, zato sta preplezala kakšno smer manj od načrtovanih.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

Tokratne novice začnimo v Sloveniji in bližnji okolici. Nedavno se je v Mišji peči mudil Alex Megos in v kratkem času ponovil legendarno smer Za staro kolo in majhnega psa 8c+, o čemer je posnel celo video. Smer je nastala daljnega leta 1992 in je tedaj spadala med peščico najtežjih, takoj za Action directe in Hubble. Še danes velja za kar težko glede na svojo oceno, pa tudi ponovitve redko doživi. Zelo podobno lahko trdimo za smer Malvazija v istrskem Dvigradu. Leta 1988 jo je preplezal Italijan Manolo in jo ocenil z 8b+; tudi ta smer je štela med najtežje tisti čas. Pozneje se je še nekoliko polomila in na prvo ponovitev, ki je uspela Američanu Codyju Rothu, čakala kar 22 let. Cody je predlagal popravek ocene na 8c+. Po tem ko sta jo v preteklosti neuspešno poskušala premagati Uroš Perko in Jernej Kruder, je letos doživela kar dve ponovitvi s strani Aleja Zanija in našega Matjaža Zorka. Ne predaja pa se niti Klemen Bečan, ki je v San Vitu v svojo zbirko dodal novo 9a – Climb for life. Čeprav v omenjenem plezališču smeri veljajo za zelo "poceni", za omenjeno to verjetno ne drži, saj jo je prvi preplezal sam Adam Ondra. Zbudila se je še ena legenda: Američan Chris Sharma je po dolgem času splezal še eno izjemno težko linijo. V Siurani je povezal gibe v smeri Sleeping lion 9b+. Chris je že zakorakal v četrto desetletje življenja, a še vedno vztraja v sami smetani najboljših plezalcev. Resnično navdihujoče! Medtem tudi mlajša garda niza dobre vzpone: Jonathan Siegrist je preplezal Stoking the fire 9b v Santa Linyi, Loic Zehani je kot prvi preplezal Brooklyn 9b v Orgonu, Seb Bouin pa je dodal novo smer Ariegeois Coeur Loyal 9b v Pic St. Loupu. Medtem si je Jorge Diaz Rullo za svoj dom izbral sektor Finestra v Margalefu. Preplezal je The full journey 9b, kar je njegova že 14-ta smer z oceno 9a ali več v tem sektorju. Ostala sta mu le še najtežja, Perfecto mundo 9b+, in verjetno še

nekoliko težji projekt Cafe colombia. Tudi 9a klub pri dekletih je dobil dve novi članici: Angelika Rainer, sicer bolj znana kot ledna plezalka, je splezala Escalata Masters v Perlesu. Isto smer pa je kot svojo prvo 9a splezala tudi Anna Liina Laitinen.

Morda najbolj odmevna novica prihaja iz sveta balvanov: po dolgem obleganju je prvo ponovitev doživel problem Burden of dreams, ki ga je kot prvi 9A na svetu leta 2016 povezal Nalle Hukkataival, in to po treh letih študija. Zdaj je to uspelo Angležu Willu Bosiju, ki si je za projekt doma naredil repliko oprimkov, katere so s 3D-skeniranjem izdelali posebej zanj. Glede na to, da je Will že preplezal tudi Alphane 9A (za katerega meni, da je precej lažji), je to zdaj definitivno potrjen 9A problem. Precej manj pomembni se v luči tega vzpona zdita ponovitvi Off the wagon sit 8C+, ki je uspela Niccolu Ceriji in Florianu Wientjesu, ter Bookkeeping 8C+, smer, ki jo je povezal Colin Duffy.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

LITERATURA

Vid Legradič: Sence gorskega cvetja. Kriminalno fantastični roman. Založba Primus, Brežice, 2022. 242 str., 25 EUR.

Občasni dopisnik naše revije Vid Legradič je napisal svojo četrto knjigo. Kot je razbrati že iz podnaslova, se kriminalka dogaja v fantastičnem okolju, in sicer čez 10.000 let na območju Slovenije, ko število pre-

bivalcev Ljubljane preseže milijon. Smo v oddaljeni prihodnosti, ko je še komaj kaj ostalo od prvinske narave (na vrhu Šmarne gore je hotel), svet pa je močno tehniciran: tako spoznamo magnetno železnico, z avtomobili na ionski pogon se vozimo po zraku itn.; ljudje so svoje lovke preselili na mnoge oddaljene planete (tudi revije so samo še digitalne ...). Glavna junakinja je profesorica slovenščine Eva Rahel, ki se za postranski zaslužek ukvarja z nabiranjem in preprodajo zaščitnih gorskih rastlin, saj je gorá še kako večča, kar je za posel odlična kombinacija. Vendar jo njen konjiček pripelje v krut svet zelenega kriminala, ki za ohranitev zahteva preoblikovanje lastne osebnosti in morale. Glavno nit knjige predstavlja nikoli najdena rastlina naravoslovca Julija Kugyja, botanični svetilgral slovenskih Alp, *scabiosa trenta*, poimenovana trentarski grintovec, bel gorski cvet z zlatimi pestiči. Po spletu naključij se pojavi možnost, da se s pomočjo moderne tehnologije in križanja ta roža poustvari, a problem nastane, ker vrednost nove rastlinske vrste presega vrednost človeškega življenja. Po vrsti neverjetnih zapletov in naključij, ki to niti niso, se zadeve vendarle razkrijejo. Kako, boste lahko prebrali knjigi.

Kot pravi avtor, želi s knjigo opozoriti na vrednost narave, ki jo predstavljajo naše gore. Kot vse drugo na tem svetu ima tudi gorska narava finančno vrednost; velik potencial se namreč skriva v ogroženih gorskih rastlinah, ki s svojo gensko pestrostjo in drugimi značilnostmi predstavljajo plen nabiralcem, preprodajalcem in korporacijam. Avtor opozarja na njihovo brezobzirno dejavnost v (slovenskih) gorah, na škodo, ki jo le-ta povzročata, in na posledice. Knjiga je zanimiva kombinacija kriminalke, sicer postavljene v daljno prihodnost, večina dogajanja pa poteka v gorah oziroma je povezana z gorskim svetom. Kar me je malce zmotilo, je preveliko število slovničnih in pravopisnih napak, pa na primer zamenjave izrazov področje in območje, vendar to vrednosti dela bistveno ne zmanjšuje.

Vladimir Habjan

Paolo Cognetti: Volčja sreča. Prevedel Jernej Šček. UMco. Ljubljana, 2023. 218 str., 22 EUR.

Cognettija rad berem. Ker opisuje gorski svet, kjer se počutim zelo dobro. Ker se zna približati sodobnim dilemam, od odtujenosti od narave do odtujenosti med ljudmi. In ker zna vse to opisati na preprost, vendar učinkovit način. Zgodba je na neki način podobna knjigi *Divji deček* (UMco, 2022, predstavljeno v PV 10/2022). Gre za štiridesetletnega pisatelja Fausta, ki po koncu dolgotrajne zveze iz velemestnega Milana pride v gorski okoliš pod Monte Roso in se zaposli kot kuhar v gorski gostilni. Skozi zgodbo, ki vplete nekaj ljudi iz okolice, med drugim novo mlado ljubimko Silvo, spoznamo utrip kraja, obdanega z ledeniški gorami, ki ponujajo mnoge aktivnosti – od zimske sezone smučanja pa do vzponov na štiritisočake v kopni sezoni. Če Fausto na začetku še nosi posledice dolinskih težav, ki ga vedno manj obremenjujejo, ga gorsko okolje kmalu povsem posrka vase in prebudi v njem žilico ter voljo do pisanja, ki mu je prej že povsem usahnila. Iskanje smisla torej, še kako sodobna dilema današnjega časa.

„Te sanje so bile sestavni del pokrajine prav toliko kakor od vetra opustošeno gozdovje, neprodane skladovnice hlodov, izsušeni potoki na jesen, srnjaki na paši po brezsnježni smučarski progi, temni vikendi in uvele borovnice, kakor sveže rumeneči macesni, klateški psi planšarjev in komaj nastala tanka plast ledu, ki plava v koritih. Fontano Freddo sta v enaki meri

sestavljala resničnost in hrepenenje. Vsenaokrog pa obstojnost gora, hladno ravnodušnih za sanje teh ljudi, saj tudi po njihovi prebuditvi živijo naprej." Tako pravi Paolo Cognetti. Uživaško branje, ki približa nam tako ljub gorski svet. Kot posebnost knjige naj omenim, da premi govor nima narekovajev. Novost, kakršne v prejšnjih izdajah ni.

Vladimir Habjan

Paolo Cognetti: Nikoli na vrh. Himalajsko potovanje. Prevedel Jernej Šček. UMco. Ljubljana, 2023. 136 str., 19,90 EUR.

Knjiga *Nikoli na vrh* skupaj s knjigama *Divji deček* in *Volčja sreča* predstavljajo trojček izpovednih zgodb (vse založba UMco) italijanskega pisatelja Paola Cognettija, tudi avtorja svetovne uspešnice *Osem gora*, po kateri so posneli film. V tej kratki zgodbi spremljamo pisatelja na potovanju po Himalaji, kjer le hodi in se ne vzpne na noben vrh, obenem pa se izprašuje o smiselnosti hoje. "Daleč," je odvrnila in mi pomolila steklenico piva, na kateri je bila ena blagovna znamka vgravirana v steklo, druga pa natisnjena na nalepki. Vrag vedi, kako je Heineken postal Everest. Ženska naslednjega vprašanja, čemu zahodnjaki rinemo na konec sveta le zato, da bi garali, spali na tleh, zmrzovali, se dušili v prahu, na videz brez drugega smisla kot tega, da se oddaljimo od svojih toplih postelj in hitrih avtomobilov, sicer ni izgovorila, a sem ji ga bral z obraza. In kaj če bi našla besede za vprašanje? Bi jaz našel prave odgovor?"

Tako piše Cognetti, ki se na višini nad pet tisoč metri, kjer je neznanško mraz in se bori z višinsko boleznijo, sprašuje o smiselnosti tega početja. Odgovor je našel v hoji: "Ker boš izgubil vse, kar si mislil zaslužiti, vedi, da je pot dragocenejša od vrha. Osmisli vsak korak. Najdi zbranost." Zveni znano? Cognettija gora vodi k bistvu: "Sedel sem ob enega od mlinčkov z razgledom na samostan. Na travnih strmalih pod goro Somdo se je v soncu pasla čreda bharalov. Leopardov od nikoder, le popoldansko nebo brez oblaka na nadmorski višini, kjer je v svetlobi neka popolnost, izvirna čistost svetlega. Občutek, ki me je navdajal ob vsakem vdihu zredčenega zraka, dotiku ledenomrzle vode, na od sonca razgreti skali, na kateri sem posedal. Z vsem zunanjim se je ujemala čistost v meni, misel, ki sem jo skušal oblikovati: veter, potok, luč, skala sestavljajo mojo kri, moja vlakna in organe, skupaj sonihajo, kakor je boben meniha zavibriral mojo opno. Gora me vodi k bistvu." Knjigo krasijo lepe črno-bele risbe.

Vladimir Habjan

Zbornik, 30 let. Društvo Gorska reševalna služba Jezersko. Jezersko, 2022.

Društvo Gorska reševalna služba Jezersko je konec lanskega leta izdalo jubilejni zbornik ob 30-letnici samostojnega delovanja, potem ko so se leta 1992 izločili iz kranjske postaje GRS. Lično knjižico so zbrali in uredili Andrej Karničar, Irma Karničar Šenk, Milan Šenk in Primož

Šenk. V uvodu župan občine Jezersko Andrej Karničar, tudi sam dolgoletni predsednik društva, opisuje razmere, ki so vodile do osamosvojitve oziroma samostojnega društva. Med ključnimi člani, ki so se veliko udejstvovali pri začetkih društva, je bil alpinist in gorski reševalec Jože Žvokeelj. Posebno mesto pri ustanovitvi postaje ima tragedija Nizozemcev leta 1986 na grebenu Kočne, ko so v snežnem viharju umrli štirje ljudje. Andrej Karničar poudarja tudi razloge, ki so reševalce vodili k izdaji zbornika: "Da se zgodbe ohranijo in spoštujejo ter da bodo lahko v navdih prihodnjim generacijam." Uvodne besede so prispevali še predsednik GRZS Gregor Dolinar, sedanji predsednik društva Primož Šenk, Miha Kuhar, Milan Šenk, Danilo Škerbinek, Fritz Klaura iz Železne Kaple in Franci Ekar. Statistika društva pravi, da je bilo leta 1992 17 članov, leta 2022 pa 30. Število intervencij v treh desetletjih je bilo 271, od tega se jih je 23 končalo tragično. V letu 2020 so zabeležili najvišje število v vseh letih, in sicer 27. V nadaljevanju brošure si sledijo poglavja v okviru tridesetih let z navedbo dejavnosti, ki so zaznamovale posamezno leto. Tako beremo o prvi vaji z gorskimi reševalci iz Železne Kaple leta 1993, o prevzemu prvega reševalnega vozila Nissan Terrano leta 1996, o tragični vaji reševalcev letalcev na Okrešlju 10. junija 1997, ki je društvo močno prizadela; leta 2001 so potrebovali kar 14 dni za nevarno reševanje v Ledinskem vrhu, kjer je bil velik

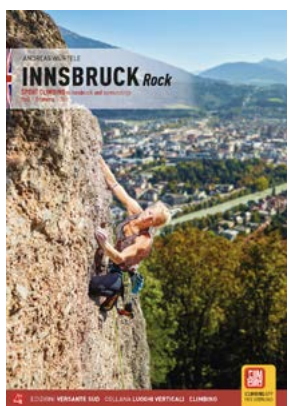

podor kamenja; nadalje pišejo še o izgradnji zavetišča ob Češki koči leta 2002, o prvem državnem prvenstvu v tekmovalnem turnem smučanju leta 2004, o alpinistični odpravi na Pik Lenin leta 2007 in še o številnih drugih podvigih.

Sledijo zapisi o nekaterih intervencijah, ki so se še posebej zapisale v srca reševalcev. V enem od prispevkov o delovanju društva Drejc Karničar opisuje svoje alpinistične in reševalske začetke, Irma Karničar Šenk piše o dnevih, ki so spremenili reševalce, in o začetkih GRS Jezersko. V zadnjem delu so zapisi v spomin na preminule člane, med katerimi so Luka Karničar, Rado Markič, Andrej Karničar, Dane Jagodic, Jože Žvokelj, Darja Eržen in Davo Karničar. Knjižica je dokaz, da lahko tudi majhno društvo z ne prav velikim članstvom dobro deluje in izda knjigo, ki ohranja zgodbe pred pozabo, ter nas spomni na tiste posameznike, ki so prispevali k uspešnemu reševanju pone srečenih v gorah.

Vladimir Habjan

Andreas Würtele: Innsbruck Rock. Sport Climbing in Innsbruck and surroundings. Hall-Brennero-Silz. Edizioni Versante Sud, Milano, 2023. 592 str., 44,00 EUR.

Kot je znano, je milanska založba gorniške literature Versante Sud izredno produktivna; novi vodniki redno izhajajo, tako da jim je kar težko slediti. Področja vodniškega pisanja so silno pestra, od športnoplezalnih in zimskih vodnikov vse do priručnikov. V nadaljevanju predstavljamo nekaj letošnje in lanskoletne bere, in nekaj starejših.

Obsežen športnoplezalni vodnik *Innsbruck Rock* predstavlja plezali-

šča, smeri in večraztežajne smeri v okolici Innsbrucka, ki ima z množico lokalnih navdušencev dolgo tradicijo športnega plezanja. Mesto zaradi svoje lege v osrčju Alp pogosto navajajo kot prestolnico tega gorovja, planinci so tu del vsakdana; smučarji, ki se s planinsko opremo sprehajajo po središču mesta, so tako pogosti kot kolesarji z gorniški nahrbtniki. Zadnji plezalni vodnik v tej regiji je napisal Otti Wiedmann (2003). *Innsbruck Rock* predstavlja najnovejše dosežke in razširja območje na celotno gorsko regijo, ki doslej še ni imela posebnega vodnika. V uvodnem delu so uporabne informacije z zgodovinskim pregledom plezanja v tem okolišču. Oprema vodnika je podobna ostalim športnoplezalnim vodnikom založbe z mnogimi uporabnimi simboli: višina smeri, zemljepisna lega, ocena lepote smeri, opremljenost smeri, tip skale, obiskanost (tj. o morebitni gneči), udobje plezalskega odseka, možnost parkiranja in dostopa z e-kolesom, čas pristopa do stene, možnost plezanja v dežju, primernost za družine; nekateri podatki so dostopni tudi preko QR kode. Posebno poglavje *Multipitches* je namenjeno večraztežajnim smerem na celotnem območju. Kot običajno imamo na razpolago tudi zemljevid celotnega območja in posameznih odsekov, lepih in atraktivnih fotografij ne manjka. Kot novost naj omenimo dve QR kodi za namestitve aplikacije SOS EU-ALP-App za pomoč pri nesrečah. Druga novost je logo aplikacije iClimb na naslovnici, ki vabi k brezplačni namestitvi. Za ljubitelje športnega plezanja in za tabore alpinističnih odsekov je vodnik nadvse primeren. Napisan je v angleškem jeziku.

Več avtorjev: Verona Rock. Falesie. Edizioni Versante Sud, Milano, 2023. 320 str., 34,00 EUR.

To je športnoplezalni vodnik za okolico jezera Garda in prvi vodnik, ki vključuje celotno provinco Verona. Napisali so ga: Giovanni Avesani, Massimo Bursi, Fabio De Marchi, Claudio Migliorini, Diego Perotti, Beppe Vidali in Nicola Zorzi. Vodnik opisuje najbolj znane lokacije kot

sta zgodovinski Ceredo in Sengio Rosso, pa tudi manj znane skalne odseke, ki jih poznajo le lokalni plezalci. Nekaj naravnih okolij, kot sta kanjon Adige ali gorovje Lessini, in Mali Dolomiti, so zelo sugestivni in vključujejo veliko različnih sten, ki segajo od nagnjenih plošč do večjih previsov. Kot najprimernejši čas za plezanje priporočajo sredino sezone, a obilica sten z ugodno izpostavljenostjo omogoča plezanje skozi vse leto. Za vodnik velja skorajda enako kot velja za *Innsbruck Rock*, pri čemer je v začetnem delu daljše poglavje o zgodovini plezanja v tem območju s predstavitevjo in pogovori z nekaterimi protagonisti. Zanimivost vodnika so narisane barvne risbe plezalnih smeri po sektorjih. Vodnik je napisan v italijanskem jeziku.

Matteo Gambaro: Pennavalley. Edizioni Versante Sud, Milano, 2022. 400 str., 35,00 EUR.

Še en športnoplezalni vodnik, ki je prav tako kot že opisana – prva izdaja – izšel konec leta 2022, s čimer založba zajetno širi obzorja. Vodnik *Pennavalley* zajema območje Albenge in Cuneo z dolinama Val Neva in Val Pennavaire v bližini kraja

Finale Ligure, kar je za Slovence sicer kar daleč na zahodu Italije. Kraji so dokaj prvinski, polni češnjevih dreves, oljčnih nasadov in tartufov. Gosta mreža poti povezuje več zaselkov v okolju gozdov, srednjeveških vasi in mostov. Območje je turistično zanimivo, zato redki prebivalci vidijo plezanje kot možnost razvoja. Tudi za ta vodnik je tipičen in odličen vodnik založbe z vsemi potrebnimi podatki. Med opisi lahko preberemo zanimive zgodbe lokalnih plezalcev in njihove predstavitve. Vodnik je napisan v angleškem jeziku.

Robert Zink, Stefan Lieb-Lind, Hannes Habert: Scialpinismo negli Alti Tauri del sud. 141 itinerari nel Parco Nazionale degli Alti Tauri in Carinzia. Edizioni Versante Sud, Milano, 2019. 568 str., 36,00 EUR.

Čeprav je že skoraj konec turno-smučarske sezone, vseeno predstavljamo vodnik, ki bo zanimiv tudi za slovenske smučarje, saj se tiče območij, kamor se pogosto odpravljamo. Vodnik namreč opisuje več gorskih skupin v bližini severne meje: Glockner, Schober, Godlberg, Ankogel in Kreuzeck. V vodniku bomo našli ture različnih zahtevnosti, od najlažjih, primernih tudi za začetnike, do predlogov za najbolj zahtevne smučarje, kot tudi za tiste, ki se radi podajajo v najstrmejša pobočja, od kratkih do daljših tur. Skratka, uravnotežen in zanimiv izbor za vse. Vseh tur je kar 141, pri čemer je ponekod pri eni turi predstavljenih več kot zgolj ena. Na začetku je pregledni zemljevid območja. Sledi tehnični uvod z najpomembnejšimi podatki za izvedbo ture. Zahtevnost je v razvrščena od Ski 1 do Ski 5 (najtežja stopnja).

Simbol ALP predstavlja kompleksno alpsko težavnostno lestvico (od E, najlažje, preko F, PD, AD do D, najtežje). Izpostavljenost se meri od E1 (*exposure*) do E4, kjer je najstrmeje. Stopnja nevarnosti plazov je standardna, od 1 do 5 (najbolj nevarno). Sledi predstavitev posameznega območja z zemljevidom, nato so opisi, ki jih označujejo simboli: orientacija pobočja, višinska razlika, čas vzpona, najprimernejše obdobje, naklon pobočja, težavnost smučanja in vrsta ture (Ski, ALP), izpostavljenost (stopnja E), primernost za smučarsko desko, zraven je še QR koda izhodišča. Zelo pregledni so reliefni zemljevidi in vrisi poteka tur v fotografijah. Na koncu vodnika so pregledne tabele, v katerih so lepo razvidni najpomembnejši podatki za vse ture. Vodnik je odlično dopolnjen z barvnimi fotografijami. Napisan je v italijanskem jeziku.

Daniele Bucco: Friuli e terre di confine. Falesie del Friuli Venezia Giulia e nelle terre confinanti di Slovenia. Edizioni Versante Sud, Milano, november 2020 (druga izdaja). 432 str., 33,00 EUR.

Ker se približuje izid izbirnega vodnika po Karnijskih Alpah, nas je zanimalo, kateri vodniki milanske založbe Versante Sud opisujejo to območje. Ni jih prav veliko. Dva smo v preteklosti že predstavili: *Skialpinismus in den Karnischen Alpen* (5/2016) in *East Tirol* (4/2020). Oba delno posegata v to območje. Osrednje območje vodnika *Friuli e terre di confine* pa so ravno Karnijske Alpe, ki ga dopolnjujejo plezališča zahodnega roba Julijskih Alp, pa še plezališča ob italijanski obali in na območju Slovenije (v tem delu so

opisana tri: Osp, Mišja peč in Črni kal). Opisani sektorji v vodniku so: Pordenone/Venezia, Udine/Friuli, Gorica/Giulia, Trst (Napoleonica, dolina Glinščice) in Slovenija. Tudi za ta športnoplezalni vodnik veljajo vse karakteristike prej opisanih vodnikov. Med opisi lahko preberemo zgodbe in predstavitve lokalnih plezalcev. Tudi v tem vodniku so objavljene barvne risbe plezalnih smeri po sektorjih. Vodnik je napisan v italijanskem jeziku.

Guido Colombetti: Dolomites Craggs. 105 sport climbing suggestions. Edizioni Versante Sud, Milano, november 2022 (prvi ponatis). 552 str., 38,50 EUR.

Tudi ta športnoplezalni vodnik posega po območju Karnijskih Alp; tokrat so del večjega območja Dolomitov in sežejo na skrajni vzhodni rob. V tem delu prav tako kot pri vodniku *Friuli e terre di confine* avtor v poglavju Friuli Dolomites opisuje plezališča Erto, Casso in tri v območju Cimolaisa, pa še dve v okolici Forni di Sotto ter Forni Avoltri. Sicer so v tem vodničku opisana skorajda vsa plezališča v Dolomitih, ki segajo med regije Trentino-Alto Adige, Veneto in Furlanijo, od Val Gardene do Cortine d'Ampezzo, od dolin Fiemme in Fassa do Furlanskih Dolomitov in Agordina, od Primiera do Cadoreja. Plezalni sektorji so naslednji: dolina Gardena, Badia, Pustriška dolina, Fiemme in Fassa, Primiero, Agordino, Cortina d'Ampezzo, Cadore in že omenjeni Friuli Dolomites (Furlanski Dolomiti). Širok izbor omogoča izbiro najbolj primerne stene za vsakogar. Vodnik je napisan v angleškem jeziku.

Vladimir Habjan

Marie Amiguet, Vincent Munier: Snežni leopard (La panthère des neiges), Francija, 2021

Bi zmogli 90 minut absolutne koncentracije? Devetdeset minut brez enega samega pogleda na telefon ali uro, 90 minut brez besed? Bi lahko do popolnosti izostrili vse čute in se za 90 minut osredotočili izključno na naravo in dogajanje v njej? Zdi se, kot da je francoski dokumentarni film *Snežni leopard*, posnet v razkošju tibetanskih planjav, prav to – 90-minutna lekcija popolne pozornosti. Fotograf Vincent Munier in pisatelj Sylvain Tesson postavljata večurne zasede, da bi našla tibetanski gral – snežnega leoparda. Ure in ure, v metežu, vetru in močnem visokogorskem soncu nepremično ždita,

opazujeta in čakata. Toda čakanje nikakor ni prazen tek. Narava je živa, ves čas se premika, vse je na preži. Vreme, črede, zveri. Živali se pasejo, lovijo, hranijo, pariyo, igrajo, puščajo sledi. Predvsem pa ju opazujejo. Kaj kmalu namreč spoznata, da nista le onadva tista, ki opazujeta, temveč da sta tudi sama nenehno opazovana. Leopard ju ima na preži mnogo prej, preden ga onadva zapazita.

Čeprav film navdušuje s čudovitimi posnetki pokrajine in živali, to ni romantičen film o naravi, pač pa predvsem kritičen premislek o človeškem fokusu. Namreč, medtem ko Munier v popolni opreznosti in z neskončno motivacijo čaka v zasedi, se Tesson sooča s krizo. Čas brez nenehnih dražljajev in skorajda nenormalna človeška samota; tako rekoč poistovetenje z živaljo, s katero se mora nenadoma spopasti nekje nad višino 5000 metrov, ga pahnejo v agonijo. Takrat se prične učenje vztrajnosti, opazovanja in zaznava-

nja. Munier mu daje zgled, Tesson pa postaja vse bolj dovzeten. Sicer ga sprva navdušuje zlasti Munierova strast. Poskuša razumeti navdušenje, zaradi katerega je Munier pripravljen ves dan zmrzovati za neprijaznimi skalami. Toda ko je tudi Tesson očiščen vseh pričakovanj, vseh šumov in misli, ki mu preprečujejo, da bi sodeloval z naravo, da bi se ponovno poistovetil z njo in njeno središče navsezadnje našel v sebi, takrat se mu narava pokaže v vsej svoji veličini. Munierova strast je pot do Tessonovih lastnih občutkov pristnosti, ki so zakopani globoko pod plastmi zasmetene človeške notranjosti, ki pa v sebi vendarle še vedno nosi živalske prvine. Hkrati pa je tudi pot do nečesa, celo v človeški družbi zelo redkega – do miru.

Film, ki je prejel cezarja za najboljši dokumentarni film, je režirala Marie Amiguet. Režiserka se je med snemanjem spretno prepuščala naravnemu poteku dogodkov ter brezkompromisno sledila situacijam. Z izjemno sposobnostjo prilagajanja in neopaznim pristopom je Amiguet uspela ujeti vso pristnost najosupljivejših filmskih trenutkov, napetega čakanja in bežanja pred medvedjo družino na primer, še zlasti pa najpomembnejšega, ko se filmska ekipa vendarle sreča s svojo trofejo, snežnim leopardom. Tu bi bila celo glasba odveč, če je ne bi skomponirala Warren Ellis in Nick Cave ter film z njo naredila še veličastnejši.

Pa vendar – brez ostrega Munierjevega očesa in Tessonove besedne subtilnosti dokumentarec zagotovo ne bi bil to, kar je. Z Munierjem se nam odstirajo občutljive podobe, Tesson pa jih nadgrajuje, s sicer redkimi, a zato toliko tehtnejšimi mislimi. Ni torej pomembna trofeja, temveč izostrenost. Tisto živalsko, kar je v nas, a oplemenitenost s čisto humanostjo in čuti, ki smo jih uspeli prekriži z navlako neusahljivih potreb in neskončnih pričakovanj. Tesson je v filmu strnil šest načel in velja si jih zapomniti: "Častiti, kar se razprostira pred nami. Ničesar pričakovati. Predajati se tistemu, kar se nam ponuja. Verovati v poezijo. Ceniti svet. Boriti se, da obstane."

Teja Močnik

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

V minulem mesecu je bila največ pozornosti deležna skupščina PZS, o kateri pišemo v posebnem prispevku te številke Vestnika.

Vodstvo PZS je povabilo vodstvo Planinske zveze Hrvaške (HPS) na redno letno srečanje. PZS je kolege gostilo 24. in 25. marca v Koči na Uskovnici, srečanja pa so se udeležili predsednik HPS Darko Berljak, podpredsednica HPS Jadranka Čoklica, glavni tajnik HPS Alan Čaplar, predsednik PZS Jože Rován, podpredsedniki PZS Martin Šolar, Jožef Bobovnik, Roman Ponebšek in generalni sekretar PZS Damjan Omerzu.

V letu 2024 HPS praznuje 150 let, medtem ko PZS praznuje letos 130 let in 70 let Slovenske planinske poti. Obe zvezi sta znova partnerici pri prijavi na Erasmus projekt na temo planinstva invalidov. PZS in HPS želita ponovno vzpostaviti nekatere planinske poti med državama, izmenjali pa sta si tudi izkušnje na področju usposabljanja vodnikov in markacistov.

Podcast pod vodstvom Mihe Habjana se je dobro prijel. Izšli sta že druga in tretja epizoda, v katerih je Miha gostil plezalca in selektorja slovenske špornoplezalne reprezentance Gorazda Hrena ter legendar-

nega alpinista, gorskega reševalca z Dovjega Janeza Dovžana, člana skupine Mojstranske veverice.

Odbor inPlaninec je marca pripravil tridnevno strokovno izobraževanje strokovnega kadra za delo z invalidi in osebami s posebnimi potrebami v planinskem domu Ušte-Žerenk nad Moravčami. Od 12. do 14. maja pa je na Boču potekalo še eno, prav tako tridnevno izobraževanje.

Začenja se letošnja akcija Gibalno ovirani gore osvajajo (GOGO), ki bo letos, v četrtem letu, potekala pod častnim pokroviteljstvom predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar, akcijo pa podpirata tudi vrhunski alpinista Marija in Andrej Štremfelj.

Podali se bodo na devetnajst pohodov po poteh, dostopnih tudi za planince na invalidskih vozičkih in pohodnike, ki pri hoji potrebujejo pomoč. Pri izvedbi bodo sodelovali PZS, Sonček – Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije, Zveza paraplegikov Slovenije, Društvo distrofikov Slovenije in Združenje multiple skleroze Slovenije. Ponosni generalni sponzor akcije GOGO 2023 je že četrto leto NiceHash. V odboru delujejo še ostale skupine in akcije (Paraplezanje, Nevrorazlični AMA, Slepí in slabovidni po Slovenski planinski poti (SPP), Odločen korak – za slepe in slabovidne ni ovir, Gluhi strežejo v planinskih kočah, Spletna aplikacija inPlaninec, Učenje slovenskega znakovnega jezika za slepe, Športno plezanje za osebe z okvaro sluha), v okviru katerih bodo letos

prvič pripravili poseben pohod, primeren le za izkušene pohodnike. V sklopu akcije Odločen korak – za slepe in slabovidne ni ovir se želijo 19. julija z manjšo skupino povzpeti na Triglav. 23. septembra pa se bodo podali od Ankarana do Debelega rtiča in se pridružili zaključku Poti slepih in slabovidnih planincev po SPP. S tem bodo obeležili 70 let SPP, 130 let PZS, dan slovenskega športa, mednarodni dan znakovnih jezikov, 60. obletnico prvega vzpona štirih slepih in slabovidnih s spremljevalci na Triglav in 50. obletnico, ko so slepi in slabovidni osvojili SPP.

Gospodarska komisija (GK) je poročala o uspešnem seminarju za oskrbnike planinskih koč, ki je potekal 3. in 4. aprila na Bledu v šolskem hotelu Astoria Bled. Poleg prve pomoči in požarne varnosti, nalog oskrbnika, ekološkega vidika koč in izdelkov za kočice so pozornost udeležencev pritegnile še kuharska delavnica, tema o gostoljubnosti v planinskih kočah, vodenju in obvladovanju konfliktov. PD Celje - Matica je objavilo razpis za najem planinske kočice Dom planincev v Logarski dolini in za najem bara Orlovo gnezdo pod slapom Rinka. PD Ljubljana - Matica išče gostinski kader za delo v Koči pri Savici v Bohinju, v Blejski koči na Lipanci iščejo pomoč za poletno delo v koči, prav tako išče pomoč za poletno delo pri koči in strežbi oskrbnik Oroznove kočice na Planini za Liscem pod Črno prstjo. PD Nova Gorica išče osebe za delo v Gomiščkovem zavetišču na Krnu in v Domu dr. Klementa Juga v Lepeni.

Komisija za planinske poti (KPP). Na zboru markacistov so markacisti 31. marca na Igu potrjevali poročila za minulo obdobje in načrte za prihodnje leto. V Sloveniji je zabeleženih 10.107 kilometrov planinskih poti, na desetih planinskih poteh je tehnična skupina markacistov KPP opravila obnovo varoval, odbor za usposabljanje pa je na novo usposobil devetdeset markacistov in dodatno osemnajst markacistov kategorije B. V lanskem letu so markacisti praznovali sto let Knafelčeve markacije. KPP je zbirala informacije o številu narisanih markacij in obdabila tri društva z največ narisanimi mar-

Vodstvu PZS in HPS na Uskovnici, z leve: Alan Čaplar, Damjan Omerzu, Jadranka Čoklica, Darko Berljak, Jože Rován, Jožef Bobovnik in Martin Šolar
Arhiv PZS

kacijami. Največ, kar 1176 markacij, so narisali markacisti PD Domžale, takoj za njimi so bili markacisti PD Matica Murska Sobota z 893 markacijami, za njimi markacisti iz PD Polzela s 700 narisanimi markacijami. Podatke je oddalo le 32 društev, skupaj so narisali 8.778 markacij. Najvišje priznanje KPP – Knafelčevo diplomo za življenjsko delo na področju planinskih poti je letos prejel markacist PD Sežana Albin Žnidarčič.

KPP je obvestila, da je pot iz vasi Belca na Kepo ponovno zaprta zaradi sanacije plazu, ki bo potekala vse do meseca septembra. Dostop na Kepo je mogoč z Dovjega. Zaradi poškodovane brvi čez Savinjo nad slapom Rinka je zaprta planinska pot mimo slapu na Okrešelj. Za dostop do Okrešlja priporočajo vzporedno, t. i. Pastirsko pot. V zahodni steni Jalovca se je sprožil ogromen podor kamenja, ki se je skotalilo vse do do vznožja Struga in Zadnje Ponce, kjer potekata priljubljeni zimski in turnosmučarski poti na Kotovo sedlo in Jalovec. Ker je podor svež, PZS odsvetuje vsako gibanje na tem območju, saj je možen še kakšen podor.

17. aprila se je začelo novo glasovanje za naj planinsko pot. Planinke in planinci lahko na portalu Vse bo v redu (<https://vsebovredn.triglav.si/plus/naj-planinska-pot-2023>) do 14. junija glasujete za eno izmed šestih planinskih poti, ki so zaradi naravnih pojavov poškodovane in potrebne obnove. Pot, ki bo prejela največje število glasov, bo obnovljena s pomočjo markacistov in sredstev Zavarovalnice Triglav. V izbor za letošnje naj planinsko pot se uvrščajo planinska pot od Mrzlega dola na Kríž, pot iz doline Tamar na Visoko Ponco, pot skozi Kot do Doma Valentina Staniča in naprej čez Rž na Kredarico, pot s Kamniškega sedla do Brane in Planjave, pot iz Rut na Rodico in naprej na planino Razor in pot iz Trente na Bavški Grintavec. Letos poleti bo predvidoma do konca obnovljena tudi lanskoletna zmagovalka Hanzova pot, ki vodi od Koče na Gozdu na Prisojnik.

Komisija za varstvo gorske narave (KVGN) je 22. aprila povabila na dan odprtih vrat po različnih gozdnih učnih poteh v Sloveniji.

Komisija za alpinizem (KA) je povabila na aprilski alpinistični tabor Annot v francoskem Verdonu, sicer pa je poročala o številnih alpinističnih odpravah. Luka Krajnc in Luka Lindič sta bila v Patagoniji, kjer sta poskušala dokončati odlično prvenstveno smer v južnem razu Poincenota. "Kljub neuresničenemu glavnemu cilju," pravita, "jo ocenjujemo kot delno uspešno, saj sva naredila največ, kar je bilo razmeram in vremenu primerno."

Lara Nikolič in Matej Benedik sta se prav tako odpravila v Patagonijo, kjer sta pričakovala, da bosta plezala daljše smeri, težavnosti okrog 6b, njune preplezane smeri pa so bile na koncu kratke in okoli V. težavnostne stopnje. V Patagoniji, kjer izjemno topla vremenska okna v Patagoniji povečujejo objektivne nevarnosti, so plezali še Tilen Cmok, Matevž Jeršin, Matic Grudnik.

Dvanajstčlanska ekipa z Andrejem Ježem na čelu je marca plezala na alpinističnem taboru v Chamonixu, prav tako pod Andrejevim vodstvom so se pred tem kalili še na taboru v Trenti. Ženski zimski alpinistični tabor pod vodstvom najboljšje alpinistke leta 2022 Anje Petek je potekal v Tatrah, kjer je osmerica alpinistk odlično plezala in se imela nad vse lepo. Alpinist Gašper Pintar je 28. in 29. marca opravil občudovanja vreden solo vzpon čez Čopov steber; vzpon je opravljen v zimskih razmerah (čeprav, žal, uradno ni bilo več kalendarne zime). V začetku aprila sta Čopov steber premagala tudi vrhunska alpinista in prejemnika zlatega cepina 2012 Nejc Marčič in Luka Stražar, in to kar v enem dnevu.

Komisija za športno plezanje (KŠP) je skupaj z Zavodom za šport RS Planica 15. aprila v Vojniku pripravila državno prvenstvo (DP) v športnem plezanju za osnovne šole. Druga tekma DP v športnem plezanju v težavnosti za srednje in mlajše kategorije pa bo 3. junija v Litiji.

Sara Čopar in Jernej Kruder sta zmagala na prvi tekmi letošnjega državnega prvenstva v balvanskem plezanju, ki jo je KŠP v sodelovanju s Športnoplezalnimi društvom Korjenjak organizirala 1. in 2. aprila na balvanski steni v Logu-Dragomerju.

Sedemčlanska postava slovenske športnoplezalne reprezentance se je 13. aprila v Hačiodžiju na Japonskem pomerila na prvi tekmi svetovnega pokala v balvanih. Najboljši rezultat je dosegla Mia Krامل, ki se je kot edina Slovenka uvrstila v finale in na koncu zasedla šesto mesto. Zatem je sledila še balvanska preizkušnja v južnokorejskem Seulu (28.–30. april). Tekme se nadaljujejo z majsko tekmo v Salt Lake Cityju v ZDA (19.–21. maj), Pragi (2.–4. junij) in italijanskem Brixnu (9.11. junij). Prvi preizkus v težavnosti bo v Innsbrucku, kjer bo tudi zaključek balvanske sezone (14.–18. junij). 22. in 23. aprila se je začela tudi mladinska sezona z balvansko tekmo na Portugalskem.

KŠP razpisuje za 28. maj licenčni seminar za strokovne kadre na področju športnega plezanja.

Komisija za gorske športe. 19. marca je predzadnje postajo svetovnega pokala gostil avstrijski Schladming, kjer je na tekmi v vzponu med mlajšimi člani z 12. mestom uspešno nastopil Klemen Španring. V švicarskem Villarsu je potekal mladinski svetovni pokal, ki se ga je udeležil Maj Pritrznik; teden dni pozneje se je Maj udeležil še zaključka mladinskega svetovnega pokala v francoskih Pirenejih, kjer je na tekmi v vzponu zasedel odlično 11. mesto, na posamični tekmi 17., v šprintih pa izjemno 9. mesto.

Na Slovaškem v Tatrah je na tridnevni etapni tekmi v parih Luka Kovačič nastopil skupaj s slovaškim kolegom Jakobom Šiarnikom. Zaradi slabih vremenskih razmer je bila zadnja etapa žal odpovedana, sta pa Luka in Jakob ponovila lansko zmago. Za konec marca je bila vsa pozornost ljubiteljev turnega smučanja usmerjena na nočno preizkušnjo v parih – Sella Ronda Ski Marathon. Tam sta se za najvišja mesta borila Luka Kovačič v paru s Philipom Göttschem, na koncu sta zasedla odlično 7. mesto.

Planinska založba je izdala knjigo *Spomini starega alpinista*, v kateri se Peter Muck spominja svojih plezalskih prigradov iz časa takoj po 2. svetovni vojni, ko se je naš alpinizem začel na novo razvijati.

Zdenka Mihelič

U SPOMIN

Janko Arh – Gregorinov Janko

(1955–2023)

Janko Arh, rojen 22. novembra 1955 na Bohinjski Bistrici, veteran bohinjkega alpinizma in ustanovni

član Alpinističnega odseka Bohinj, ima za seboj dolgo planinsko in alpinistično pot. Za prve oprimke je v steni Draškega vrha poprijel leta 1973 v navezi z bratom Francem in Tonetom Kežžarjem. Čez dobro leto je opravil izpit za alpinista in postal član AO Bohinj. Hitro je napredoval v izjemnega in elegantnega plezalca. V stenah je izostril občutek lahkotnega in varnega plezanja. Na vrsto so prišle težke in dolge stene Julijcev in občasno Kamniško-Savinjskih Alp. Svoj pečat je vtisnil zimskemu alpinizmu s prvo ponovitvijo Centralne smeri v Vršacu, s prvenstvenim prečenjem grebenov od Črne prsti do Viševnika, prečenjem Zlatorogovih polic v Triglavski severni steni in še bi lahko naštevali. Kot odličen turni smučar je opravil številne turne smuke v domačih gorah. Pridobljeno znanje je upora-

bil pri drznih spustih po stenah in vesinah. Z Markom Šurcem sta leta 1976 opravila prvi spust po Slovenski smeri v Triglavski severni steni.

Leta 1978 je odšel na svojo prvo odpravo v Kavkaz in naslednje leto v Pamir, kjer sta se z bratom povzpela na 6950 metrov visoki Pik Revolucije, skupaj z Rokom Kovačem pa so osvojili še 5741 metrov visoki deviški vrh Pik Jugoslavija.

Nov dom je leta 1981 našel v Šempetru pri Gorici, ustvaril družino in se zaposlil v Lipi Ajdovščina, kjer je bil dolga leta tehnični direktor. Vedno pa je v prostem času ostal zvest goram, alpinizmu in turnemu smučanju. Že v zrelih letih se je z ženo Mauro povzpela na Huascarán, 6768 metrov visoki najvišji vrh Peruja, kamor sta kot prva slovenska zakonca stopila 13. avgusta 2001. Čez dve leti je odšel ponovno v Pamir. Po uspelem vzponu na sedemtisočak Pik Lenin, 7134 m, je kot prvi Slovenec presmučal njegovo 2800 metrov visoko severno steno. Januarja 2005 ga je pot peljala na 6959 metrov visoko Aconcagua, najvišji vrh obeh Amerik. Po povratku v dolino se je povzpela še na 6770-metrski Mercedario.

Ko se je vrnil v rodni Bohinj, se je dejavno vključil v delo PD Bohinjska Bistrica. Prevezel je funkcijo gospodarja Orožnove kočice in uspešno reševal nastale probleme. Že drugi mandat je bil član Gospodarske komisije pri Planinski zvezi Slovenije. Dolga leta je skrbel, da smo udeleženci turnega smuka Rodica na Suhi vedno dobili lične lesene kolajne. V zadnjem letu ga je zaposloval projekt zanimive geomorfološke poti v okolici Orožnove kočice. Zadnja pot ga je ponesla v Nepal, med mogočne himalajske vrhove, od koder je na prvi pomladni dan prišla nepričakovana žalostna vest. Pogrešali te bodo družina, Gregorinov dom, tvoji prijatelji, Rodica, Črna prst in Orožnova kočica. V uteho si nam pustil lepe spomine na naša številna doživetja.

Dragi prijatelj, v miru počivaj pod prelepimi bohinjskimi gorami.

*Lojze Budkovič
(v imenu PD Bohinjska
Bistrica in AO Bohinj)*

Popravek

Stare fotografije se pogosto znajdejo v predalu, v katerega ne spadajo. To se je zgodilo tudi s fotografijo, po kateri je nastala risba, objavljena na naslovnici aprilskega *Vestnika*, posvečenega Mitju Kilarju. Čeprav smo jo potegnili iz Kilarjevega arhiva, gre očitno za pomoto. Andrej Aplenc nam je namreč sporočil, da je izvirna fotografija njegova, na njej pa je Zoran Tratnik na grebenu Moine. V *Planinskem vestniku* je bila objavljena leta 1956. Andreju Aplencu se opravičujemo in zahvaljujemo za odziv in pojasnilo.

Uredništvo

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Gorniške vasi, gorniška literatura,
gore in starostniki

INTERJUJ

Anton-Tone Črv

Z NAMI NA POT

Karnijske Alpe, Pale di San Martino, Škofja Loka

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore-ljudje

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE | ALPINE ASSOCIATION OF SLOVENIA

Vabimo vas na

DAN SLOVENSКИH PLANINCEV 2023

Planinski dom na Kalu, 10. junij 2023

od 9.00 PLANINSKI POHODI IN TURNOKOLESARSKI IZLETI z različnih izhodišč

10.00 DOŽIVETJA ZA MLADE PLANINCE, DRUŽINE IN ODRASLE

12.30 ZBOR PRAPORŠČAKOV PLANINSKIH DRUŠTEV

13.00 OSREDNJA PRIREDITEV s SPREVODOM DRUŠTVENIH PRAPORŠČAKOV

14.00 PLANINSKA ZABAVA S SKUPINO ORLEK IN ANSAMBLOM

Prireditve bo v vsakem vremenu.

